

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE

FAKULTA BIOMEDICÍNSKÉHO INŽENÝRSTVÍ

Katedra zdravotnických oborů a ochrany obyvatelstva

Projevy ruské zahraniční politiky a z ní vyplývající hrozby pro Českou republiku

Manifestations of Russian Foreign Policy and the Resulting Threats to the Czech Republic

Diplomová práce

Studijní program: Civilní nouzové plánování
Autor diplomové práce: Bc. Karel Vodňanský
Vedoucí diplomové práce: doc. PhDr. Ing. Marek Loužek Ph.D.

Kladno 2022

I. OSOBNÍ A STUDIJNÍ ÚDAJE

Příjmení: **Vodňanský** Jméno: **Karel** Osobní číslo: **503785**
Fakulta: **Fakulta biomedicínského inženýrství**
Garantující katedra: **Katedra zdravotnických oborů a ochrany obyvatelstva**
Studijní program: **Civilní nouzové plánování**

II. ÚDAJE K DIPLOMOVÉ PRÁCI

Název diplomové práce:

Projevy ruské zahraniční politiky a z ní vyplývající hrozby pro Českou republiku

Název diplomové práce anglicky:

Manifestations of Russian Foreign Policy and the Resulting Threats to the Czech Republic

Pokyny pro vypracování:

Předmětem diplomové práce bude problematika hrozeb vyplývajících z ruské zahraniční politiky pro Českou republiku a zhodnocení jejich vnímání v rámci odborné veřejnosti a českých bezpečnostních dokumentů. V teoretické části bude popsán vývoj ruské zahraniční politiky, její současné pojetí a zásadní milníky, které ji utvářely, včetně ruských zahraničních vojenských operací. Práce se zároveň zaměří na vývoj česko-ruských vztahů a současné hrozby, které jsou nejčastěji uváděny v souvislosti s Ruskou federací v odborné literatuře. Praktická část bude zaměřena na komparaci vývoje diskurzu bezpečnostních hrozeb v rámci českých bezpečnostních dokumentů v souvislosti s možnými hrozbami ze strany Ruské federace. Druhá část výzkumu se pak bude zaměřovat na současné vnímání ruské zahraniční politiky a z ní vyplývajících hrozeb pro Českou republiku mezi vybranými odborníky – akademiky, bezpečnostními analytiky a žurnalisty. Data budou získána pomocí polostrukturovaných výzkumných rozhovorů. Cílem práce bude přinést ucelený přehled vnímání bezpečnostních hrozeb souvisejících s Ruskou zahraniční politikou jak v rámci českých bezpečnostních dokumentů, tak české odborné veřejnosti.

Seznam doporučené literatury:

- [1] TSYGANKOV, Andrei. Russia's Foreign Policy: Change and Continuity in National Identity, Maryland: Rowman & Littlefield, 2016, ISBN 9781442254039
- [2] MCFAUL, Michael. Putin, Putinism, and the Domestic Determinants of Russian Foreign Policy, International Security, ročník 45, číslo 2, 2020, 95-139 s., ISSN 0162-2889
- [3] MANKOFF, Jeffrey. Russian Foreign Policy: The Return of Great Power Politics, Maryland: Rowman & Littlefield, 2009, ISBN 978-0742557956
- [4] MARTEN, Kimberly. Putin's Choices: Explaining Russian Foreign Policy and Intervention in Ukraine, The Washington Quarterly, ročník 38, číslo 2, 2015, 189-204 s., ISSN 0163-660X

Jméno a příjmení vedoucí(ho) diplomové práce:

doc. PhDr. Ing. Marek Loužek, Ph.D.

Jméno a příjmení konzultanta(ky) diplomové práce:

Datum zadání diplomové práce: **04.10.2021**

Platnost zadání diplomové práce: **22.09.2023**

doc. Mgr. Zdeněk Hon, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. MUDr. Jozef Rosina, Ph.D., MBA
děkan

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci s názvem Projevy ruské zahraniční politiky a z ní vyplývající hrozby pro Českou republiku vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů, které uvádím v seznamu bibliografických odkazů.

Nemám závažný důvod proti užití tohoto školního díla ve smyslu § 60 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

V Kladně dne 03.05.2022

Bc. Karel Vodňanský

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval svému vedoucímu práce panu docentovi Markovi Loužkovi Ph.D., bez jehož cenných rad, konstruktivní kritiky a lidského přístupu by tato práce nemohla vzniknout. Nemenší dík patří všem účastníkům výzkumných rozhovorů, na jejichž vyjádřeních stojí výzkumná část práce. Zároveň bych rád poděkoval své rodině a přátelům za jejich neutuchající podporu a pomoc, když to bylo nejvíce třeba.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zaměřuje na hodnocení percepce ruské zahraniční politiky jakožto hrozby v českém bezpečnostním prostředí před ruskou invazí na Ukrajinu – a to jak v kontextu českých bezpečnostních dokumentů, tak české expertní scény. Práce je členěna do několika tematických bloků, první část shrnuje základní teoretický rámec k problematice ruské zahraniční politiky a Ruska jako hrozby, dále pak následuje prezentace samotných výsledků výzkumu, diskuse a závěr práce.

K zajištění dat byla využita komparace Bezpečnostních strategií ČR a výročních zpráv BIS se zaměřením na analýzu souvislostí a témat týkajících se hrozeb a Ruské federace v kontextu České republiky a polostrukturované výzkumné rozhovory s odborníky zabývajícími se bezpečností a Ruskou federací. Cílem bylo přinést komplexní odpovědi na otázky týkající se vývoje hrozeb ruské zahraniční politiky v českých bezpečnostech dokumentech a následně také shrnout názory odborné scény v problematice hrozeb ze strany Ruské federace a možné obrany proti nim.

Práce jako taková došla k závěru, že koncept Ruska jako hrozby v českém kontextu se v bezpečnostních dokumentech komplexně vyvíjel, postupně se objevovaly nové typy hrozeb a rozšiřoval se jejich počet a měnila se i rétorika, s jakou byla prezentována jejich naléhavost. V případě odborných názorů lze říct, že se odborná scéna spíše většinově přiklání k hodnocení Ruska jakožto hrozby, nicméně samotnou podstatu hrozby vnímají v rozdílných perspektívách. Menšina z oslovených odborníků naopak vnímala hrozbu Ruska jako značně nadsazenou. Oslovení odborníci také identifikovali zásadní nedostatky v českém bezpečnostním prostředí a nutné kroky, které je podle jejich názoru nutné zavést, aby došlo k posílení české odolnosti vůči hrozbám ze strany Ruské federace. Výzkum tak přináší komplexní zhodnocení odborné percepce v otázkách Ruska jakožto hrozby pro Českou republiku.

Klíčová slova

Ruská federace; hrozby; zahraniční politika; bezpečnost; hybridní hrozby; Česká republika

ABSTRACT

The thesis is focusing on evaluation of perception of Russian foreign policy as a threat in the Czech security context before the invasion of Russian army to Ukraine – in a context of Czech security documents and also the Czech expert perception. The work is divided into several parts. The first part consists of the theoretical framework of the topic of Russian foreign policy and concept of Russia as a threat. Next part presents the results of the research, discussion on the topic and the conclusion.

For analysis of the data were used the comparison of the Czech security documents (Security strategies and annual reports of the BIS) in the context of Russia view as a threat and the semi-structured interviews with Czech security experts. The goal of the thesis was to bring complex answers to the questions concerning the evolution of the threats from Russia and its perception in Czech security documents. The second goal was to evaluate expert opinions in a matter of viewing Russia as a threat in a Czech context and also possible defense against it.

The conclusion of the thesis is that the way of the thinking about Russia in a context of a threat dynamically changed over the period of time, number of threats grew higher and also the rhetorics presenting these threats was more urgent. Czech experts tend to evaluate Russian foreign policy as a possible threat for the Czech security, but they view this threat from different perspectives. Minority of the experts viewed the Russian threat as exaggerated. The experts also identified main vulnerabilities in the Czech security system against these threats and present the list of steps that would from their perspective help to strengthen the Czech security against it. The research brings complex evaluation of the Czech expert perception in a matter of problematics of the Russia as a threat.

Keywords

Russian Federation; foreign policy; threats; security; hybrid threats; Czech Republic

Obsah

1	Úvod.....	10
2	Základní vývoj ruské zahraniční politiky.....	12
2.1	Historický kontext.....	12
2.1.1	Jelcinova strategie přijetí západních hodnot.....	12
2.1.2	Nástup Vladimira Putina.....	14
2.1.3	Medveděvova politika modernizace	17
2.1.4	Druhé období Vladimira Putina.....	18
3	Rusko jako hrozba?	21
3.1	Ruské vojenské schopnosti a armáda jako prostředek zahraniční politiky.....	21
3.2	Vojenská doktrína Ruské federace	22
3.3	Vojenské intervence Ruské federace.....	24
3.3.1	Vojenská intervence na Ukrajině 2014	24
3.3.2	Rozpoutání války na Ukrajině 2022	26
3.4	Hybridní způsob válčení jako nová univerzální strategie Ruské federace?.....	30
3.5	Energetická politika Ruské federace a ohrožení z ní vyplývající	34
3.5.1	Energetická politika jako nástroj k vytváření nátlaku	34
4	Hrozby zahraniční politiky Ruské federace – případ České republiky	38
4.1	Rizika vyplývající z ekonomických aspektů česko-ruských vztahů.....	39
4.1.1	Význam ruského trhu pro Českou republiku	39
4.1.2	Závislost České republiky na ruských energetických surovinách	41
4.2	Hybridní hrozby jako šedá eminence ruské zahraniční politiky – případ ČR	45
4.2.1	Ruské informační aktivity na českém území	46
4.2.2	Kauza Dukovany.....	49
4.2.3	Kauza Vrbětice	51
4.3	Aktuální defenzivní mechanismy České republiky	54
5	Metodologie výzkumu diplomové práce.....	58
5.1	Analýza textů – České bezpečnostní dokumenty	58

5.2	Výzkumné rozhovory.....	59
5.3	Výzkumné otázky	60
5.3.1	Otázky pro potřeby výzkumných rozhovorů.....	60
	Sada otázek 1.....	61
	Sada otázek 2.....	61
6	Výsledky VÝZKUMNÉ ČÁSTI – komparace bezpečnostních strategií ČR a výročních zpráv BIS.....	62
6.1	Úvod.....	62
6.2	Komparace Bezpečnostních strategií České republiky	62
6.2.1	Hlavní hrozby definované v bezpečnostních strategiích.....	63
6.2.2	Bezpečnostní hrozby vyplývající z ruské zahraniční politiky v Bezpečnostních strategiích 1999-2003.....	65
6.2.3	Bezpečnostní hrozby ze strany ruské zahraniční politiky v Bezpečnostní strategii 2011	66
6.2.4	Bezpečnostní hrozby ze strany ruské zahraniční politiky v Bezpečnostní strategii 2015	69
6.2.5	Explicitní zmínky o Ruské federaci.....	71
6.2.6	Závěr ke komparaci Bezpečnostních strategií ČR.....	72
6.3	Komparace výročních zpráv BIS v souvislosti s hrozbami ze strany Ruské federace	72
6.3.1	Bezpečnostní hrozby ze strany Ruské federace ve výročních zprávách Bezpečnostní informační služby	73
6.3.2	Hrozby ze strany Ruské federace ve výročních zprávách BIS v období let 1996-2000.	77
6.3.3	Hrozby ze strany Ruské federace ve výročních zprávách BIS v období let 2001-2006.	79
6.3.4	Hrozby ze strany Ruské federace ve výročních zprávách BIS v období let 2007- 2014	81
6.3.5	Hrozby ze strany Ruské federace ve Výročních zprávách BIS v období let 2014-2020	83
6.4	Závěr ke komparaci Bezpečnostních strategií ČR a Výročních zpráv BIS.....	85
7	Výsledky výzkumných rozhovorů	87
7.1	Blok 1: Ruská zahraniční politika a její vývoj	87
7.1.1	Popis ruské zahraniční politiky v rámci výzkumných rozhovorů	87
7.1.2	Vývoj ruské zahraniční politiky od počátku 21. století.....	91
7.2	Blok 2: Ruská zahraniční politika jako hrozba pro Českou republiku.....	93
7.2.1	Ruská federace jako hrozba pro Českou republiku	93

7.2.2	Hrozby vyplývající ze strany Ruské federace.....	96
7.2.3	Proč zahraniční politika Ruské federace naopak hrozbu nepředstavuje?.....	99
7.2.4	Podceňování či přeceňování ruské hrozby v českém diskurzu	100
7.3	Blok 3: Obranyschopnost České republiky	103
7.3.1	Zhodnocení obranyschopnosti České republiky	103
7.3.2	Jakým způsobem by se Česká republika měla bránit vůči hrozbám a vlivům ze strany Ruské federace?	105
7.3.3	Pozitivní a negativní aspekty českého bezpečnostního prostředí ve vztahu k hrozbám ze strany Ruské federace	106
7.3.4	Význam společnosti ve vztahu k hrozbám ze strany Ruské federace.....	110
7.4	Blok 4: Odpovědi respondentů, kteří nevnímají Rusko jako významnou hrozbu	113
7.4.1	Důvody vnímání Ruské federace jako hrozby	113
7.4.2	Největší hrozby současnosti pro Českou republiku	114
7.4.3	Vnímání Ruské federace jako hrozby – riziko pro zájmy ČR.....	115
7.5	Blok 5: Jaký postoj by měla Česká republika zaujmout vůči Ruské federaci?.....	116
7.5.1	Shrnutí výzkumných rozhovorů	119
8	Diskuse.....	121
8.1	Zhodnocení cílů, výsledků práce	121
8.2	Zasazení práce do kontextu současného vědění	123
8.3	Potenciál dalšího rozvoje výzkumu	125
9	Závěr	127
10	Seznam použitých zkratk.....	129
11	Seznam použitých zdrojů	130
11.1	Bibliografické prameny.....	130
11.2	Citace z uskutečněných výzkumných rozhovorů	141
12	Seznam použitých obrázků	142
13	Seznam použitých tabulek	143

1 ÚVOD

Ruská zahraniční politika je v současné turbulentní době pravděpodobně jedním z nejvíce diskutovaných témat na poli bezpečnosti a mezinárodních vztahů.

Rozdmýchání vojenského konfliktu na Ukrajině v roce 2022 ohrozilo stabilitu Evropské bezpečnosti a zároveň zvýraznilo význam diskuse o Ruské federaci jakožto hrozbě, nejenom v kontextu Evropy, ale i v případě jednotlivých zemí, včetně České republiky. Diskuse o významnosti hrozeb ze strany Ruské federace pro Českou republiku byla ovšem zažehnuta o mnoho dříve a vyvíjela se v závislosti na nastavení zahraničně-politických vztahů mezi Ruskou federací, Evropskou unií a NATO. Diskurz o této problematice se ovšem ani v odborném prostředí mezi akademiky, bezpečnostními analytiky, novináři nevyvíjel konsensuálně. V odborném prostředí tak vyvstávaly otázky, do jaké míry nás ohrožují moderní hrozby, které jsou často spojovány s aktivitami Ruské federace, jakými jsou například hybridní hrozby a do jaké míry mohou být tyto nepřátelské projevy doopravdy ohrožující, případně zda se vůči těmto hrozbám dokážeme efektivně bránit.

Diplomová práce si klade za cíl komplexně zmapovat a popsat percepci hrozeb ze strany ruské zahraniční politiky v českém bezpečnostním prostředí, a to jak v kontextu českých bezpečnostních dokumentů – Bezpečnostních strategií ČR a výročních zpráv BIS –, tak i z pohledu odborné veřejnosti, která se problematikou Ruské federace a bezpečnosti profesně zabývá. V rámci výzkumu tak byl analyzován vývoj hrozeb ze strany Ruské federace ve výše zmíněných dokumentech a názory čtrnácti oslovených odborníků týkajících se tematiky ruské zahraniční politiky jakožto bezpečnostní hrozby a zároveň také obranyschopnosti České republiky vůči těmto rizikům.

Pro potřeby výzkumu byly definovány čtyři základní výzkumné otázky. První dvě výzkumné otázky se ptají, do jaké míry došlo k vývoji hrozeb ze strany ruské zahraniční politiky v českých bezpečnostních dokumentech a jakým způsobem se změnila formulace těchto hrozeb v souvislosti se změnou vnímání Ruské federace v českém bezpečnostním prostředí. Třetí a čtvrtá výzkumná otázka se zaměřují na analýzu českého odborného diskurzu a ptají se, jakým způsobem přistupují odborníci

k hrozbám ze strany Ruské federace a jaký význam jim přiřkládají a dále pak také, jak hodnotí obranyschopnost České republiky vůči těmto hrozbám.

2 ZÁKLADNÍ VÝVOJ RUSKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY

V rámci úvodní kapitoly se práce bude věnovat stručnému shrnutí vývoje ruské zahraniční politiky, jejímu formování a kontextu od doby rozpadu Sovětského svazu do současnosti. Popis jednotlivých etap ruské zahraniční politiky bude probíhat v rámci dělení podle vlády jednotlivých prezidentů, jelikož vývoj zahraniční politiky a vystupování Ruska bylo a je determinováno právě postoji nejvyšších představitelů Ruské federace. Tato kapitola bude zaměřena na vývoj ruské zahraniční politiky a její kontext.

2.1 Historický kontext

2.1.1 Jelcinova strategie přijetí západních hodnot

Rozpad Sovětského svazu znamenal výraznou změnu pro prostředí mezinárodních vztahů. Pro pochopení nastavení současné ruské zahraniční politiky je nutné si přiblížit počátky Ruské federace a jejich ideových nastaveních. Po rozpadu Sovětského svazu došlo k úplnému přenastavení mocenské rovnováhy a zániku bipolárního světa, který byl utvářen zápolením SSSR a USA. Pro mnohé Rusy tato situace znamenala náhlý šok, kdy Rusko již nebylo vnímáno jako supervelmoc a ztratilo též svůj význačný status v rámci mezinárodního systému (Aboyade 2018).

V červenci 1991 se stal prezidentem Ruské federace Boris Jelcin. Jelcinova základní strategie pro formování zahraniční politiky vychází z ideje „zapadnictví“. Oproti Gorbačovovi, který byl sice pro spolupráci se západem, ale chtěl zachovat socialistické zřízení, se Jelcin zaměřil na gradualistický způsob reformy celého Ruska – především pak ekonomiky, která se měla co nejrychleji „šokově“ změnit z ekonomiky plánované na ekonomiku tržní. Jelcinovou původní ideou byla co nejrychlejší integrace do západních struktur a to i za cenu ztráty vlastní identity a přijetí té „západní“. Zároveň ruská zahraniční politika téměř ztratila zájem o prosazování vlastních zájmů v regionu zemí bývalého SSSR, soustředila se pouze na svoji vlastní tranzici a izolovala se tak od svých bývalých satelitů. K urychlení změn mělo přispět i vstup Ruské federace do

mezinárodních organizací, jako Světová banka, Mezinárodní měnový fond či G-7 (Tsygankov 2016).

Šoková změna v ekonomickém systému, která měla Rusko původně co nejrychleji vyhoupnout mezi nejvyspělejší země světa, ale naopak vedla k prohloubení ekonomické krize, společenského chaosu a chudoby. Pouze zanedbatelné procento Rusů na privatizaci zbohatlo – z těch se následně stali ruští oligarchové. Západní země, které měly původně Rusku přinést nezanedbatelné ekonomické prostředky, do Ruska významně neinvestovaly. Inflace v roce 1992 pak dosáhla závratných 2500 % (Trenin 2019, str. 110-111). „Zapadnická“ strategie se postupně dostávala pod čím dál větší palbu kritiky opozičních proudů, které vzešly z bývalých bezpečnostních složek (armády a tajných služeb) a komunistů, a které se směřováním země rozhodně nesouhlasily. Kritizovali především schvalování západní intervence v Jugoslávii z počátku 90. let a vyjádření NATO o možném rozšíření směrem k západním hranicím s Ruskem. Síla opozice navíc vzrostla po volbách v roce 1993, kdy Rusové vyjádřili nesouhlas s tehdejší Ruskou politikou právě zvolením radikálnějších nacionalistických stran (Tsygankov 2016, str. 80). Od roku 1993 se tak ruská zahraniční politika začala projevovat v mnohem „realističtějším“ a pragmatičtějším přístupem. Rusko se tak opět přiklonilo k vizi, kde se stane velmocí, která bude tvořit protipól síle USA a bude svébytně prosazovat svoji politiku (Kuchins a Zevelev 2012).

Novým ministrem zahraničí po liberálním Kozyrevovi, který značným způsobem propagoval liberální a otevřený styl ruské zahraniční politiky, se stal v roce 1996 Jevgenij Primakov, který silně inklinoval k ideám zachování silného Ruska, jeho hodnot a bezpečnosti. Po jeho nástupu se Rusko začalo zapojovat do mezinárodních vztahů mnohem asertivněji. Hlavní strategií se stalo vyvažování moci USA, aby nedošlo ke vzniku unipolárního zřízení, Rusko naopak v té době začalo prosazovat multipolaritu systému. Jeho politika ale nebyla čistě „protizápadní“, naopak pragmaticky připouštěla případnou spolupráci se Západem, pokud z toho bude Rusko profitovat (Mankoff 2009). Po roce 1995 se tak hlavními cíli ruské zahraniční politiky staly: Obnovení hrdosti Ruské federace, ekonomická integrace zemí v postsovětském prostoru, ochrana ruských občanů žijících mimo Rusko, zabránění snaze USA o změnu režimů v okolních

zemích, nalezení dalších spojení na východě (Čína) a podpora multipolarity systému (Kumar 2016).

Během Jelcinova mandátu tak došlo k významné proměně ruské zahraniční politiky směrem od té čistě „prozápadní“ k mnohem realističtější a vypočítavé, která byla následně převzata i jeho nástupcem Vladimírem Putinem, který se stal prezidentem v roce 2000 a byl vybrán přímo Jelcinem (Trenin 2019).

2.1.2 Nástup Vladimira Putina

Nástup Vladimira Putina do prezidentského úřadu v roce 2000 nelze označit za úplně očekávaný, ba naopak. Putin měl ale velmi dobré vztahy s prezidentem Jelcinem, který potřeboval loajálního nástupce. Prvotní cíle prezidenta byly ryze pragmatické – udržet Rusko pohromadě a zároveň získat zpět jeho velmocenský status na mezinárodní scéně (Trenin 2019). Veškeré Putinovo jednání lze zhodnotit jako pragmatické a vypočítavé, leckdy ale těžko predikovatelné. Hned po nástupu do funkce vypočítavě volil kroky, které měly upevnit jeho moc. Postupně v rámci domácí politiky prosadil zvýšenou míru centralismu na úkor exekutivy, čímž přesunul misku vah „moci“ směrem do Kremlu a stal se tak nejdůležitější figurou v procesu formování Ruska. Zároveň se postupně vypořádával s oligarchy, kteří zbohatli během turbulentních časů v 90. letech a postupně přerozděloval jejich majetek a funkce – tímto strategickým krokem si získal významnou oblibu Rusů. Realitou ovšem zůstává, že majetek oligarchů byl následně přerozdělen mezi loajální okruh Putinových blízkých, kteří pochází především z podhoubí tajných služeb, kde Putin před rozpadem Sovětského svazu působil. Tajné služby tak prorostly ekonomický i vládní sektor a jsou významným hráčem v rámci ruské domácí i zahraniční politiky. Podařilo se mu tak vytvořit systém, ve kterém Putin a jeho okolí oplývají takřka neomezenou mocí (McFaul 2020).

Putinova zahraniční politika se velmi podobně jako jeho politika domácí, stala pragmatickou, vycházející z realistického pojetí mezinárodních vztahů – tedy vysoké míra pragmatičnosti a přesvědčení o konfliktnosti mezinárodního prostředí. Jeho první období nicméně nelze charakterizovat jako „opoziční“ západu. Již v roce 2000 vyhlásilo Rusko za jednu ze svých priorit posílení spolupráce s Evropskou unií a budování bližších

partnerských vztahů. Další z priorit se pak stala případná spolupráce v rámci bezpečnostní organizace OBSE (Nalbandov 2016). Podobný přístup byl Putin ochotný zaujmout i vůči USA. Rusko se sice rozhodně vymezovalo vůči politice „zapadnictví“, která fungovala v 90. letech, ale nebránilo se případnému partnerství s USA, pokud bude jednáno s Ruskem jako s rovnocenným partnerem a významným hráčem v systému mezinárodních vztahů. Rozhodně tak nelze tvrdit, že by byla Ruská zahraniční politika významně agresivní vůči západu (Nalbandov 2016, str. 8).

Připuštění spolupráce s Evropou a USA bylo pro Rusko logickým krokem, jelikož to byla jedna z možností, jak se postupně začít uzdravovat z ekonomického marasmu, který v Rusku stále přetrvával z 90. let. Spolupráce s Evropou a USA tak otevírala Rusku možnosti zapojit se do řešení ekonomických i bezpečnostních otázek a posílit tak tím svoji pozici. V ekonomické oblasti se jednalo převážně o spolupráci v otázkách energetiky, na které stála velká část ruské ekonomiky. V otázce navázání bezpečnostní spolupráce bylo významným impulsem 11. září, které celkově zamíchalo kartami v otázkách bezpečnosti a změnilo přístup k terorismu. Rusko v rámci bezpečnostní spolupráce následně nabídlo Spojeným státům pomoc při jejich invazi do Afghánistánu. Změna ovšem nastala s americkou invazí do Iráku – s tou Rusko nesouhlasilo, jelikož ji vnímalo jako možné narušení svých vlastních zájmů a obávalo se potenciálního pádu ceny ropy, což bylo rizikem vzhledem k důležitosti těchto komodit pro Ruskou ekonomiku (Tsygankov 2016). Projevem ruské zahraniční politiky na počátku milénia tak byla veliká míra flexibility. Rusko se sice snažilo pragmaticky navázat vztahy s Evropou i Spojenými státy, ale pokud cítilo, že by mohlo dojít k ohrožení jeho zájmů, zaujalo mnohem tvrdší postoj.

Dalším strategicky významným tématem pro Ruskou zahraniční politiku se staly státy bývalého Sovětského svazu. Ty byly v rámci ruské politiky vždy vnímány jakou součástí „ruského impéria“ a nebylo tak na pořadu dne, aby se zde Rusko vzdalo svého vlivu. Opomíjeny nicméně byly v rámci Jelcinovy politiky rychlého přidružení Ruska k západu – v té byly bývalé satelity považovány spíše za „závaží“, od kterého se mělo Rusko co nejdříve odpoutat. Putin si nicméně uvědomoval, jak významné státy bývalého SSSR jsou, jelikož tvoří „nárazníkový“ pás mezi Ruskem, Severoatlantickou

aliancí a Evropskou unií. Rusko se tak převelice obávalo, že by se tyto státy staly součástí západních struktur, jako jsou Evropská unie či NATO (Nalbandov 2016, str. 197-8).

Země bývalého SSSR jsou pro Rusko důležité jak ze strategického, tak ekonomického hlediska a Rusko reaguje velice citlivě na vnější zásahy západu do jejich politického fungování. Tyto státy jsou pro Rusko klíčové jak z důvodu přítomnosti přepravních sítí energetických surovin, na jejichž distribuci je Rusko závislé, tak z již zmíněného strategického hlediska, kdy vytváří jakousi pomyslnou bariéru mezi Ruskem a Západem. Barevné revoluce, které v některých státech jako například Ukrajina či Gruzie probíhaly s cílem změnit místní politické nastavení, byly Ruskem posuzovány jako narušení zájmů a bezpečnosti Ruska a vytvořily tak tenzi mezi Ruskou federací a Západem, především pak USA (Rumer 2007; McFaul 2020). Právě barevné revoluce se staly jedním z důležitých témat Putinovy vlády po jeho znovuzvolení v roce 2004 a zároveň s tím se i lehce proměnila ruská zahraniční politika, kdy se Rusko začalo projevovat mnohem asertivněji a jednalo impulzivněji, jelikož mělo pocit ohrožení ze strany západu, ale obávalo se i hrozeb radikalizace islámu a rizik ze stran terorismu (Tsygankov 2016).

Rozhořčení z politiky západu následně vyvrcholilo v roce 2007, kdy Putin na konferenci o bezpečnostní politice v Mnichově otevřeně vyjádřil nesouhlas s politikou USA, především pak s jejím hegemonickými tendencemi a vměšováním do záležitostí suverenity svrchovaných států. Kritiku taktéž směřoval i k americkému zbrojnímu programu a projektu protiraketového deštníku, který podle něj pouze podněcoval k dalším závodům ve zbrojení (McFaul 2020; Tsygankov 2016). Druhé Putinovo období tak lze charakterizovat jako mnohem vymezenější vůči západu. Menší změny v zahraniční politice Ruska nastaly až s nástupem prezidenta Medveděva v roce 2008, Putin se prozatím stáhl do ústraní v rámci pozice ministerského křesla.

2.1.3 Medveděvova politika modernizace

Zahraniční politika Ruské federace pod vedením Dmitrije Medveděva byla zprvopočátku vnímána odlišněji než Putinova pragmatická a vypočítavá politika. Medveděv byl vnímán jako progresivnější prezident, více otevřený jednání s Evropou a USA. V rámci literatury se lze ovšem setkat s názory, že změna v Ruské politice byla opravdu jen nepatrná – Putin se přesunul na méně exponovanou pozici premiéra, ale defacto se stal šedou eminencí, která skrze Medveděva projektovala svoji moc (Moshes 2012). Prvotní pookřání vztahů po prvním roce Medveděvovy vlády bylo překvapivé i v kontextu rusko-gruzinského konfliktu, který proběhl krátce po Medveděvově nástupu, a po kterém se USA diplomaticky vymezilo vůči Rusku. V roce 2009 tehdejší prezident USA Barack Obama po domluvě s jeho ruským protějškem Medveděvem ovšem oznámil politiku resetu vzájemných vztahů, která měla zabezpečit spolupráci obou velmocí. Otevřeněji se Rusko stavělo i k Evropské unii, se kterou navázalo partnerství k modernizaci a vedly se otevřené debaty o možné změně evropské bezpečnostní architektury a posílení role OBSE, což bylo pro Rusko velmi lákavé, jelikož by se tím velmi pravděpodobně snížil význam NATO. Tato dohoda ovšem nebyla nikdy naplněna (Moshes 2012). Důležitým milníkem v utužování vztahů mezi Západem a Ruskem během mandátu prezidenta Medveděva bylo podepsání bilaterální dohody START, která byla podepsána 8. dubna 2010 americkým prezidentem Obamou a Medveděvem a zavazovala oba státy ke snížení počtu jaderných zbraní (Tichý 2014, str. 546).

Zahraniční politika Ruska během Medveděvova období lze popsat jako sebevědomou, podporující multipolaritu mezinárodního systému, ve kterém si Rusko dokáže prosadit svoje velmocenské postavení. Vztahy se Západem nicméně nebyly pouze harmonické. Značné vášně i nadále budila mezinárodní debata o protiraketovém deštníku, který měl být dislokován v Evropě, a který Ruskou stranu značným způsobem dráždil. Celá situace došla tak daleko, že ruská strana začala hovořit o zvýšení svých jaderných kapacit a dislokaci jaderných hlavic v Kaliningradu, což by vystupovalo přímo proti dříve podepsané smlouvě START (Tichý 2014). Agresivní rétorika vůči západu byla oproti Putinově tvrdému pragmatismu během Medveděvova mandátu ovšem značně utlumena.

Ruská zahraniční politika se sice na první pohled mohla během funkčního období prezidenta Medveděva mohla jevit mnohem uvolněnější než během vlády Vladimira Putina, nicméně strategické zájmy Rusku zůstaly stejné – a to hlavně prosazování sebevědomé a asertivní politiky, utužování vlivu v rámci zemí bývalého postsovětského prostoru a ochrana svých vlastních zájmů doma i v zahraničí. Co se zahraniční politice za vlády prezidenta Medveděva upřít ovšem nedá, je volba méně invazivních prostředků, jak těchto cílů dosáhnout. Volily se spíše prostředky tzv. Soft Power, tedy uzavírání bilaterálních i multilaterálních dohod a využití kulturních a ekonomických pák, především pak k prosazení zájmů v rámci bývalých republik SSSR (Moshes 2012).

2.1.4 Druhé období Vladimira Putina

Znovuzvolení Vladimira Putina jako prezidenta Ruské federace v roce 2012 opět přineslo hmatatelné změny v ruské rétorice vůči světu. Je nicméně důležité říct, že spíše než o úplné překopání ruské strategie zahraniční politiky, se jedná o menší změny a zacílení na specifická témata. Zatímco Medveděvova politika se primárně soustředila na modernizaci Ruska, uzavírání partnerství a zároveň posilování ruského sebevědomí, politika Vladimira Putina po roce 2012 se začala zaměřovat na téma konzervativismu a specifických ruských hodnot, které je potřeba uchránit před liberálními hodnotami, které podle Putina představovaly pro Rusko hrozbu (Tsygankov 2016).

Zároveň se opět začaly projevat rozkoly mezi Západem a Ruskem, převážně pak v důsledku zapojení Ruska do konfliktu v Sýrii v roce 2012 a podpora režimu syrského prezidenta Bašára Asada. Západní státy naopak ve vleklém syrském konfliktu podporovaly opoziční hnutí, což mezi Západem a Ruskem vyvolávalo velkou míru tenze (Trenin 2019).

V otázce okolních zemí a jejich strategického významu nedošlo k žádné změně. Putin si uvědomoval, jak důležité je zachovat si zde vliv a nedovolit, aby se přimknuly směrem k Evropské unii. Jejich význam pro Rusko lze popsat na případu Ukrajiny, kterou chtělo Rusko za každou cenu udržet ve sféře svého mocenského vlivu a zabránit jejímu vstupu do EU či NATO. Rusko se snažilo v roce 2013 získat Ukrajinu do svého

ekonomického společenství, tzv. Eurasijské ekonomické unie. Ukrajina ale zároveň jednala s Evropskou unií o zahájení jednání o možném členství v EU. Prorusky orientovaný prezident Janukovič ovšem podlehl tlakům Moskvy, což vedlo k ohromným občanským protestům a dále k událostem roku 2014, kdy Rusko využitím metod hybridní války anektovalo Krym a destabilizovalo oblast východní Ukrajiny, což způsobilo v Evropě a USA obrovský šok (Trenin 2019).

Podle některých autorů, jako je například Lynch, vždy Rusko lavírovalo mezi možnostmi utužit vztahy se Západem a benefitovat z toho vyplývajících výhod, nebo naopak investovat své zdroje do prosazení vlivu v okolních státech a posílit tak svoji pozici v postsovětském prostoru (Lynch 2016). Právě na případu Ukrajiny tak lze poukázat na skutečnost, jakou míru sebejistoty Ruská zahraniční politika po znovuzvolení Vladimira Putina vyzařuje. Rusko se tak nebojí užít mnohem tvrdších prostředků k prosazení vlastních zájmů, jako jsou politické či ekonomické tlaky, ale i vojenské prostředky, pokud to povede k uchránění ruských zájmů.

Putinova rétorika vůči vnějšímu světu se začala specificky orientovat na význam ruských hodnot, jakými jsou konzervatismus, církve, tradiční rodina a netolerance k menšinám, v kontrastu s liberální západní politikou, kterou vytrvale kritizoval. Liberalismus se stal podle Putina přežitým a nebezpečným a zároveň vyjádřil podporu konzervativním evropským politikům, jako je například maďarský premiér Orbán. Svoji původní tezi z roku 2007 o vměšování se USA do zahraničních záležitostí rozšířil v roce 2014, kdy USA obvinil z narušování suverenity svrchovaných států a podpory změny režimů, což vede ke globální destabilizaci a světovému napětí (McFaul 2020). Vztah západu se tak postupem času vyvíjel z pragmaticky rezervovaného směrem k nepřátelskému.

Dalším krokem, který měl za cíl vybalancovat sílu USA, byla vojenská intervence v Sýrii v roce 2015. Ta byla sice oficiálně motivována bojem proti terorismu a podpoře legitimní vlády Bašára Al-Assada, ale její hlavní motivací byla nervozita Ruska z možného zapojení USA a výhře syrské opozice, čímž by Rusko přišlo o dalšího spojence (Trenin 2019). Tento případ společně s intervencí na Ukrajině potvrdil, že

Rusko se neobává využít armádu k prosazení vlastních zájmů a nepřímo se skrze její operace vymezit vůči politice západu.

Stabilitě vztahů mezi Západem a východem nepřidaly ani debaty o možných nových taktikách Ruské federace k prosazení vlastních zájmů, které jsou v současném odborném diskurzu označeny jako „hybridní“. Jedním z příkladů vměšování Ruska skrze hybridní kampaň do záležitosti jiného státu, mohou být prezidentské volby USA. Podle některých zdrojů se Ruská federace aktivně snažila narušit demokratičnost prezidentských voleb pomocí informačních kampaní, kybernetických útoků a šíření ruské propagandy. Prezident Putin nicméně dementoval zapojení ruských kybernetických sil, nevylučoval ovšem, že se útoků mohli účastnit ruští hackeři na vlastní pěst (Treverton et al 2018).

Současná ruská zahraniční politika se tak projevuje nanejvýš asertivně, stojící jako hodnotový protipól západním myšlenkám, snažíc se podporovat ideu ruského konzervatismu nejenom v Rusku, ale i v západních zemích. Nejvyšší strategický význam mají pro Rusko ovšem stále okolní státy bývalého sovětského bloku, jejichž možné „odtržení“ ze sféry vlivu Ruska směrem na Západ, je vnímáno Ruskem jako vážná hrozba a Rusko tak činí veškeré kroky k tomu, aby okolní státy zůstaly ve sféře jeho vlivu.

3 RUSKO JAKO HROZBA?

3.1 Ruské vojenské schopnosti a armáda jako prostředek zahraniční politiky

V první řadě je nutné říct, že ne úplně jasně vymezená definice termínu „zahraniční politika“ značně rozšiřuje prostor, co do ní lze zařadit. Na čem se ale autoři a teoretici mezinárodních vztahů shodují je, že zahraniční politika jako taková obnáší interakci mezi jednotlivými aktéry v mezinárodním prostoru. Dalším důležitým bodem, který lze do zahraniční politiky zařadit, je pak prosazování vlastních zájmů. Státy či aktéři se snaží v rámci systému mezinárodních vztahů dosáhnout vlastních cílů a naplnění svých zájmů, k čemuž může být použito vícero různých prostředků. Prostředky zahraniční politiky se tak mohou stát takové nástroje, jako je válka, využití strategické převahy a síly vojenských sil, nasazení armády, využití strategicky významných surovin jako prostředku k vydírání či šíření vlastní propagandy s cílem změny politického nastavení jiného státu. (Bojang 2018).

Právě armádu lze označit za jeden z důležitých prostředků ruské zahraniční politiky a její interakce s ostatními aktéry. Ruská armáda nicméně prošla značným vývojem. Po rozpadu SSSR se ruské ozbrojené síly dostaly do personální i materiální krize, na provoz armády nebyl vzhledem k ekonomické situaci dostatek financí a armáda byla prakticky ve fázi rozpadu. Teprve s nástupem Vladimira Putina se postupně lehce zvýšil přísun financí do armády, ale ne nikterak závratně, jelikož Putin upřednostňoval prostředky tzv. „měkké síly“, tedy diplomacii, jednání a přesvědčování o důležitosti vlastních zájmů. V porovnání s historií a vývojem SSSR tak ruská armáda v roce 2007 již nepatřila k hlavním prostředkům ruské zahraniční politiky. Sílu a sebevědomí Rusko čerpalo spíše z přítomnosti svého robustního jaderného arzenálu než ze schopností a kapacit armády jako celku (Rumer 2007).

Putinovi se po jeho nástupu sice podařilo získat kontrolu nad armádou, kdy se mu skrze chytré tahy a personální machinace podařilo dosadit na nejdůležitější posty jemu loajální zástupce, ale personální a materiální problémy nakonec probublaly na

povrch po konfliktu v Gruzii v roce 2008, který dopadl pro Ruskou armádu katastroficky – reformy byly nutné a nevyhnutelné (Borchevskaya 2020).

Reformy armády Ruské federace se v první řadě zaměřily na její strukturu, tedy na její profesionalizaci (do té doby bylo jádro armády tvořeno odvedenci) a následně i na modernizaci její výzbroje. Cílem tak bylo nahradit armádu „sovětského typu“ moderní armádou podobné struktury jako má například armáda USA. Tento proces byl ovšem během na dlouhou trať. V první řadě se musela proměnit struktura vojenských sil a systému velení. Od roku 2012 a nástupu ministra obrany Sergeje Šojgu se ovšem změnil i pohled na válčení jako takové. V mnohem větší míře se začal klást důraz na změnu pohledu na vedení konfliktu, zaměření se na nelineární dimenze konfliktů a využití moderních technologií. Armáda se tak stala složkou připravenou bleskově a simultánně plnit úkoly související s jaderným odstrašením, bleskovými operacemi a nelineárním způsobem boje (viz. kapitola hybridní válka). K otestování nových schopností a systémů si ruské ozbrojené složky vybraly – k šoku západního světa – Ukrajinu v roce 2014 a Sýrii v roce 2015. Tyto případy se staly jasnou demonstrací síly ruské armády a zdůraznění velmocenského statutu Ruska (Banasik 2019). Ruská armáda je tak v současné době jedním z nezanedbatelných prostředků, které slouží k prosazení ruských zájmů v zahraniční politice. K ověření tohoto tvrzení lze využít i vojenskou doktrínu Ruské federace z roku 2015.

3.2 Vojenská doktrína Ruské federace

Vojenská doktrína Ruské federace představuje hlavní dokument Ruské federace sloužící k obraně Ruské federace a jejích zájmů. Analýza tohoto dokumentu nám tak může poskytnout významný vhled do vnímání a pohledů Ruska na mezinárodní systém, jaké hrozby vnímá a jaký postoj zaujme ke své zahraniční politice.

Zajímavé je dělení hrozeb, které jsou v rámci doktríny identifikovány jako zásadní pro bezpečnost Ruské federace. Kromě běžných bezpečnostních rizik, jakými jsou například terorismus, hrozby lokálních konfliktů v okolních zemích, nestability bezpečnostního prostředí a eskalace zbrojení, se tu vyskytují i hrozby „nové“.

Mezi hlavní vnitřní hrozby pro bezpečnost Ruska jsou například řazeny aktivity zaměřené na podryvání konstitučního pořádku Ruské federace, destabilizaci politického systému a administrativního systému a dále pak subversivní informační aktivity zaměřené vůči občanům. V doktríně je zdůrazněno, že toto riziko se týká především mladších občanů, jejichž morálka může být skrze informační akce snadno narušena a mohou se odklonit od ruských tradic (Vojenská doktrína Ruské federace 2015). Tyto aktivity jsou v současné době nejvíce skloňovány v souvislosti s konceptem tzv. Hybridní války, kdy jsou ovšem tyto aktivity nejčastěji připisovány právě Ruské federaci. Podle Kleinové je takováto formulace znamením, jak moc se ruská garnitura obává liberalizace systému a svého potenciálního pádu (Klein 2015).

Velký důraz je zde kladen také na roli NATO a jeho nebezpečí pro Ruskou federaci. To sice není žádným velkým překvapením, nicméně například v Konceptech zahraniční politiky je rétorika vůči NATO rozhodně smířlivější. Rusko vnímá podle vojenské doktríny rozšiřování NATO jako vysoce ohrožující a zároveň je zde rozšiřování aliance označeno jako porušování mezinárodního práva. Dalšími zásadními hrozbami pak Rusko označuje využití moderních technologií a taktik k prosazení politicko-vojenských cílů (Vojenská doktrína Ruské federace 2015).

Z doktríny tak krom běžných rizik vyplývají dva hlavní nepřátelé, a to právě NATO, jehož vojenská přítomnost v Evropě je vnímána Ruskem jako nepřátelský akt, a liberální smýšlení Evropské unie, které je očividně posuzováno jako možné ohrožení společenských nastavení Ruské federace. Tato rizika by podle doktríny měla být překonána i pomocí vedení populace k patriotickému smýšlení a ochotě mobilizovat v případě ohrožení země. Takováto taktika nicméně podle některých autorů povede ke vzniku nové formě propagandy a zvýšení míry cenzury (Klein 2015).

Ruská vojenská doktrína naznačuje, že Rusko zaujímá vůči vnějšímu světu mnohem tvrdší postoj, především pak vůči NATO a Evropské unii, které jsou považovány za potenciálně nebezpečné, a neobává se využít jak konvenčních vojenských kapacit k odstrašení protivníka, tak nelineárních válečných taktik, které jsou v doktríně přímo popsány. Rétorikou v tomto dokumentu se tak jasně potvrzuje kurz Putinovi

zahraniční politiky, která je vůči západu mnohem asertivnější, je agresivnější v rétorice a nebojí se použít termíny jako „nepřítel“.

3.3 vojenské intervence Ruské federace

Případy vojenských intervencí na Ukrajině potvrzují, že se Ruská zahraniční politika v průběhu své evoluce dostala do fáze, kdy se Ruská federace neobává být natolik asertivní, že v případě potřeby využije svých robustních vojenských kapacit jako prostředku vedení své zahraniční politiky. Právě případy Ukrajiny a Krymu jsou zajímavé z toho důvodu, že nebyly žádným způsobem očekávané a byly velmi nepředvídatelné, což vedlo ke vzniku tenze mezi Ruskem a západními státy.

3.3.1 vojenská intervence na Ukrajině 2014

Vojenská intervence na Ukrajině v únoru 2014 znamenala pro svět šok. Historický vývoj ukrajinsko-ruských vztahů a geopolitický význam Ukrajiny pro Ruskou federaci naznačovali, že se Rusko bude snažit posílit své postavení a vliv na Ukrajině, ale vojenská intervence byla i tak značně překvapivá.

Ukrajina byla ze strategického významu pro Ruskou federaci velmi důležitá z několika hlavních důvodů. V první řadě můžeme Ukrajinu označit za nárazníkové pásmo mezi Západem a Ruskem. Ukrajina tak vytvářela přirozený „štít“, který tvořil hranici mezi evropskými a ruskými hodnotami. I z tohoto důvodu bylo zachování vlivu na Ukrajině pro Rusko velice důležité. Druhým faktorem pak jsou nepochybně ekonomické zájmy. Ukrajina byla pro Rusko naprosto klíčová vzhledem ke skutečnosti, že skrze ni proudí obrovské množství ropy a zemního plynu skrze ropovod Družba k evropským odběratelům. Z historického pohledu pak vnímalo Rusko Ukrajinu jako jeden ze svých satelitů, který si vždy chtělo udržet blízko u sebe, nehledě na ukrajinské snahy o vymanění z tohoto vlivu (Tsygankov 2015).

Ruská zahraniční politika byla s vývojem na Ukrajině nespokojena již v roce 2004, kdy docházelo k tzv. barevným revolucím a na Ukrajině se dostal k moci prozápadní prezident Viktor Juščenko. Ukrajina byla během jeho vlády, která trvala až

do roku 2010 značně nakloněna Evropě a USA a netajila se myšlenkou, že by chtěla vstoupit do NATO. Rusko vnímalo rozšiřování NATO jako jedno z velkých ohrožení, a tak se snažilo utužit svůj vliv na Ukrajině. Taktiky ruské zahraniční politiky se v té době nicméně omezily pouze na politický a ekonomický tlak (především skrze energetický sektor) a neuvažovalo se o vojenské intervenci (Tsygankov 2015).

Zlom v Rusko Ukrajinských vztazích nastal s nástupem vlády Viktora Janukoviče, který byl orientován spíše ke Kremlu. Vztahy nicméně nebyly natolik pevné, jak by si Putin přál. Ukrajina sice prodloužila pronájem sevastopolského přístavu pro potřeby ruské flotily, ale odmítla prodat většinový podíl ukrajinské společnosti spravující přepravní síť energetických surovin Naftogaz. Zároveň Ukrajina začala koketovat s myšlenkou na členství v Evropské unii, což vnímalo Rusko jako další hrozbu, která by Ukrajinu posunula z jeho sféry vlivu. Ruská federace se tak snažila Ukrajinu odradit od jednání o vstupu do Evropské unie skrze snížení cen dodávaného plynu a ropy. Tato taktika sice zabrala, Janukovič od dohod odstoupil, to ale vedlo k masivním občanským demonstracím a Ukrajinu to uvrhlo do obrovské vnitřní krize (Tsygankov 2015).

Vnitřní nestabilita a nepředvídatelnost situace nicméně nahrávala Rusku do karet. Ruská federace si nemohla být jista, zda se Ukrajina nebude chtít co nejrychleji orientovat na Evropu a Rusko by tak tím přišlo o základnu v Sevastopolu. Zisk Krymu se navíc jevila jako příležitost k potěšení vlastního obyvatelstva a prosazení své zahraniční politiky týkající se ochrany krajanů, jelikož majorita obyvatel Krymu je ruského původu. Krym se navíc podařilo získat prakticky s nulovými ztrátami. Ruské síly využily momentu překvapení, velice rychle obsadily strategicky významná místa na krymském poloostrově a velmi rychle se podařilo vyhlásit referendum, které potvrdilo s 97% souhlasem obyvatelstva připojení Krymu k Ruské federaci (Galeotti 2016a).

Ruské síly k zisku Krymu využily kombinaci taktik, které se v současné době označují jako tzv. hybridní. V rámci Krymské operace se jim podařilo simultánně využít jak nasazení běžných armádních prostředků a zbraní, ale i kybernetických operací a hackerských útoků, propagandy, pomoci místních domobran a robustních operací tajných služeb Ruské federace. Vše nicméně probíhalo v co největším utajení, aby se

Rusko zároveň mohlo v rámci diplomatického dialogu od událostí na Krymu distancovat. Rusko zároveň významně podporovalo vznik separatistických republik na východní Ukrajině, i když tam se již nejednalo primárně o zisk území, ale spíše o vytvoření tlaku na oslabenou Ukrajinu a prodloužení konfliktu (Galeotti 2016a).

Právě taktiky využití k anexi Krymu začaly být následně široce diskutované v rámci odborného prostředí a začaly být označovány jako prostředky tzv. „hybridní války“. V akademickém prostředí se následně začaly objevovat názory, zda Rusko neobjevilo novou univerzální taktiku, kterou by následně mohlo využít k destabilizaci západu a prosazení vlastních zájmů (Renz a Smith 2016).

Případ ukrajinské intervence pak zdůrazňuje strategický význam zemí bývalého sovětského svazu, které se Ruská federace snaží za každou cenu udržet ve sféře svého vlivu a v případě potřeby využít i vojenské a vysoce nátlakové prostředky, pokud to povede k naplnění ruských zájmů. Agresivní politika při prosazování zájmů v postsovětském prostoru je tak znamením, že Rusko se nebojí využít armády, vysokého nátlaku a moderních bojových taktik, což může vést k potenciální destabilizaci evropského mírového prostředí.

3.3.2 Rozpoutání války na Ukrajině 2022

Ruská vojenská intervence na suverénním území Ukrajiny byla pro naprostou většinu světa, jak odborného tak laického, šokem. Ani odborná sféra nedokázala přesně anticipovat události, které nastaly po 24. říjnu 2022. Ruské vojenské invazi na suverénním území Ukrajiny předcházely dlouhotrvající vojenské manévry u hranic Ruské federace s Ukrajinou a již podle charakteru některých odborných článků je zjevné, že si odborníci vůbec nebyli jistí, jakým způsobem se situace vyvine a jaké prostředky Ruská federace k prosazení svých zájmů nasadí. Například podle Shavita a Steina je zřejmé, že vojenské manévry měly za cíl posílit pozici Ruské federace vůči NATO, popřípadě připravit ornou půdu pro změny v rozložení sil v mezinárodním systému, který si přeje Ruská federace změnit do takové míry, aby vytvořila silný velmocenský pól, znovunabyla své postavení velmoci a stala se významným hráčem, který určuje pravidla hry na poli mezinárodního vyjednávání (Shavit a Stein 2022). Tito

autoři nicméně nebyli schopni odhadnout, zda dojde k nasazení vojenských sil a tím pádem k eskalaci napětí.

24. Října 2022 byla v brzkých ranních hodinách spuštěna vojenská operace na Ukrajině, která byla provázena bombardováním strategicky významných cílů – především těch vojenských, doprovázená pozemní invazí ruských vojsk a leteckými útoky, a to jak z území Ruské federace, tak Běloruska. I když existovaly informace, že by mohlo k přímé vojenské intervenci dojít, převážně ze zdrojů tajných služeb, málokdo věřil, že dojde k naplnění tohoto scénáře. Vladimir Putin tuto „speciální vojenskou operaci“ odůvodnil nutností zakročit vůči genocidě a útlaku obyvatel v oblasti Donbasu, dále denacifikací Ukrajiny a později tvrzením, že se Ukrajina snaží o získání nukleárních zbraní, které by ohrozily bezpečnost Ruské federace (v pozdějších fázích se dokonce ze strany Ruské federace objevovala tvrzení, že má invaze zabránit výzkumu USA na území Ukrajiny se zaměřením na vývoj biologických zbraní proti Ruské federaci). Tato tvrzení ale nebyla založena na důkazech a sama o sobě byla nesmyslná. Kupříkladu v otázce jaderné výzbroje se Ukrajina po rozpadu SSSR vzdala třetího největšího arzenálu nukleárních zbraní na světě, výměnou za zachování její územní integrity ze strany Ruské federace (Pifer 2022).

Reakce NATO na tuto událost byla viditelná především ve snaze neeskalovat napětí takovým způsobem, aby konflikt přerostl hranice Ukrajiny a rozpoutal tak válku mnohem větších rozměrů. Po bezprecedentním prohlášení Vladimira Putina, že uvádí jaderné síly do stavu bojové pohotovosti byla reakce především ze strany USA mírná – nedošlo tedy k ještě větší eskalaci, kdy by možné využití jaderných zbraní využila jako prostředek k vytvoření tlaku i NATO (Nelson a Montgomery 2022). Zároveň byla zvýšena vojenská přítomnost NATO na jejím východním křídle, především pak v Pobaltí, Bulharsku a Rumunsku. Překvapivý byl taktéž krok Německé spolkové republiky, která významně změnila svoji obrannou politiku, navýšila do budoucna svůj obranný rozpočet téměř dvojnásobně a již zrušila schvalovací proces ke spuštění plynovodu Nord-stream 2 (Pifer 2022).

Západ k situaci na Ukrajině zaujal jednotné odsuzující stanovisko, které vedlo ke značnému zpřísnění jednotlivých sankcí vůči Ruské federaci, které ji mohou významným způsobem ekonomicky poškodit. Nejvíce diskutovaným bylo odpojení nejvýznamnějších ruských bank od finančního systému SWIFT, ale mezi další sankce patří například zákaz vývozu luxusního zboží z EU, zákaz finančních transakcí evropských společností s Ruskem vlastněnými společnostmi, zákaz dovozu ruských výrobků a technologií (krom technologií týkající se jaderného sektoru a energetických surovin) či sankcionování jednotlivých osob napojených na administrativu Kremlu a ruských oligarchů vlastnících majetky a firmy v Evropské unii (ec.europa.eu 2022). I přes prohlášení Ruské federace, že se na tyto sankce Ruská federace připravila, existují nicméně dohady, do jaké míry takovýto ekonomický tlak dokáže Ruská federace vydržet.

Samotná vojenská operace – i přes původní odhady analytiků, kteří se domnívali, že bude vítězství Ruska otázkou dní – nepokračovala tak, jak si Ruská federace představovala. Ruské federaci se i přes silnou vojenskou přítomnost, která činila okolo 200 000 nasazených vojáků a tisíce kusů techniky, nedokázala dlouhodobě udržet strategicky významné cíle a získat pod kontrolu hlavní město Kyjev, drží tak převážně území na východě a severu země. Zároveň Moskva po více než měsíci války (k 31.3.2022) ztratila podle odhadů NATO v boji 7 až 15 tisíc vojáků, počet zraněných by pak měl tato čísla převyšovat dokonce dvakrát. Podle odhadů tak Ruská federace přišla o 21-45 tisíc vojáků, kteří buď padli nebo jsou dlouhodobě vyřazeni z boje, což by mohlo činit až čtvrtinu ruských sil (Cancian 2022). Zásluhu na tom, že Ukrajina dokázala silnému tlaku ze strany Ruské federace odolat, mají i dodávky jednotlivých států Evropské unie a NATO, které s průběhem invaze podpořily Ukrajinu alespoň formou vojenské a materiální pomoci. Jen Česká republika poslala na Ukrajinu dodávky za více než 400 milionů korun, především se jednalo o ruční palné zbraně a municí (Sviták 2022).

Neschopnost Ruska zajistit si významnou převahu a rychle vojensky dominovat nicméně vzbudilo silnou diskusi o reálných kapacitách Ruské federace, jak na úrovni velení a politického řízení vojenských operací, tak na úrovni ruských vojenských a

technických kapacit. Podle některých vojenských analytiků právě ruské vojenské neúspěchy na Ukrajině ukazují, že Rusko není schopno efektivně vést vojenské operace ve větším měřítku, na rozdíl od menších operací, do kterých může efektivně zapojit své dobře vycvičené a kvalitně vybavené speciální jednotky (jako byla například vojenská operace na Krymu 2014). Základní problém může vycházet ze slabě vycvičených jednotek (mnoho z ruských vojáků nasazených na Ukrajině jsou branci), neschopnosti jejich koordinace, slabého logistického zázemí a dalších problémů, jakými může být vysoká míra korupce v ruské armádě a slabá motivace k boji na cizím území (Gressel 2022). Tyto pochybnosti zároveň doplňují spekulace, do jaké míry a jak přesně je o ruském postupu na Ukrajině informován Vladimir Putin svými poradci, jejichž jednání může být motivováno strachem z autority nejvyššího představitele Ruské federace (bbc.com 2022). Tuto informaci je nicméně nutné brát se značnou rezervou.

I když není jisté, jakým způsobem se bude nadále situace na Ukrajině vyvíjet, tak lze již nyní určit několik bodů, které z ní přímo vyplývají a budou určovat bezpečnostní situaci v Evropě. První bod je samozřejmě vojenský aspekt celé situace. Pokud by došlo k významné eskalaci napětí, či pokud by konflikt přerostl hranice Ukrajiny, mohl by uvést značnou část světa do globálního konfliktu – ať konvenčního či jaderného. Nastání eventuality konvenčního konfliktu mimo Ukrajinu sice není natolik pravděpodobné, ale z úvah týkajících se evropské bezpečnosti ji nelze vyloučit. Druhým aspektem jsou pak ekonomické důsledky konfliktu, které sice nebudou dosahovat nebezpečnosti války, ale mohou taktéž značným způsobem ovlivnit bezpečnostní stabilitu v Evropě. Jedním z nejdůležitějších pilířů této problematiky je pak energetický sektor, který je v Evropě zatím významně orientován na dodávky z Ruské federace. Rusko této situace využilo ve snaze o prosazení plateb dodávek za plyn v rublech, jinak by hrozilo úplné odstřižení odběratelů od těchto dodávek (echo24.cz 2022).

Možné řešení konfliktu leží na bedrech vyjednávačů na ruské i ukrajinské straně. Do jaké míry budou ovšem mírová jednání úspěšná a zda to povede k přerušení vojenských operací na Ukrajině, je stále nejisté. Vojenská operace na Ukrajině nicméně potvrdila, že Ruská federace se při prosazování svých zájmů již nebude omezovat pouze

na prostředky diplomacie a skryté vlivové operace, ale v případě potřeby využije i konvenční vojenské kapacity, což destabilizuje evropské bezpečnostní jistoty.

3.4 Hybridní způsob válčení jako nová univerzální strategie Ruské federace?

Koncept hybridních hrozeb či hybridního válčení sám o sobě není nikterak novátorský a někteří autoři, jako například Frank Hofmann se mu věnovali již v roce 2006 v kontextu konfliktu mezi hnutím Hizballáh a Izraelem a využití jak konvenčních, tak nekonvenčních prostředků a guerillové války k dosažení synergického efektu, který zaručí vítězství (Hofmann 2007). Koncept se nicméně dále vyvíjel a postupně se upravoval. Problémovým aspektem při jeho používání či snahách o jeho aplikaci nicméně zůstává fakt, že v současnosti neexistuje jasný expertní konsensus o definici pojmů jako jsou „hybridní válka“, „hybridní hrozby“ či „nelineární vedení války“, které jsou nejčastěji v souvislosti s konceptem užívány. Neexistuje ani jasný konsensus, do jaké míry je daný koncept nový či zda se hybridní válčení opravdu využívá tak, jak je v literatuře často popisováno – tedy jako nová strategie zaručující snadné vítězství.

Významným impulsem pro vznik hlasité diskuse o konceptu hybridního válčení či hybridních hrozeb se stala ruská vojenská intervence na Krymu v roce 2014. Vášnivá odborná i institucionální diskuse po anexi Krymu se ponejvíce soustředila na téma hybridních hrozeb jako nové univerzální taktiky Ruské federace k prosazení svých vlastních zájmů a narušení stability jeho nepřátel – především pak států v Evropě (Charap 2015). Spojení Ruska a hybridních taktik navíc napomohla tzv. Gerasimova doktrína, ve které ruský generál Valerij Gerasimov popisuje mezinárodní prostor 21. století jako takový, kde zaniká hranice mezi mírem a válkou a bude tak těžké samotnou válku a její aktéry identifikovat. Nový způsob boje se bude podle Gerasimova, spíše než na vojenské prostředky, soustředit na dimenzi politickou, ekonomickou či kybernetickou. Vojenské prostředky již podle Gerasimova nebudou hrát tak důležitou roli a stanou se tak spíše podpůrným prostředek pro výše zmíněné taktiky – byť nezanedbatelným (Fabian 2019). Spustila se tak de facto silná „hybridní“ hysterie, která byla doprovázena strachem z nové ruské taktiky, která skýtala potenciál k narušení pořádku.

Obava z nového způsobu války vedla státy i mezinárodní organizace ke snahám o vytvoření strategií a koncepcí proti hybridním hrozbám, i když v rámci odborné debaty existují o relevanci pojmu a jeho napojení na Ruskou federaci pochybnosti. Snaha o vytvoření obrany vůči hybridní válce tak jasně napovídá, jakou nervozitu tento koncept vzbudil. Příkladem mohou být například Společný rámec pro boj proti hybridním hrozbám, který vydala Evropská unie či Národní strategie proti čelení hybridnímu působení České republiky. Existují tedy obavy, že se z hybridního způsobu vedení války stal jeden z prostředků ruské zahraniční politiky k prosazení vlastních zájmů a narušení politiky Evropské unie a dalších subjektů, které Rusko posuzuje za nepřátelské.

Pokud budeme chtít nicméně hybridní hrozby či válku (názvy mají podobný význam) spojit s aktivitami Ruské federace, je nutné přijít s určitou definicí, což je nicméně problematické, jelikož koncept bývá velmi často popisován příliš široce. Pro přiblížení ovšem lze použít definici Evropské unie, která za hybridní hrozby považuje: *„soubor různých nátlakových a podvrtných činností a konvenčních i nekonvenčních metod (např. diplomatických, vojenských, ekonomických a technologických), které mohou různí státní i nestátní aktéři koordinovaným způsobem využívat k tomu, aby dosáhli konkrétních cílů, aniž by formálně vyhlásili válku.“* (Společný rámec pro boj proti hybridním hrozbám 2016, str. 2). Cílem hybridní války tak má být postupné narušování integrity daného cíle za užití různých nástrojů. Variabilita a šířka prostředků užitých k naplnění této strategie je ovšem obrovská. Podle analýzy Evropské unie a Centra pro obranu proti hybridním hrozbám Excellence existuje více než 40 různých nástrojů, které lze zařadit mezi nástroje hybridního válčení - ty cílí na různé domény jakými jsou oblasti ekonomické, politické, vojenské, kulturní a společenské, informační, kybernetické aj. Mezi tyto prostředky tak lze zařadit: špionážní aktivity různého druhu, vytváření ekonomické závislosti a disruptivní ekonomické aktivity na území cíle, vojenské narušování vzdušného prostoru, podpora konfliktů ve společnosti, podpora zájmových skupin, šíření propagandy a dezinformací, ovládnutí médií, diplomatické tlaky, kybernetické operace, vojenské operace aj. (Giannopoulos et al 2020).

Jednou ze základních charakteristik hybridní války či hrozeb je ovšem jejich nenápadnost. Jejich cílem totiž, jak vyplývá z definic, nemá být spustit obrannou reakci protivníka a tím pádem vyprovokovat konflikt, ale spíše pomalu a postupně oslabovat jeho integritu, což může vést k jeho rozkladu. Tato skutečnost nicméně dosti komplikuje situaci, jelikož nelze jednoznačně označit Rusko za aktéra hybridní války, jelikož mnoho jeho taktik zůstává těžko detekovatelných. Některých taktik nicméně Rusko využívá naprosto nepokrytě a lze je k němu relativně snadno přiřadit.

Ruská federace v současnosti dokáže velice dobře operovat s propagandou, dezinformacemi a informačními operacemi. Šíření některých informací a narativů má za cíl měnit politická a společenská přesvědčení v cílových státech – samozřejmě ve prospěch Ruské federace. Rusku se k využití těchto strategií podařilo vybudovat relativně robustní aparát médií jako je „Russia Today“ či „Sputnik News“, které šíří informace určené Kremlem. Tyto informace mají primárně zasévat společenské pochybnosti, které napomohou k postupné společenské dezintegraci. Krom médií jsou k tomuto cíli využíváni i jednotlivci tzv. internetoví trollové (Chivvis 2017). Vysokou důležitost aktivit týkajících se médií a informací dokládá i důraz kladený na tento sektor v konceptu zahraniční politiky Ruské federace – využití informací pro zajištění ruských zájmů je tedy jedna ze strategií ruské zahraniční politiky (Koncept zahraniční politiky Ruské federace 2016).

Další Ruskou taktikou, kterou lze jasně pozorovat a kterou lze zařadit do spektra taktik hybridního válčení, je vojenské narušování hranic vzdušného prostoru a výsostných vod. Mezi lety 2013 až 2020 došlo k 2900 incidentům mezi Ruskou federací a NATO souvisejících s narušením vzdušného prostoru či výsostných vod. V zhruba 85 % případů se pak jednalo o incidenty týkající se narušením vzdušného prostoru. Zároveň počet těchto incidentů narůstal, jejich počet začal klesat až mezi lety 2019 až 2020, kdy se z hodnoty nad 500 postupně posunul ke zhruba 350 incidentům za rok (Clem a Finch 2021). Tyto aktivity lze interpretovat i jinak, než že jde jen o demonstraci síly a vojenských schopností. Na každé narušení vzdušného prostoru musí NATO odpovědět a vyslat k narušiteli své vlastní síly, které danou událost prověří. To klade na mise zabývající se air policingem značnou finanční i personální zátěž, která na ně musí

být vynaložena. Vysoké náklady mohou začít některé členské země zpochybňovat a alianční mise zaměřená právě na hlídání vzdušného prostoru se tak může dostat pod potenciální tlak (Galeotti 2016a).

Dalším aktérem, který ovšem patří v široké plejádě nástrojů hybridního válčení k těm nejdůležitějším, jsou tajné služby. Těm se od nástupu Vladimira Putina dostalo výsadního postavení. Postupně docházelo ke zvýšení rozpočtu jednotlivých služeb – hlavně pak FSB, GRU a SVR, které zvýšily i svoji politickou sílu a staly se šedou eminencí ruské politiky – včetně té zahraniční. Podle Marka Galeottiho došlo po znovuzvolení Vladimira Putina v roce 2012 ke značnému navýšení aktivit souvisejících s ruskými tajnými službami na zahraničních ambasádách (Galeotti 2016b).

Problematika hybridního válčení je v kontextu jeho rozsahu a všeobjímajících definic téma značně složité a nelze s naprostou jistotou tvrdit, že by se jednalo o univerzální taktiku Ruské federace, která by byla užívána jako válečný prostředek k prosazení jeho zájmů. Vzhledem k „válečné“ povaze těchto taktik by samozřejmě ani nebylo logické, kdyby je Ruská federace jakkoliv definovala jako možný prostředek své zahraniční politiky. Nelze nicméně ani vyloučit, že by hybridní válka vůči subjektům o kterých smýšlí Rusko nepřátelsky (tedy převážně Evropské unii, USA a NATO), neexistovala, jelikož mnoho z nástrojů, které jsou v rámci definic přiřazeny k hybridní válce, Ruská federace opravdu využívá – a dokonce se míra jejich využití stupňuje. Mezi tyto nástroje můžeme řadit šíření propagandy a využití informačních operací s cílem narušení společenské jednoty daného cíle, vojenské incidenty týkající se narušení vzdušného prostoru a moří států NATO, zvýšené aktivity ruských tajných služeb a ruské ekonomické operace s cílem poškození ekonomiky cíle. Vzhledem k těmto závěrům tak potenciál hybridní války nelze zlehčovat a lze tvrdit, že se může jednat o jeden z neoficiálních prostředků ruské zahraniční politiky k prosazení vlastních geopolitických zájmů – napovídá tomu ostatně i definování těchto taktik v oficiálních dokumentech Ruské federace, jakými jsou Vojenská doktrína či Koncepty zahraniční politiky Ruské federace.

3.5 Energetická politika Ruské federace a ohrožení z ní vyplývající

Energetická politika a export surovin, jakými jsou ropa a zemní plyn, je jeden z páteřních pilířů ekonomiky Ruské federace a je tak pro Rusko naprosto zásadní. Ruské zásoby zemního plynu, ropy a dalších surovin patří mezi nejrobustnější na světě, čehož může Rusko obchodně využívat. Z pohledu čísel má Ruská federace k dispozici 32 % z celkových světových zásob zemního plynu, 12 % z celkových světových zásob ropy a 10 % z celkových zásob uhlí (Sonmez a Cobanoglu 2016). Zaměření se na vývoz energetických surovin bylo po rozpadu SSSR klíčové, jelikož Ruská federace se nacházela ve špatném ekonomickém stavu způsobeném graduální reformou ekonomiky za vlády prezidenta Jelcina a potřebovala najít prostředek, díky kterému by se ekonomiku podařilo stabilizovat. Důležitost energetického sektoru si po svém nástupu uvědomil i prezident Vladimir Putin. Ten se zaměřil převážně na budování infrastruktury a zisku kontroly nad hlavními společnostmi zaměřených na energetický sektor, které byly pod kontrolou oligarchů. Energetický sektor se tak postupně stával jeden z hlavních nástrojů současné ruské zahraniční politiky (Sonmez a Cobanoglu 2016).

3.5.1 Energetická politika jako nástroj k vytváření nátlaku

Vzhledem k dominanci Ruské federace v exportu energetických surovin, převážně pak zemního plynu a ropy se v odborném diskurzu diskutuje potenciální nebezpečí z této situace vyplývající. V odborné debatě zaměřené na energetickou bezpečnost se vyskytují otázky, do jaké míry může sloužit energetická politika jako forma nátlaku a nástroj k prosazení vlastního zájmu. Tyto otázky se samozřejmě nejčastěji stáčí na adresu Ruska, které je největším exportérem energetických surovin do Evropské unie (Stegen 2011).

Podle Stegenové je pro využití energetický surovin jako potenciální „zbraně“ sloužící k prosazení vlastních cílů nutné naplnit tři základní faktory. V první řadě je nutné získat kontrolu nad svými vlastními dodávkami. To se Rusku pod vládou Vladimira Putina podařilo, jelikož největší společnosti zabývající se distribucí energetických surovin, jako například Gazprom, jsou z většiny vlastněny státem. Navíc se jedná o firmu, která ovládá 90 % exportu ruského zemního plynu a podle některých akademiků

je tak jedním z es ruské zahraniční politiky, pokud jde o prosazování vlastních zájmů skrze energetickou politiku. V případě ropy je největším subjektem firma Rosneft, ve kterém Kreml taktéž vlastní většinový podíl (Stegen 2011; Sonmez a Cobanoglu 2016).

Druhým důležitým faktorem je nutnost ovládat jednotlivé přepravní cesty. Rusko se snažilo postupně získávat kontrolu nad společnostmi spravujícími ropovody a plynovody. Využívala například strategii vyrovnání dluhů – pokud měl cílový stát velký dluh vůči Ruské federaci, bylo mu nabídnuto odkup více než poloviny podílu ve společnostech spravujících jeho přepravní sítě. Takto získalo Rusko kontrolu nad ropovody a plynovody například v Moldávii (Stegen 2011; Sonmez a Cobanoglu 2016).

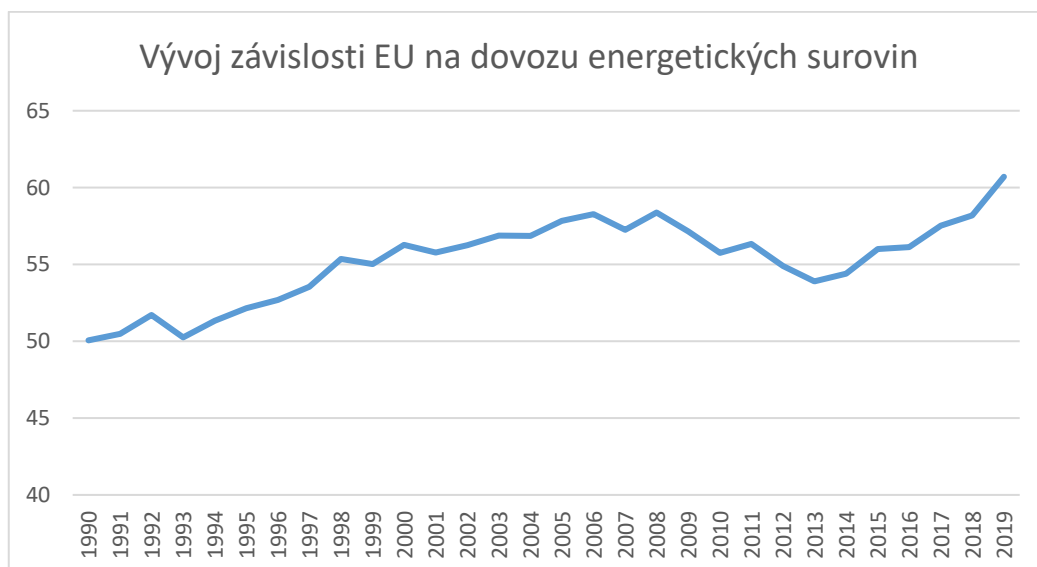
Třetím faktorem jsou pak podle Stegenové samotné hrozby a výhrůžky týkající se dodávek energií a jejich cen. Podle některých zdrojů Rusko nabízí ceny energií podle toho, jakým způsobem se vyvíjí vztahy odběratelů s Ruskem. Vyšší míra servility kupujícího tak může znamenat, že získá jinou, upravenou cenu. Až do této třetí fáze se Rusku podařilo dostat. Efektivita této nátlakové taktiky nicméně nemusí být tak skvělá, jak se může na první pohled jevit. Například pobaltské státy i přes relativně silnou lobby Ruska a výhrůžky týkající se dodávek žádným způsobem svoji politiku nezměnily (Stegen 2011).

Na druhou stranu již několik situací ukázalo, jak moc by případné výpadky dokázaly odběratelským státům uškodit. Nejvýstižnější případy jsou asi výpadky dodávek plynu při sporu Ukrajiny a Ruska v roce 2009. Ruský distributor Gazprom ukrajinské straně v roce 2006 oznámil zvýšení cen za tisíc kubických metrů plynu, s čímž nesouhlasila ukrajinská strana. Spor následně vyvrcholil omezením dodávek plynu, které jsou do Evropy přepravovány převážně plynovodem Družba, který vede přes Ukrajinu. Dodávky do některých zemí se snížily až o 40 % (Maďarsko), jiné země byly zasaženy méně, jako například Polsko, kde došlo ke snížení dodávek plynu o 14 % (Varol 2013). Ještě citelnější ztráty pro odběratele nastaly během krize v roce 2009, kdy Rusko vyhlásilo úplné odstřižení dodávek plynu na Ukrajinu vzhledem k narůstajícím dluhům a zpožděným platbám z ukrajinské strany. Plynovody následně nedodávaly plyn odběratelům do Evropy 3 týdny, než byla uzavřena dohoda mezi Ruskou federací a

Ukrajinou. Takový výpadek pro Evropu znamenal nutnost urychleného nahrazení zdroje, aby došlo k alespoň částečné kompenzaci ztrát. K tomu došlo díky importu plynu skrze plynovod Jamal. Tyto dva incidenty spustily v rámci Evropské unii vlnu pochybností o spolehlivosti Ruska jako dodavatele a začalo se čím dál častěji mluvit o diverzifikaci zdrojů energetických surovin (Varol 2013).

Význam dovozu ruské ropy a plynu lze ilustrovat na několika skutečnostech. V roce 2021 se podíl dodávek surové ropy z Ruska zastavil na 27 % z celkového objemu do EU importované ropy. Objem ruského plynu je pak o mnoho větší, představuje až 41 % z celkového objemu zemního plynu importovaného do Evropy, což jsou obrovské objemy (ec.europa.eu 2021). Tyto dodávky jsou navíc pro Evropskou unii stále zásadní, vzhledem k míře, jakou je Evropská unie na dodávkách energetických surovin závislá. Evropská unie navíc nedokáže pokrýt svoji osobní potřebu svými vlastními zásobami ropy a plynu, vždy bude v případě těchto zdrojů závislá na dovozu. Celková míra závislosti na dodávkách energetických surovin Evropské unie se v současné době nachází nad hranicí 60 % a podle predikcí lze předpokládat, že bude stoupat (ec.europa.eu 2021).

Graf 1: Vývoj závislosti EU na externích dodávkách energetických surovin v procentech

Zdroj: eurostat.dashboard tool

Rusko má vzhledem ke svému výsadnímu postavení na trhu s energetickými surovinami velkou výhodu, jelikož může určovat pravidla hry. Na druhou stranu je ruská ekonomika nejvíce závislá právě na exportu ropy a zemního plynu, a tak by úplné odstřižení Evropy od dodávek mělo pro Rusko neblahé ekonomické důsledky. Podle dokumentu Ruská energetická strategie do roku 2030 bude Evropa i nadále hlavním největším odběratelem ropy a zemního plynu. Do budoucna se nicméně očekává výrazný nárůst dodávek do oblasti Asie a Pacifiku, což by Rusku významně napomohlo diverzifikovat portfolio dodávek a Evropa by již pro něj z ekonomického hlediska nebyla stěžejní (Astrov 2010). Pokud by tedy opravdu došlo k nahrazení Evropy Asií jakožto největšího odběratele ruské ropy a plynu, mohlo by Rusko postupovat vůči Evropě mnohem agresivněji. Podle některých autorů, jako například Trenin je ale mnohem významnější ekonomický profit Ruska z jeho surových zdrojů než možnost politického nátlaku (Ve Varol 2013). Samotný význam ruské dominance tím pádem v oblasti energetiky nelze zveličovat. Na druhou stranu ho ale nelze ani zlehčovat vzhledem ke skutečnosti, jakou má Evropa zkušenost s výpadky dodávek plynu, a jakou roli by to mohlo hrát v případě vyostření vztahů či vojenského konfliktu. Novou dimenzi této problematice dodává právě konflikt na Ukrajině, který rozpoutalo Rusko v únoru roku 2022. Lze očekávat, že vzhledem k nástupu sankcí se Evropa bude snažit o nahrazení ruských dodávek ze strany Ruské federace – otázkou ovšem zůstává, do jaké míry se jí to podaří v kontextu nové ekologické politiky, a kde nalezne náhradní zdroj, který dokáže pokrýt její spotřebu.

4 HROZBY ZAHRANIČNÍ POLITIKY RUSKÉ FEDERACE – PŘÍPAD ČESKÉ REPUBLIKY

Vzájemné vztahy Ruské federace a České republiky prošly značným vývojem. Po rozpadu SSSR a počáteční nedůvěře vůči Ruské federaci, která vyplývala z historické zkušenosti, se po rozdělení Československa poprvé začala objevovat tendence o normalizaci vzájemných vztahů a snaha o uzavírání bilaterálních dohod. Menší ochlazení vztahů mezi Ruskou federací a Českou republikou pak nastalo po vstupu České republiky do NATO, které Rusko považuje za rivala představujícího ohrožení pro jeho zájmy a bezpečnost. Změnila se tak dynamika vzájemných vztahů, kdy se poprvé objevily tendence Ruské federace zasahovat do záležitostí České republiky a NATO, především pak v souvislosti s výstavbou radarového systému protiraketového deštníku. Významná změna ve vzájemných vztazích pak nastala po ruské anexi Krymu (Soušková a Havlíček 2021, str 4.). O Rusku se najednou začalo mluvit v souvislosti s možným využíváním taktik hybridního válčení vůči Evropě a agresivním prosazováním vlastních zájmů, především pak v prostoru okolních států, ale i východní Evropě.

Tento trend ilustrují české bezpečnostní dokumenty, analýzy Bezpečnostní informační služby či výskyt zpráv týkajících se Ruska v médiích, kdy se Rusko začalo v mnohem větší míře spojovat s potenciálními riziky a ohrožením. K úplnému ochlazení vzájemných vztahů mezi Ruskem a Českou republikou pak došlo v roce 2021, kdy vyšly najevo informace, které prokazovaly, že byly do výbuchu muničního skladu v českých Vrbětčích v roce 2014 zapojeni příslušníci ruské vojenské rozvědky GRU. Tato informace vedla k diplomatické reakci České republiky, vyhoštění části ruského diplomatického sboru a ruské protireakci ve formě označení České republiky za „nepřítele“ (Soušková a Havlíček 2021, str 4.). Ruská zahraniční politika tak vůči České republice zvolila velice nekompromisní rétoriku, která završila postupné ochlazování vztahů od roku 2014.

V rámci literatury, oficiálních dokumentů a mediálních výstupů lze identifikovat několik hrozeb, které jsou v souvislosti s Ruskem a jeho zahraniční politikou nejčastěji skloňovány. V případě České republiky se jedná především o rizika přílišné závislosti na ruském trhu s energetickými surovinami, ohrožení vyplývající z možných ruských

vlivových operací a tzv. taktik hybridního válčení – především pak problematika dezinformací, ovlivňování vnitřních záležitostí, ekonomické, sociální i politické tlaky a činnosti ruských tajných služeb. Je také důležité zmínit, že kromě ruské energetické politiky, kterou lze označit jako jeden z oficiálních nástrojů ruské zahraniční politiky, se převážně jedná o prostředky, ke kterým se ruská zahraniční politika oficiálně nijak nehlásí, ale jejich spojení s Ruskou federací je na základě zdrojů dokazatelné.

4.1 Rizika vyplývající z ekonomických aspektů česko-ruských vztahů

4.1.1 Význam ruského trhu pro Českou republiku

Po anexi Krymu a zavedení západních sankcí na vývoz výrobků z Ruské federace do Evropy, Rusko tento krok opětovalo uvalením vlastních sankcí na výrobky pocházející ze západu. Tyto sankce se tak dotkly i České republiky a například prezident Miloš Zeman vyjádřil velké obavy, zda sankce ze strany Ruské federace nepoškodí významným způsobem české ekonomické subjekty působící v Rusku a nepřinesou tak České republice miliardové ztráty (Jiříčka 2014). Je ale Rusko pro Českou republiku z ekonomického hlediska opravdu tak významné, že by silné ekonomické vazby představovaly zásadnější riziko? Odpovědět na tuto otázku však není tak jednoduché, jelikož má vícero vrstev.

Ruský trh je specifikován značnou mírou nestability související s politickými specifiky Ruské federace. Pro Českou republiku a pro některé firmy by sice mohl představovat lákavý prostor pro investice, ale faktory jako jsou nepředvídatelnost stability ruské ekonomiky, obrovská míra korupce a ovládání trhu místními oligarchy s vazbami na vysoké politické špičky či přílišná závislost na ceně prodeje energetických surovin, činí z Ruska relativně ekonomicky vratké prostředí – a tedy riziko pro podnikání. Dalším ohrožujícím faktorem pak může být podezření z ruského využívání ekonomiky a ekonomických subjektů k prosazování vlastních zájmů za pomoci taktik hybridní války (Coufalová a Žídek 2020). Tato rizika tak představují ohrožení nejenom pro české ekonomické subjekty působící v Rusku, ale i pro Českou republiku z důvodu nestability investic či rizika zneužití českých ekonomických subjektů Ruskou federací.

Vývoj ekonomických vztahů mezi ČR a Ruskem měl navíc historicky spíše sestupnou tendenci. Zatímco v roce 2000 se ruské výrobky podílely na zhruba 6 % z celkového dovozu do tuzemska a ČR vyvezla do Ruska zhruba 1,33 % z celkového objemu vývozu, v roce 2017 tvořil import ruských výrobků již pouze 3 % a vývoz stoupl pouze nepatrně na necelá 2 % z celkového objemu (Coufalová a Žídek 2020). V roce 2021 se pak objem českého exportu do Ruské federace pohyboval stále okolo 2 % z celkového objemu a Rusko tak bylo až 12. co do pořadí žebříčku exportních zemí. V porovnání s vývozem do Evropské unie, který dosahuje 75 % z celkového objemu vývozu se tedy jedná o zanedbatelné hodnoty (Soušková a Havlíček 2021, str 8).

Vzhledem k významné nestabilitě ruského tržního prostředí, celkové míře importu a exportu a dalším ohrožujícím faktorům vyplývajících z ruských vlivových operací tak nelze tvrdit, že by byl ruský trh strategicky významný pro ekonomiku České republiky. V porovnání s vývozem do zemí Evropské unie je ruský trh v českém ekonomickém portfoliu relativně zanedbatelný a Česká republika na něm není závislá. Nelze tak ani očekávat, že by se Rusko snažilo vytvořit tlak na Českou republiku skrze ekonomické páky a sankce pro české firmy podnikající v Rusku či do něj vyvážející. Rusko tak má z hlediska ekonomického sektoru relativně málo pák k možnému vydírání České republiky. Na druhou stranu jsou v rámci českého mediálního prostředí pozorovatelné názorové proudy, které se i přes fakta a statistiky snaží zdůraznit význam ruského trhu pro Českou republiku – jako například prezident Miloš Zeman, což může podněcovat ke vzniku společenského tlaku k navýšení české angažovanosti v ruském ekonomickém prostředí.

Potenciálně nebezpečný by ovšem mohl být vstup ruských firem a kapitálu do českého prostoru. Česká bezpečnostní strategie z roku 2015 považuje vstup zahraničního kapitálu, firem či akvizice českých firem zahraničními prostředky jako významné riziko pro hospodářskou bezpečnost České republiky, pokud by došlo k jejich zneužití (Bezpečnostní strategie 2015). Riziko takových aktivit vyplývá z toho, pokud by se cizí mocnosti podařilo významněji prorůst do českých ekonomických struktur, které by následně mohla využívat jako případnou páku při vytváření ekonomického nátlaku, zneužití určitého odvětví ve svůj prospěch či pro špionážní účely.

4.1.2 Závislost České republiky na ruských energetických surovinách

I přes relativně zanedbatelný význam ruského trhu pro Českou republiku existuje oblast, ve které je Rusko významným ekonomickým hráčem a Česká republika na ní závisí – a tou je energetika. Jak již bylo zmíněno v kapitole o ruské energetické politice, tak ta může být využívána jako forma nátlaku k prosazení vlastních zájmů. Podle vícero zdrojů je pak energetická politika jeden z hlavních nástrojů ruské zahraniční politiky – a to jak z důvodů politických, tak ekonomických (z důvodu vysoké míry ruské ekonomické závislosti právě na vývozu energetických surovin). Tento fakt je v případě České republiky významný a důležitý, jelikož je Česká republika závislá na dovozu ropy a zemního plynu – a to z velké části právě z Ruska, což ji činí potenciálně zranitelnou.

Import ropy a zemního plynu je pro Českou republiku z bezpečnostního hlediska naprosto stěžejní, jelikož její přírodní zásoby nedokáží v žádném případě pokrýt domácí spotřebu. Menší zásoby ropy se sice nachází v regionu Jižní Moravy, ale ty dokáží pokrýt pouze 2-3 % z celkové potřeby této komodity. Česká republika je tak v současné době odkázána z téměř 98 % na dovoz ropy ze zahraničí. Velmi podobná situace pak nastává i v případě plynu, v jehož případě je míra závislosti taktéž na hodnotě téměř 100 % (Tichý 2010; eurostat 2021).

Portfolio dodavatelů zemního plynu do České republiky se postupně měnilo. Zatímco v první polovině 90. let byla Česká republika závislá na dovozu plynu z Ruska ze sta procent, tak po roce 2000 začal postupně poměr ruského plynu klesat ke hranici zhruba 80 %. Důvodem tohoto poklesu byla politická snaha o diverzifikaci portfolia dodavatelů energetických surovin, která vyústila v dohodu z roku 1997, kdy Česká republika uzavřela smlouvu s Norskem o dodávkách zemního plynu, která alespoň částečně snížila závislost na Rusku (Tichý 2010). Diverzifikace dodávek plynu byla následně posílena v roce 2009 v důsledku plynové krize, kdy byly přerušeny dodávky plynu do Evropy. Po tomto incidentu klesnul dokonce počet ruských dodávek na zhruba 58 % z celkového objemu, zbytek dodávek pak byl následně dodán ze států Evropské unie a Norska skrze plynovod IKL (Ministerstvo průmyslu a obchodu 2011). I přes snahu

diverzifikovat dodávky plynu je nicméně i v roce 2020 podle českého statistického úřadu Rusko suverénně největším dodavatelem plynu do ČR (viz. tabulka č.1).

Tabulka 1: Současný objem dodávek plynu do ČR 2020

Kód zboží	Název zboží	Kód země	Název země	Netto (kg)	Stat. hodnota CZK(tis.)
343	Plyn zemní	RU	Ruská federace	4 512 595 830	18 616 058
343	Plyn zemní	DE	Německo	1 696 474 698	5 982 503
343	Plyn zemní	QV	Země a území neuváděné v rámci obchodu uvnitř EU	808 854	3 746
343	Plyn zemní	IT	Itálie	242 034	1 649
343	Plyn zemní	PL	Polsko	46 620	591
343	Plyn zemní	AT	Rakousko	1 131	433
343	Plyn zemní	SK	Slovensko	865	21

Data: Systém STAZO -ČSÚ, kód zboží 343 (Údaje od 1.1.2020 do 31.12.2020)

Portfolio dodavatelů ropy je oproti dodavatelům plynu diverzifikovanější. Ještě v první dekádě 21. století do Česka dodávali ropu pouze 3 dodavatelé - Rusko, Azerbajdžán a Kazachstán, přičemž Rusko mezi lety 2005 až 2010 oscillovalo s celkovým objemovým podílem dodané ropy mezi 64-71 procenty (Ministerstvo průmyslu a obchodu 2011). Zlom nicméně nastal po roce 2015, kdy se postupně začal seznam dodavatelů rozšiřovat o další hráče. V roce 2016 tak Česká republika začala odebírat ropu ze Saudské Arábie, v roce 2019 pak z Nigérie, Velké Británie a Norska. Podíl ruských dodávek se tak v současné době pohybuje na hranici zhruba 50 % (Tramba 2021).

Tabulka 2: Současný objem dodávek ropy do ČR 2020

Název zboží	Kód země	Název země	Netto (kg)	Stat. hodnota CZK(tis.)
Oleje ropné, oleje z nerostů živičných surové (ropa)	RU	Ruská federace	3 013 492 000	22 108 831
Oleje ropné, oleje z nerostů živičných surové (ropa)	AZ	Ázerbájdžán	1 426 242 000	12 790 010
Oleje ropné, oleje z nerostů živičných surové (ropa)	US	Spojené státy	728 358 000	5 819 750
Oleje ropné, oleje z nerostů živičných surové (ropa)	KZ	Kazachstán	566 730 000	5 690 623
Oleje ropné, oleje z nerostů živičných surové (ropa)	GB	Spojené království	127 550 409	996 304
Oleje ropné, oleje z nerostů živičných surové (ropa)	NO	Norsko	88 510 000	622 607
Oleje ropné, oleje z nerostů živičných surové (ropa)	NG	Nigérie	59 041 000	379 248
Oleje ropné, oleje z nerostů živičných surové (ropa)	SA	Saúdská Arábie	103 748 000	364 653
Oleje ropné, oleje z nerostů živičných surové (ropa)	NE	Niger	34 547 000	228 780
Oleje ropné, oleje z nerostů živičných surové (ropa)	DZ	Alžírsko	26 202 000	208 746

Data: Systém STAZO – ČSÚ, kód zboží 333 (Údaje od 1.1.2020 do 31.12.2020)

Na základě dat o dodávkách ropy tak lze usoudit, že diverzifikace zdrojů v případě dodávek této energetické komodity se alespoň částečně zdařila. Rusko je sice i nadále největším dodavatelem ropy do České republiky a pravděpodobně největším dodavatelem i zůstane, ale významnou část české spotřeby ropy jsou schopni pokrýt ostatní dodavatelé – z evropských zemích nejvíce Velká Británie a Norsko, skrze ropovod IKL. I v případě vážnějšího narušení dodávek ruské ropy tak má Česká republika jistotu, že by nepřišla o veškeré ropné zdroje.

Dodávky plynu se nicméně vzhledem k jeho omezenému množství dodavatelů nepodařilo diverzifikovat takovým způsobem jako v případě ropy. Česká republika je i přes částečné vyvážení norskými a evropskými zdroji naprosto závislá na dodávkách z Ruské federace. Navýšení dodávek z dalších zdrojů se zdá navíc do budoucna nepravděpodobné, jelikož se Norsko – největší evropský dodavatel zemního plynu – chystá, vzhledem ke své environmentálně zaměřené politice, postupně snižovat produkci plynu, a to více než o 40 % do roku 2040. Naopak Ruská federace má v plánu kapacitu vývozu do Evropy zvýšit – ze současných zhruba 130 miliard metrů krychlových

až na 150 miliard metrů krychlových (Elliott 2021). Česká republika se tak v případě plynu nachází v patové situaci, jelikož prakticky neexistuje jiná možnost, než se i nadále spoléhat na ruské dodávky – tedy alespoň do doby, než budou fosilní paliva nahrazena alternativními zdroji.

Ohrožení z případného významného zastavení dodávek ropy a plynu z ruské federace snižuje ovšem fakt, že Česká republika má relativně velké skladové zásoby těchto komodit. V případě ropy by se mělo jednat o zásobu na pokrytí potřeb státu po dobu alespoň 3 měsíců. Nelze ani předpokládat, že by nastala taková situace, že by Česká republika přišla o veškeré dodávky ropy. Typový plán Správy státních hmotných rezerv nicméně zdůrazňuje, že pokud by opravdu došlo k masivnímu výpadku dodávek ropy, a to více než na 90 dní, vedlo by to k významnému narušení ekonomiky, výpadku průmyslové výroby, narušení kritické infrastruktury a významných dopadů na obyvatelstvo a chod státu (typový plán SSHR 2017). I když měla mít podle některých zdrojů Česká republika v minulosti zásoby plynu díky velkému počtu plynových zásobníků až na 4 měsíce, válka na Ukrajině a s ní spojená energetická nejistota ukázala, že Česko disponovalo v roce 2022 zásobou pouze na 1 měsíc (Hladíková 2021; Cafourek 2022).

Úplné odstřižení dodávek ropy a plynu do Evropy by zároveň pro Rusko bylo z ekonomického hlediska v současné době likvidační, jelikož je jeho ekonomika z velké části závislá právě na dovozu těchto komodit do EU (Binhack a Tichý 2012). Česká republika může také těžit ze svého členství v Evropské unii a přístupu k dalším zdrojům skrze ropovod IKL.

Situace by se ovšem mohla relativně rychle změnit, pokud by se Ruské federaci podařilo rozšířit své portfolio odběratelů ze svých sítí. Evropa by tak již nemusela být největším trhem a nebyla by pro Ruskou ekonomiku klíčová. Ruská federace v současné době soustředí svoji pozornost především na čínský trh, který skýtá ohromný obchodní potenciál. V roce 2019 dokončilo Rusko ropovod Síla Sibiře, který umožňuje významně navýšit vývoz do Asie (Elliott 2021). Odběr plynu a ropy z Asie by tak rozvazoval Ruské federaci ruce a mohla by tak prosazovat vůči Evropské unii mnohem agresivnější

energetickou politiku, která by představovala riziko i pro Českou republiku. Tento scénář lze zatím brát pouze jako hypotetický a bude záležet na tom, jakým způsobem se bude dále vyvíjet situace na Ukrajině, a zda se Evropská unie úplně odvrátí od dodávek z Ruské federace s cílem o nalezení jiných zdrojů či zavedení nových energetických ekologických přístupů.

4.2 Hybridní hrozby jako šedá eminence ruské zahraniční politiky – případ ČR

Problematika hybridních hrozeb či hybridního válčení a jejich jasného určení je značně komplikovaná z důvodu jejich zacílení – cílem těchto taktik je totiž působit co nejskrytěji, aby nedošlo k jasné identifikaci útočníka a zamezilo se tak obranné reakci daného cíle. Dalším problémem komplikujícím možnost přípravy jasné obranné strategie proti nim je jejich ohromná šířka – jak již bylo zmíněno v kapitole o hybridních hrozbách, mohou obsahovat různé prostředky a formy nátlaku, vojenského i nevojenského charakteru. Jejich kvantifikace či přímá identifikace jejich zdroje je tak v mnoha případech nemožná. Od počátku diskuse o hybridních hrozbách v ČR lze nicméně označit několik případů, které zahrnují aktivity Ruské federace, její zahraniční politiku a představovaly pro Českou republiku riziko či ohrožení.

Podle nové Národní strategie pro čelění hybridním hrozbám z roku 2021 je v současnosti Česká republika vystavena hybridnímu působení především v těchto třech oblastech:

- Ideově-hodnotové zakotvení společnosti a ústavněprávní uspořádání státu
- Ekonomika
- Bezpečnost a obrana

Podlé této strategie se hybridní působení v České republice může ve společenském sektoru zaměřovat na skryté působení a ovlivňování procesů v politickém dění, v soudní oblasti, policii, ozbrojených silách a sdělovacích prostředcích, což může vést k destabilizaci společnosti. Ekonomická rizika pak podle tohoto dokumentu vyplývají především ze závislosti na dodávkách energetických

surovin, angažovanosti nepřátelských ekonomických subjektů a možnosti akvizice a ovlivňování strategicky významných podniků pro ČR cizími mocnostmi. Z pohledu bezpečnosti a obrany Strategie identifikuje jako hlavní hrozby především agresivní zapojení tajných služeb cizích mocností, snahu o mobilizaci kriminálních skupin a jejich motivaci k aktivitám zaměřeným proti ČR či aktivity zaměřené na zpomalení politického rozhodovacího procesu v otázkách bezpečnosti (Ministerstvo obrany 2021).

4.2.1 Ruské informační aktivity na českém území

Ruské aktivity spadající do kategorií hybridního válčení lze vysledovat do doby ještě předtím, než se začalo o hybridních hrozbách zevrubněji diskutovat jako platném bezpečnostním konceptu. Mezi prvotní aktivity, které na českém území probíhaly, lze označit budování silné špionážní sítě v 90. letech, následně pak informační snahy z počátku nového milénia, které měly za cíl zdiskreditovat členství ČR v NATO a vytvořit společenský tlak na vystoupení z aliance, nebo využití informačních kampaní proti výstavbě radarového systému protiraketového deštníku na českém území (Dodge 2020). Nejedná se tedy o problematiku, která by byla v českém prostoru nová.

O informační operaci týkající se ovlivňování veřejného mínění v tématice výstavby radarového systému v Brdech lze říci, že se jednalo o jednu z prvních výraznějších snah Ruska ovlivnit nastavení české společnosti. Kampaň se primárně soustředila a orientovala na podporu skupin a spolků vyjadřujícím nesouhlas s výstavbou radarového deštníku. Tyto skupiny, jako byla například „Ne radaru“, což bylo protestní hnutí složené převážně z levicově orientovaných členů, kteří prezentovali radarové zařízení jako ohrožující, se snažily aktivisticky vystupovat a zdůrazňovat ohrožení vyplývající z tohoto bezpečnostního projektu. Po roce 2008, kdy mělo původně dojít k výstavbě radaru se navíc Rusko aktivně snažilo o akvizice strategicky významných podniků v České republice, aby tím zvýšilo svůj vliv v České republice a zároveň mohlo prorůst českým ekonomickým ekosystémem. Jednalo se například o koupi tehdejšího ruzyňského letiště a letecké společnosti ČSA – tyto nákupy nicméně nebyly úspěšné (Baqués-Quesada a Colom-Piella 2021; Mareš et al 2020).

Dalším aspektem ruských informačních a propagandistických aktivit na území České republiky je podpora dezinformačních médií, šíření propagandy a zavádějících informací. Prorusky orientovaná dezinformační scéna se postupně v rámci českého prostoru etablovala a stala se hlasitým informačním proudem – její rozvoj lze sledovat především po roce 2014. Think-tank Evropské hodnoty přišel v roce 2016 se seznamem hlavních prorusky orientovaných dezinformačních médií, které podle něj šíří propagandu a nepravdivé informace. Cílem těchto webů je podle dokumentu podryvat význam demokratických institucí, nabourávat důvěru občanů v oficiální instituce a politické strany, rozsévat nedůvěru vůči tradičním médiím a narušovat euro-atlantické vazby a hodnoty, které tvoří páteř české zahraniční politiky (Janda a Víchova 2016). Mezi weby, které v současné době nejvíce šíří Ruskou politickou propagandu pak jsou weby jako Aeronet.cz, Eurasia24.cz nebo Sputnik.cz. Právě web sputnik je jeden z hlavních hlasů ruské propagandy, existuje ve vícero jazykových mutacích a je financován přímo státem vlastněnou mediální společností Rossija Segodna (Štětka et al 2021).

Dezinformační kampaně mohou být jednou z berliček ruské zahraniční politiky, která napomáhá v prosazování ruských politických zájmů skrze manipulace veřejným míněním. Příkladem takové kampaně může být snaha o ovlivnění prezidentských voleb v ČR v roce 2018. Ve druhém kole volby, do které postoupili Miloš Zeman a Jiří Drahoš se rozjela rozsáhlá kampaň zaměřená vůči Jiřímu Drahošovi. Nejčastěji tyto weby šířily informace typu, že je Drahoš propagátor nelegální migrace, bývalý agent komunistické STB, dokonce se objevilo i nařčení z pedofilie. Žádné z těchto tvrzení se nicméně nezakládalo na pravdivých informacích. Oproti tomu Miloš Zeman byl naopak vyobrazován jako ochránce tradičních hodnot a jediný politik chránící Česko před vlivem EU a přívalem migrantů. Miloš Zeman nakonec zvítězil o zhruba 150 000 hlasů. Důležité je ovšem zdůraznit, že jednotlivé dezinformační články měly desítky tisíc sdílení na sociálních sítích, a tedy značný dosah, a mohly tak do určité míry ovlivňovat veřejné mínění a tím i výsledek volby (Krejčí et al 2018).

Ruská federace se sice k masivní informační kampani na podporu Miloše Zemana nepřiznala, nicméně v kontextu současné zahraniční politiky Ruské federace, která vnímá NATO a EU spíše jako nepřátele, je podpora politických a ideologických „spojenců“ logickým krokem. Miloš Zeman se dlouhodobě vyjadřuje kriticky směrem k Bezpečnostní informační službě, která ve svých výročních zprávách každoročně upozorňuje na aktivity ruských zpravodajských služeb a možné ohrožení nástroji hybridní války. V roce 2018 Zeman označil BIS za „čučkaře“ a vyjádřil pochybnosti k jejím stanoviskům o působení ruských a čínských agentů na českém území – podle Zemana BIS nikdy žádného agenta ať už ruského či čínského neodhalila (Lipold 2021). Toto tvrzení se nicméně dostává do přímého rozporu se zjištěními BIS, která o ruských špionážních operacích informuje takto: *„V roce 2019 byli na území Česka přítomni a vyvíjeli zpravodajskou činnost příslušníci a spolupracovníci všech ruských zpravodajských služeb: civilní rozvědky SVR, vojenské rozvědky GRU, vnitřní bezpečnostní služby FSB a Federální služby ochrany. Aktivity ruských zpravodajských důstojníků pracujících pod diplomatickým krytím v rámci ruské diplomatické mise se v ČR přirozeně zaměřovaly především na prosazování ruských zahraničně politických zájmů, na zajišťování pozitivního obrazu Ruska v ČR a na propagaci názorů a postojů Kremlu“* (Výroční zpráva BIS 2019, str 9.). Ve výroční zprávě BIS je tak jasně řečeno, že ruská rozvědka na českém území působí a zapojuje se do informačních operací – což jak již bylo jednou zmíněno, koresponduje s konceptem ruské zahraniční politiky a bodem, ve kterém je řečeno, že se Rusko bude snažit o změnu zahraničního mínění o Rusku skrze informační a mediální prostředky (Tajné služby zde sice nejsou explicitně zmíněny, nicméně do této strategie zapadají).

Prezident Miloš Zeman je ve svých výročích o Rusku a jeho aktivitách dlouhodobě konzistentní a často Ruské federaci vyjadřuje přímou či nepřímou podporu. V roce 2018 podpořil ruskou informaci o možném českém původu nervově paralytické látky typu Novičok, která byla použita při útoku v britském Salisbury na bývalého ruského agenta Sergeje Skripala a jeho dceru. Premiér Andrej Babiš a ředitel BIS tuto informaci dementovali a označili jako lživou – podle nich se látka podobná (nicméně ne stejná) využívala v minimálním množství mikrogramů (a to pouze k výzkumným účelům). Ředitel BIS Koudelka zároveň doplnil, že Ruská federace dlouhodobě využívá informačních

kampaní a taktik hybridní války, kterými se snaží narušit soudržnost v rámci NATO a EU (Dragoun 2019).

Koudelkova vyjádření a dlouhodobá nedůvěra vůči Rusku Miloše Zemana popuzovala do takové míry, že se v roce 2020 pokusil Koudelku jako šéfa kontrarozvědky nahradit. Zemanova argumentace stála na tvrzení, že Koudelka není dobrým manažerem a dlouhodobě činí chyby a nepřesnosti, které si v pozici šéfa kontrarozvědné služby nemůže dovolit. Podle premiéra Babiše ovšem Koudelka svoji práci vykonával profesionálně a bez jakýchkoli problémů (Irozhlas.cz 2020).

Tyto názorové střety mezi prezidentem, nejvyšším představitelem státu, vládou a bezpečnostními složkami do českého politicko-bezpečnostního dialogu vnášejí třetí plochy, které mohou přispívat k větší zranitelnosti České republiky vůči vnějšímu působení.

Osoba prezidenta Zemana se svými výroky mohla stát dokonalým prostředkem ruské zahraniční politiky k prosazování ruských zájmů v České republice. Bylo by sice naivní domnívat se, že se Miloš Zeman stal ruským agentem, jak se snaží naznačovat některá média, nicméně kombinace jeho sympatií s Ruskou federací, kterou se nebojí vyjádřit, a jeho charakterových rysů, které se projevují především v projevech silné osobní nevraživosti vůči komukoliv, kdo s jeho postoji nesouhlasí (např. právě Koudelkou), vytváří ideální předpoklad k tomu, aby byl využit Ruskou stranou k poškození České republiky či prosazení ruských cílů. Kauza kolem odvolání ředitele Koudelky totiž mohla potenciálně destabilizovat činnost Bezpečnostní informační služby, což by představovalo významné riziko pro Českou republiku.

4.2.2 Kauza Dukovany

Jeden z nejdůležitějších projektů České energetiky, stavbu nového bloku jaderné elektrárny Dukovany, provázely již od prvotních jednáních kontroverze. Mezi zájemci z Francie, USA či Jižní Koreje se o tuto strategicky významnou zakázku zajímaly i firma z Číny a ruský Rosatom. Především Rosatom v českém politickém prostoru z důvodu možných bezpečnostních rizik pochybnosti, zda by se měl tendru účastnit.

Bezpečnostní informační služba dlouhodobě informuje, že zapojení některých států, které vykazují autokratické znaky vládnutí, do českých strategicky významných zakázek týkajících se energetických a informačních technologií, může představovat značné riziko. Nejmenovala sice explicitně ruský Rosatom, nicméně formulace doporučení jasně naznačuje, že BIS myslí právě tuto společnost, která je řízena Ruskou federací a spadá přímo pod direktivu Kremle (Horák a Valášek 2020).

Důležitým prvkem v celém jednání o tendru, se stal opět prezident Miloš Zeman a jeho zahraničně politická orientace směrem na Rusko. Ten se opakovaně vyjadřoval, že by vláda premiéra Babiše neměla Ruskou společnost vylučovat z tendru. Spojujícím prvkem mezi Rosatomem a Milošem Zemanem se stal Zemanův blízký spolupracovník Martin Nejedlý. Ten již v roce 2017 (ještě před zahájením tendru) podle novinářů Kundry a Valáška navštívil Ruskou federaci s cílem jednat o možném zapojení Rosatomu. Toto setkání bylo podle dohadů posvěceno i prezidentem Putinem, který viděl v zapojení do tendru příležitost. Podle tvrzení Kundry a Valáška se Nejedlý vydal do Ruska i v roce 2020 během probíhající pandemie koronaviru, aby opět jednal s Rusy o možnostech participace na projektu dostavby Dukovan (Kundra a Valášek 2020). Ve světle těchto informací je patrné, že pro Ruskou federaci byl projekt velice zajímavý a lákavý. Zároveň se Rusko mělo opět možnost opřít se o vstřícný postoj prezidenta Zemana a jeho spolupracovníků, kteří ochotně jednají s Kremlem (i mimo oficiální diplomatické styky). Především aktivity Martina Nejedlého a jeho účast na jednání s ruským ředitelem Rosatomu, jsou značně znepokojující.

Jak již bylo zmíněno v kapitole o energetické politice Ruské federace, jedná se o jeden z nejvýraznějších prvků ruské zahraniční politiky. Ruská federace disponuje jak přírodními zdroji, tak těmi technologickými, a může tak nabídnout svoji účast na technologicky vysoce náročných zakázkách. Dostavba Dukovan je však pro Českou republiku ze strategického a bezpečnostního hlediska naprosto zásadní a ve světle informací, že Rusko aktivně využívá svoji energetickou politiku k rozšiřování svého vlivu, firmy participující na zakázkách jsou pod přímou direktivou Kremle, a že z ruské strany hrozí extrémně vysoké riziko špionáže, to z ruského zapojení do tendru na dostavbu Dukovan činí riziko, což akcentuje i BIS. Tato skutečnost nicméně nebyla od počátku

tendru v roce 2017 dostatečně reflektována na vládní úrovni. Změna ve vnímání zapojení Rosatomu nastala až na jaře 2021, kdy byl Rosatom oficiálně vyloučen z tendru z důvodu podezření o zapojení ruských agentů do výbuchu muničního skladu v českých Vrběticích z roku 2014 (ceskenoviny.cz 2021).

4.2.3 Kauza Vrbětice

Kauza Vrbětice, která vybublala na povrch v dubnu roku 2021, se stala mezinárodně exponovanou kauzou a zásadním způsobem změnila dynamiku zahraničně-politických vztahů mezi Českou republikou a Ruskou federací. Celá kauza byla odstartována oficiálním vyhlášením premiéra Andreje Babiše a ministra vnitra Jana Hamáčka o existenci vážného podezření, že do výbuchu muničního skladu z října roku 2014 ve Vrběticích, byla zapojena ruská vojenská rozvědka GRU a jednalo se tak o sabotáž. Jako hlavní podezřelí v celé kauze byli českými bezpečnostními složkami identifikováni dva ruští občané, rozvědčíci GRU, Anatolij Čepiga a Alexander Miškin. Oba zmínění jsou zároveň podezřelí z otrávení Sergeje Skripala za použití nervově paralytické látky v britském Salisbury (Tvrdoň a Vodrážka 2021). Některé informace v kauze napovídají, že se mohlo jednat spíše o sabotáž než o akt zaměřený přímo vůči České republice, jelikož zbraně a munice, které byly ve Vrběticích skladovány, se pravděpodobně měly převážet na Ukrajinu, kde by posloužily pro potřeby ukrajinské armády, případně pak do Sýrie pro potřeby syrské opozice – tyto kroky mohly pro Rusko představovat ohrožení, a tak se Česká republika mohla stát pouze „hřištěm“ pro uskutečnění ruské protiakce, což nicméně v žádném případě nesnižuje závažnost tohoto činu (Papadopoulos 2021).

Kauza vygradovala do diplomatického konfliktu mezi Českou republikou a Ruskou federací. V dubnu 2021 bylo vládou rozhodnuto o vyhoštění 18 diplomatických pracovníků ruské ambasády v Praze, které označila za důstojníky ruských tajných služeb. Ruská strana na tento diplomatický akt reagovala vyhoštěním 20 českých občanů pracujících na české ambasádě v Rusku. Roztržka následně vedla k dalším diplomatickým reakcím, kdy Česká republika i Ruská federace vyhostily další diplomatické pracovníky. Rozkaz opustit Českou republiku dostalo více než 120 pracovníků ruské ambasády – nutno dodat, že ruský diplomatický sbor měl v České

republiky nepoměrně největší zastoupení v porovnání s jinými ambasádami (Irozhlas 2021a).

Reakce prezidenta Miloše Zemana, byla opět velice svébytná, v rozporu s vládní rétorikou. Prezident Zeman zdůrazňoval existenci vícero vyšetřovacích verzí a naznačoval možnost, že do události nemuseli být zapojeni ruští agenti. Je ovšem nutné dodat, že tvrzení o několika vyšetřovacích verzích bylo ponejvíce skloňováno ruskými informačními prostředky a šlo tak především o rétoriku protistrany. Premiér Babiš nicméně v reakci na toto tvrzení popřel, že by mělo existovat několik vyšetřovacích verzí a zdůraznil pouze vyšetřování verze se zapojením ruských agentů GRU (irozhlas 2021b). Opět se tak potvrdil již výše zmíněný trend, že reakce vůči Ruské federaci se v případě vlády, bezpečnostních složek a prezidenta významně odlišují.

Ruská federace zároveň jako reakci na vzniklou kauzu v květnu 2021 vydala seznam nepřátelských zemí, na kterém se nacházela pouze Česká republika a USA. Tento seznam byl vydán na základě prezidentského dekretu O aplikaci protiopatření na nepřátelské akce jiných států, který podepsal Vladimir Putin. Pro Českou republiku toto vyostření vztahů znamená, že může na ruském území zaměstnat pouze omezený počet místních zaměstnanců a svých vlastních diplomatů (Hron 2021).

Celou situaci kolem incidentu však nelze hodnotit pouze jednostranně, i když média i někteří politici převážně popisovali situaci jako bezprecedentní užití „státního terorismu“ (tento výraz byl v médiích i politickými představiteli velmi často užíván). V první řadě je nutné zamyslet se nad samotnou formulací „státní terorismus“, která je podle mnoha odborníků ze své podstaty ve spojitosti s vrbětickou kauzou chybná a zavádějící. Podle Vojtěcha Bahenského a Aleše Karmazina akt nenaplnuje ze své podstaty definici terorismu, jelikož jednou ze základních premis terorismu je způsobovat strach – tedy využít aktu, například teroristického útoku, k vytvoření psychologického účinku rozšíření strachu, a tedy oslabení cíle. Tvrdí také, že by se zároveň k takovýmto bezpečnostním situacím mělo přistupovat odpovědně, ale pragmaticky bez zbytečných emocí – užití výrazů jako terorismus totiž může podporovat negativní fenomény v celospolečenské debatě, jako jsou zveličování

problémů či dezinformování. Reakce České republiky vyhoštěním ruských diplomatů, která měla za cíl co nejrychleji „potrestat“ Ruskou federaci, navíc spíše podle Bahenského a Karmazina, působí jako ukvapené řešení celého problému a není doplněna o vytváření koncepce, která by takovými rizikům pomáhala předcházet (Bahenský a Karmazin 2021). V rámci společenské debaty byly zároveň velkou měrou podle výzkumu Syrovátky a Dvořákové mobilizovány ruské informační kanály, které ve velkém sdílely dezinformace týkající se kauzy. Jejich dosah byl nicméně i přes jejich velký mobilizační potenciál podle výzkumu spíše menší (Dvořáková a Syrovátka 2021). Kolem kauzy tak vzniklo značně nepřehledné informační prostředí, ať už z oficiálních informačních zdrojů či různých alternativních, které spíše napomáhalo k vytváření nepodložených teorií a senzací.

Rezervovaně se k celé kauze stavěl i Petr Drulák, podle kterého celá kauza vzbuzovala více otázek než odpovědí. Česká republika si podle něj svoji reakcí s vyhoštěním diplomatů, které vedlo k ochlazení vztahů, zkomplikovala svoji pozici pro budoucí jednání s Ruskem. Vyhoštění diplomatů podle něj navíc nepřispělo ke zvýšení bezpečnosti České republiky vůči zpravodajským aktivitám Ruské federace a bylo tak jen „bojovným“ gestem bez většího efektu. Drulák zároveň naznačuje, že rétorika českých institucí a BIS mohla být využita jakožto prostředek k prosazení určitého politického směřování – přimknutí k USA (Drulák 2021).

Další událostí, která následně souvisela s výbuchem muničního skladu, byla plánovaná dubnová cesta ministra vnitra Jana Hamáčka do Moskvy. Podle zdrojů serveru seznam zprávy se měl Jan Hamáček vydat do Moskvy předat informace o vyšetřování vrbětické kauzy výměnou za dodávku vakcíny ruské provenience Sputnik-V proti onemocnění Covid-19 (irozhlas 2021c). Tato událost je nicméně v šetření Útvaru proti organizovanému zločinu a není tak v žádném případě jisté, do jaké míry je informace založena na pravdě.

Vrbětická kauza přinesla několik zjištění, které značně napovídají o povaze nejenom česko-ruských vztahů. V první řadě kauza naznačuje, že aktivity ze strany ruské federace na českém území probíhají, jak na to dlouhodobě upozorňovala BIS. Zároveň

ale kauza pomohla poodhalit určité potenciálně nebezpečné faktory vyplývající z české reakce, jakými jsou například okamžité politické „zneužití“ pojmů jako „státní terorismus“ i bez naplnění definiční podstaty terorismu, okamžitá a náhlá tvrdá diplomatická reakce bez jasně uzavřeného vyšetřování a tím úplné zmrazení vztahů mezi ČR a Ruskou federací a nejasné politické machinace, které následně kauzu doplňovaly. Další nepřilíš lichotivou vizitkou české administrativy může být i opětovný nesoulad mezi tvrzením vlády a prezidenta republiky, což může napomáhat k prohloubení informačního chaosu. Tvrdá reakce ze strany České republiky navíc dává Ruské federaci záminku k vytváření tlaku například v případě jednání o dodávkách plynu či ropy. Nelze také tvrdit, že by celá kauza vedla ke komplexnímu řešení problematiky možných vlivových operací ze strany Ruska a vytvoření modelu, který by jejich možnému škodlivému působení pomohl předcházet. Vrbětickou kauzu tak lze označit spíše za „Pyrrhovo“ vítězství české diplomacie, které ale České republice nepřinese víc, než jen uznané přikývnutí ze strany USA.

4.3 Aktuální defenzivní mechanismy České republiky

Český bezpečnostní systém je tvořen několika vrstvami bezpečnostních mechanismů, které lze využít při obraně před širokou škálou hrozeb. V souvislosti s Ruskou federací a její zahraniční politikou, však muselo dojít k určitým změnám a aktualizacím, aby na potenciální ohrožení ze strany Ruska dokázal systém pružně reagovat. Jak již bylo zmíněno v kapitolách výše, Ruská federace v současné době využívá různých prostředků k prosazení svého vlivu v zahraničí. Ať už se jedná o využití energetického monopolu, reformu a využití armády jako prostředku zahraniční politiky, aplikace hybridních taktik a politického nátlaku, musí být Česká republika na tyto potenciální zdroje ohrožení připravena.

Riziko potenciálního ozbrojeného střetu je v současné době na minimální úrovni. Vzhledem k paritě počtu jaderných zbraní, nelze předpokládat, že by Ruská federace využila armádu k tvrdému prosazení vlastní zájmů vůči zemím, které jsou členy Severoatlantické aliance. Samotné členství v severoatlantické alianci navíc dává české republice na základě článku č. 5 Washingtonské smlouvy jistotu, že v případě

ozbrojeného střetu by se jí dostalo podpory od ostatních členů Aliance (Washingtonská smlouva 1949). Jedná se nicméně o teoretickou situaci, jelikož ozbrojený konflikt Ruska s NATO je velice nepravděpodobný.

Hlavní bezpečnostní mechanismy a hrozby jsou pak popsány v bezpečnostních dokumentech České republiky. Mezi základní a nejdůležitější dokumenty tohoto typu patří Bezpečnostní strategie České republiky, která je aktualizována a revidována podle potřeby od roku 1999. Tato strategie je vydávána Ministerstvem zahraničních věcí a schvalována vládou. Nejaktuálnější verzí Bezpečnostní strategie České republiky je ta z roku 2015, která aktualizovala verzi z roku 2011. V aktuálním strategickém dokumentu týkajícím se české bezpečnosti se poprvé významněji akcentuje asymetričnost mezinárodního prostředí a skloňuje se významnost implementace široké škály bezpečnostních mechanismů, nejenom vojenských, ale i civilních, společenských, politických a ekonomických. Struktura bezpečnostního systému ČR je pak podle strategie tvořena politickou exekutivou a zákonodárným sborem, bezpečnostní radou státu, správními institucemi na úrovni státu a krajů, ozbrojenými silami ČR, ozbrojenými sbory ČR, zpravodajskými službami a záchranými sbory ČR (Bezpečnostní strategie ČR 2015). Vzhledem k roku vydání tohoto dokumentu je nicméně namístě pokládat si otázku, do jaké míry je tato strategie aktuální, zvláště v kontextu možných nebezpečí vyplývajících z asertivity ruské zahraniční politiky.

Nutnost analyzovat a evaluovat současné bezpečnostní prostředí byla následně promítnuta ve formě dokumentu Audit národní bezpečnosti, který byl vydán Ministerstvem vnitra v roce 2016 a shrnuje hlavní aspekty bezpečnostního prostředí v 21. století, včetně nových hrozeb a rizik, na které by měla Česká republika reagovat, včetně takových hrozeb, jako jsou rizika působení cizí moci, taktiky hybridní války, hrozby týkající se kybernetické bezpečnosti a surovinové bezpečnosti – tato rizika jsou nejčastěji přisuzována právě ze strany Ruské federace. Audit se zaměřoval převážně na aktuálnost české legislativy, personálních kapacit bezpečnostního systému a schopnosti konstruktivní spolupráce v rámci jednotlivých institucí při řešení jednotlivých hrozeb (Audit národní bezpečnosti 2016). Cílem samotného auditu bylo poukázat na specifika

současného bezpečnostního prostředí a poukázat na slabiny a silné stránky českého bezpečnostního systému.

Na základě závěrů Auditů národní bezpečnosti bylo v roce 2017 zřízeno Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám, které se primárně zaměřuje na problematiku vnitřní bezpečnosti, ochrany měkkých cílů před teroristickými útoky, ale i riziky vyplývajících z možného vměšování ze stran cizích mocností a dezinformací (mvr.cz 2022). I přes to, že se jedná o centrum odborně analytické a komunikační, provázelo jeho vznik značný mediální šum a kontroverze. Velice ostře se ke vzniku tohoto centra vyjadřovalo uskupení kolem prezidenta Miloše Zemana. Samotný Zeman považoval vznik centra jako počátek cenzury informací a jeho mluvčí Jiří Ovčáček tento úřad dokonce přirovnal k Českému úřadu pro tisk a informace, který byl hlavním cenzurním orgánem mezi lety 1968-1989 (Dolejší 2017). Cílem centra nicméně nikdy nebylo potlačovat informace či přístup k nim, ale spíše poukazovat na nepravdivost informací či jejich zavádějící povahu. Reakce hradní garnitury nicméně opět poukazuje na odlišnou cestu české politiky, která je jinak reprezentována vládou České republiky, a jinak prezidentem Zemanem a jeho kanceláří.

Dalším krokem, který přišel ale se značným odstupem, bylo schválení Národní strategie proti Čelení hybridním hrozbám, která byla schválena vládou v dubnu roku 2021 na návrh ministra obrany Lubomíra Metnara. Podle ministerstva obrany je hlavním cílem tohoto dokumentu reagovat na rychle se měnící bezpečnostní prostředí a rozvoj nových technologií, které mohou být jak státními, tak nestátními aktéry využity se zaměřením na zranitelnost demokratické společnosti (Fajnor 2021). Vznik tohoto dokumentu tak potvrzuje, že jsou hybridní hrozby a rizika působení cizí mocnosti vnímány českými bezpečnostními institucemi jako vážné riziko, které může bezpečnost České republiky významným způsobem zasáhnout. Lze také předpokládat, že motivací pro vytvoření strategií proti těmto taktikám se stal konflikt na Ukrajině, který napomohl definovat pojem hybridní války, a který je spojován se současným nastavením ruské zahraniční politiky, která pod vládou Vladimíra Putina neváhá prosazovat své zájmy za pomoci různých taktik, ať už těch spadajících do kategorií tzv. měkké síly (soft power), tak těch z kategorie hard power (tvrdé síly).

Hlavními aktéry při zajišťování obrany před vlivy cizích mocností ovšem stále jsou tajné služby české republiky a vrcholní státní představitelé - vláda, kteří rozhodují o reakci na případné hrozby. Naprosto klíčová je tak vzájemná spolupráce těchto dvou složek, která je ale v poslední době vystavována tlakům, například ze strany prezidenta. Taková situace je pro vlivové akce cizích států velice výhodná, jelikož narušuje důvěryhodnost a pevnost českých bezpečnostních mechanismů, činí je slabšími a náchylnější k dalšímu narušování. Český bezpečnostní systém se ovšem v rámci svého vývoje postupně začíná orientovat i na hrozby nového typu, jakou může být právě vměšování cizích mocností různými prostředky – důkazem o tom může být právě jejich uznání v aktualizovaných strategických dokumentech či založení Centra proti terorismu a hybridním hrozbám na Ministerstvu vnitra.

5 METODOLOGIE VÝZKUMU DIPLOMOVÉ PRÁCE

Tato kapitola bude zaměřená na metodologický obsah práce, metody použité při výzkumu a bližší přiblížení cílů práce. Výzkum jako takový má za cíl přiblížit možné hrozby vyplývající z ruské zahraniční politiky pro Českou republiku, a to jak z perspektivy jejich percepce v rámci české odborné veřejnosti, tak jejich výskytu v českých bezpečnostních dokumentech. K dosažení cílů výzkumu budou využity dvě metody, a to komparace bezpečnostních dokumentů (Bezpečnostních strategií České republiky a výročních zpráv bezpečnostní informační služby v souvislosti s možnými ohroženími ze strany Ruské federace) a jako druhá metoda pro získání dat budou použity polostrukturované rozhovory s odborníky, jejichž výstupy budou následně podrobněji analyzovány.

5.1 Analýza textů – České bezpečnostní dokumenty

První část výzkumu si klade za cíl analyzovat České bezpečnostní dokumenty – především pak Bezpečnostní strategie České republiky, které jsou vydávány Ministerstvem zahraničních věcí a schvalovány vládou od roku 1999 a dále pak výroční zprávy BIS. K dosažení tohoto cíle bude využito metody komparativní analýzy. Pro potřeby výzkumu bude komparace bezpečnostních strategií ČR a výročních zpráv BIS zaměřena na části dokumentů týkající se hrozeb a rizik pro Českou republiku, nikoliv na dokumenty jako celky. Analýzou a vzájemným porovnáním jednotlivých bezpečnostních dokumentů (Bezpečnostních strategií ČR a výročních zpráv BIS) lze dojít ke zjištění, jakým způsobem jsou v těchto dokumentech reflektovány hrozby ruské zahraniční politiky (pokud jsou) a jakým způsobem se percepce těchto hrozeb v dokumentech vyvíjela v rámci jednotlivých let. Tato zjištění budou následně dána do kontextu vývoje ruské zahraniční politiky, který byl popsán v teoretické části diplomové práce, což napomůže k vysvětlení jednotlivých fenoménů vyskytujících se ve výročních zprávách BIS a Bezpečnostních strategiích. Hlavním výstupem této části výzkumu tak bude zevrubná analýza Bezpečnostních strategií České republiky a výročních zpráv BIS, která přinese poznatky o hrozbách souvisejících s ruskou zahraniční politikou a vývojem jejich percepce v Českém prostředí v průběhu let.

5.2 Výzkumné rozhovory

Druhá část výzkumu se bude zaměřovat na zhodnocení názorových proudů v českém expertním prostředí v otázkách možného ohrožení České republiky ze strany zahraniční politiky Ruské federace. Jako metoda této části výzkumu diplomové práce budou použity polostrukturované rozhovory s odborníky s využitím otevřených otázek, tedy metoda kvalitativního výzkumu. Tato metoda vedení rozhovorů má předem definované otázky, ale umožňuje je v průběhu rozhovoru blíže specifikovat či přeformulovat, pokud by to bylo nutné (Reichel 2009, str. 111-112). Vzhledem k zaměření práce se tato metoda jeví jako nejvhodnější, jelikož přinese velké množství informací od jednotlivých respondentů a zároveň možnost tyto informace porovnat. Tato metoda je tak vzhledem k potenciálnímu rozsahu získaných informací mnohem vhodnější než dotazníkové šetření, které by sice umožnilo uskutečnit výzkum ve větším měřítku, ale získaná data by byla z hlediska objemu informací užší.

Cílem výzkumu bude zjistit náhledy jednotlivých odborníků na problematiku potenciálního ohrožení ze strany ruské zahraniční politiky pro Českou republiku, na jednotlivé aspekty a ohrožující faktory těchto hrozeb a na bezpečnostní mechanismy České republiky a jejich funkčnost a efektivitu. Získaná data navíc poskytnou široký prostor pro komparaci jednotlivých názorů, ať už identifikujících Rusko jako hrozbu nebo naopak. Pro účel výzkumných rozhovorů byly definovány dvě sady otázek v závislosti na názorové zaměření jednotlivých respondentů – dělící linií je tvořena tím, zda respondenti vnímají Ruskou zahraniční politiku jako ohrožující či nikoliv. Dvě sady otázek tak umožní zjistit informace jak od respondentů, kteří vnímají Ruskou zahraniční politiku jako potenciálně ohrožující, tak u těch, kteří stojí na opačném názorovém pólu. U respondentů zastávajících spíše negativní stanovisko budou otázky zaměřené na zjištění, proč Ruskou zahraniční politiku jako hrozbu nevnímají a další doplňující otázky. Jednotlivé percepce odborníků budou následně komparovány a zhodnoceny.

Pro potřeby odborných rozhovorů je nutné získat dostatečný počet odborných vyjádření, a tak budou osloveni odborníci v tématice bezpečnosti, zahraniční politiky a Ruské federace na základě jejich odbornosti a vyjádření k tématice ruské zahraniční

politiky. Cílem výzkumu je získat vyjádření odborníků z různých částí odborného spektra – bezpečnostních analytiků, akademických pracovníků a novinářů – pro zachycení uceleného přehledu odborné percepce této problematiky. Samotný výběr odborníků proběhne na základě jejich odbornosti náhodným výběrem a práce bude před dokončením respondenty autorizována.

Obě části výzkumu poskytnou vhled do problematiky Ruské federace jako potenciální hrozby, a to jak z pohledu institucionálního skrze analýzu bezpečnostních dokumentů a následně i z pohledu odborného diskurzu.

5.3 Výzkumné otázky

Pro účely výzkumu byly definovány 4 základní výzkumné otázky, dvě pro každou část výzkumu. Výzkumné otázky jsou specificky vytvořeny k přiblížení toho, jakým způsobem se na problematiku Ruské federace a její zahraniční politiky jako hrozby dívají čeští odborníci, a jakým způsobem jsou tyto hrozby skloňovány v českých bezpečnostních dokumentech. Výzkumné otázky byly definovány takto:

1. Došlo v průběhu let ke změně vnímání Ruska v českých bezpečnostních dokumentech a výročních zprávách BIS?
2. Jaké hrozby jsou v českých bezpečnostních dokumentech nejčastěji skloňovány v souvislosti s Ruskem a došlo v jejich vnímání k výraznějším změnám?
3. Jakým způsobem odborníci přistupují k hrozbě ruské zahraniční politiky a jakou vážnost těmto hrozbám přisuzují?
4. Jakým způsobem odborníci hodnotí připravenost české republiky na případné hrozby vyplývající z ruské zahraniční politiky?

5.3.1 Otázky pro potřeby výzkumných rozhovorů

Otázky pro potřeby výzkumných rozhovorů jsou rozděleny na dvě sady. Pro každého respondenta bude určena jedna sada otázek podle charakteru jeho prvotních odpovědí na otázky, které jsou stejné pro obě sady otázek (Otázky 1-3). Primárním cílem rozdělení otázek do dvou sad je získání relevantních informací jak od odborníků, kteří vnímají Ruskou zahraniční politiku jako hrozbu, tak od těch, kteří mají na tuto problematiku odlišný názor.

Sada otázek 1

1. Jak byste v krátkosti charakterizovali Ruskou zahraniční politiku?
2. Došlo podle Vás v ruské zahraniční politice v posledních letech k významnějšímu vývoji?
3. Představuje podle Vás ruská zahraniční politika pro Českou republiku hrozbu? – ať už přímým či nepřímým působením?
 - a. Případně jak významně toto riziko vnímáte?
4. Jaké aspekty/projevy ruské zahraniční politiky podle Vás představují pro Českou republiku největší riziko?
5. Jsou podle Vás hrozby ze strany Ruské federace mediálně a politicky podceňované či přeceňované?
6. Dokáže se vůči těmto hrozbám v současné době Česká republika bránit?
 - a. Jak byste zhodnotil(a) obranyschopnost české republiky?
7. Jakým způsobem by se měla Česká republika vůči těmto hrozbám bránit?
8. Jaké kroky vnímáte v současné době jako nejzdařilejší v otázce posílení české obranyschopnosti vůči cizím vlivům?
9. Jakou roli podle Vás hraje v problematice hrozeb ruské zahraniční politiky společnost?
10. Jaký postoj by měla Česká republika zaujmout vůči Ruské federaci?

Sada otázek 2

1. Jak byste v krátkosti charakterizovali Ruskou zahraniční politiku?
2. Došlo podle Vás v ruské zahraniční politice v posledních letech k významnějšímu vývoji?
3. Představuje podle Vás Ruská zahraniční politika pro Českou republiku hrozbu? – ať už přímým či nepřímým působením?
4. Proč podle vás ruská zahraniční politika nepředstavuje pro ČR hrozbu?
5. Jsou podle Vás hrozby ze strany Ruské federace mediálně a politicky přeceňovány?
6. Jaké jsou podle Vás hlavní důvody, proč se o Ruské federaci velmi často hovoří jako o hrozbě?
7. Jaké hrozby podle Vás představují v současné době pro Českou republiku největší riziko?
8. Může vnímání Ruské federace a její zahraniční politiky jako hrozby představovat riziko pro zájmy ČR?
9. Jaký postoj by měla Česká republika zaujmout vůči Ruské federaci?

6 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉ ČÁSTI – KOMPARACE BEZPEČNOSTNÍCH STRATEGIÍ ČR A VÝROČNÍCH ZPRÁV BIS

6.1 Úvod

Tato kapitola se bude zaměřovat na výsledky výzkumu zaměřeného na komparaci českých bezpečnostních dokumentů (Bezpečnostních strategií a výročních zpráv BIS), jejichž obsah může napomoci k ilustraci vnímání Ruské federace jakožto hrozby v rámci českého bezpečnostního prostředí. Vzhledem k rozdílným povahám a textovým formulacím Bezpečnostních strategií ČR a výročních zpráv BIS, je ovšem nutné zdůraznit, že Bezpečnostní strategie jsou mnohem méně konkrétní a zabývají se převážně bezpečnostním prostředím jako celkem – explicitních zmínek o Ruské federaci je v nich tudíž v porovnání s výročními zprávami BIS neporovnatelně méně a pro přisouzení jednotlivých hrozeb přímo Ruské federaci je nutné je dát tato data do kontextu vývoje ruské zahraniční politiky.

6.2 Komparace Bezpečnostních strategií České republiky

Pro potřeby výzkumu byly analyzovány Bezpečnostní strategie České republiky, které jsou vydávány nepravidelně od roku 1999 Ministerstvem zahraničních věcí a jsou schvalovány vládou České republiky. V celku bylo vydáno pět bezpečnostních strategií, které byly vydány v letech 1999, 2001, 2003, 2011 a zatím poslední v roce 2015. Bezpečnostní strategie zároveň nebudou komparovány jako celistvé dokumenty, ale komparace se zaměří na formulaci jednotlivých Bezpečnostních strategií v souvislosti s vývojem bezpečnostního prostředí a hrozeb, což napomůže vysvětlit, jaké hrozby byly v jednotlivých letech považovány za zásadní a dále jejich možnou souvislost s Ruskou zahraniční politikou. Další důležitou skutečností, kterou je potřeba zmínit je, že se forma grafického zpracování jednotlivých Bezpečnostních strategií více či méně měnila, a tudíž jsou data pro jednotlivé grafy a tabulky analyzovány z jejich různých částí (v novějších bezpečnostních strategiích 2011-2015 jsou hrozby zpracovány formou tabulek, ze starších Bezpečnostních strategií bylo nutné data extrahovat z textu).

6.2.1 Hlavní hrozby definované v bezpečnostních strategiích

Každá z Bezpečnostních strategiích schválených vládou má svoji část, ve které se podrobněji zaměřuje na bezpečnostní hrozby, které mohou přímo či nepřímo ohrožovat bezpečnost České republiky. Z této části Bezpečnostních strategií ČR lze nejlépe analyzovat, jak se změnilo vnímání jednotlivých hrozeb, a které hrozby jsou v jaké době nejvíce aktuální. Na jejich základě lze následně vytvořit relativní (nikoliv absolutní) obraz, jakou roli hrálo při formování těchto hrozeb Rusko. V tabulce níže jsou rozděleny hlavní hrozby podle jednotlivých Bezpečnostních strategií, které tyto dokumenty identifikují jako nejzásadnější, a které mohou přímo či nepřímo ohrožovat bezpečnost České republiky, případně stabilitu celého bezpečnostního prostředí. Definované hrozby v jednotlivých Bezpečnostních strategiích ČR shrnuje tabulka č. 3 níže.

Tabulka 3: Definované hrozby v bezpečnostních strategiích

Bezpečnostní strategie 1999	Bezpečnostní strategie 2001	Bezpečnostní strategie 2003	Bezpečnostní strategie 2011	Bezpečnostní strategie 2015
<ul style="list-style-type: none"> • Živelné katastrofy a havárie • Zneužívání standardních mezistátních ekonomických vztahů → Přerušení toku strategických komodit, surovin a informací. Ohrožení počítačových sítí • Teroristické akce a aktivity organizovaného zločinu • Rozsáhlé migrační vlny • Násilné akce subjektů cizí moci (státní i nestátní) – proti osobám 	<ul style="list-style-type: none"> • Regionální krize a konflikty • Šíření ZHN (Rozšiřování uživatelů) • Vývoj v JV Evropě • Nestabilita na blízkém východě • Globalizace a komunikační rozmach → Šíření negativních jevů • Únik utajovaných informací souvisejících s členstvím v NATO • Větší provázanosti národních hospodářství 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Vojenský útok málo pravděpodobný ○ Riziko vyplývající ze snahy státních i nestátních aktérů snažících se ovládnout elektronické informační systémy ○ Hrozba terorismu ○ Nestabilita na periferii Euroatlantického prostoru ○ Hrozba šíření ZHN ○ Rizika vyplývající ze závislosti na dovozu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Terorismus ▪ Šíření ZHN ▪ Nestabilita a regionální konflikty v euroatlantickém prostoru ▪ Kybernetické útoky ▪ Negativní aspekty mezinárodní migrace ▪ Org. Zločin a korupce ▪ Ohrožení fce. kritické infrastruktury ▪ Přerušení dodávek strategických surovin nebo energie ▪ Pohromy přírodního či 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Oslabování mechanismu kooperativní bezpečnosti i politických a mezinárodně-právních závazků v oblasti bezpečnosti za pomoci hybridního válčení ▪ Nestabilita a regionální konflikty v euroatlantickém prostoru ▪ Terorismus ▪ Šíření ZHN a jejich nosičů ▪ Kybernetické útoky ▪ Negativní aspekty migrace

<p>zdržujícím se na území České republiky, majetku a jiným chráněným zájmům státu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ohrožení demokratických hodnot a svobody občanů v jiných zemích, které by vedlo k destabilizaci mez. systému • Diverzní činnost zaměřena na znemožnění efektivní obrany • Hrozba agrese • Vojenské napadení 	<p>se zvyšují rizika související s hospodářskými hrozbami.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sociální a demografická nerovnováha mezi vyspělými státy a zeměmi třetího světa • Průmyslové a vojensko-technické havárie, epidemie, živelné události, ekologická nebezpečí • Řada rizik vyvstává ze zemí 3. světa • Vojenské napadení nepravděpodobné 	<p>energetický h surovin</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Organizovaný zločin a korupce ○ Nerovnováha mezi severem a jihem a riziko migračních vln ○ Havárie ○ Pandemie 	<p>antropogenního charakteru</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Extremismus a nárůst interetnického sociálního napětí ▪ Organizovaný zločin, závažná hospodářská aktivita, korupce atp. ▪ Ohrožení funkce kritické infrastruktury ▪ Přerušení dodávek strategických surovin nebo energie ▪ Pohromy přírodního a antropogenního charakteru aj. MU.
--	---	--	----------------------------------	---

Zdroje: Bezpečnostní strategie ČR 1999-2015 (Poznámka: Tučně zvýrazněné hrozby jsou ty, které lze v rámci textu BS či jiného zdroje přisoudit k rizikům ze strany Ruské federace.)

Při zkoumání hrozeb v rámci jednotlivých Bezpečnostních strategií, nelze spatřit zásadní rozdíl mezi hrozbami do roku 2003 a následně těmi, které byly definovány v pozdějších Bezpečnostních strategiích v letech 2011 a 2015. Samozřejmě, mezi Bezpečnostními strategiemi je značný časový odstup, proto se nelze vývoji bezpečnostního prostředí divit, ale rozdíl v počtu hrozeb, které v nich lze přisoudit Ruské federaci, je patrný (viz tabulka č. 4).

Tabulka 4: Počet hrozeb v jednotlivých Bezpečnostních strategiích, které lze spojit s Ruskou federací

	BS 1999	BS 2001	BS 2003	BS 2011	BS 2015
Počet hrozeb	1	1	1	3	5

Zdroj: Bezpečnostní strategie 1999-2015

6.2.2 Bezpečnostní hrozby vyplývající z ruské zahraniční politiky v Bezpečnostních strategiích 1999-2003

Pokud bychom se měli z prvopočátku zaměřit na hrozby, které se vyskytují v prvních třech bezpečnostních strategiích a můžeme je přisoudit Ruské federaci, jednalo by se především o hrozby související s hospodářskou bezpečností, respektive závislostí na dodávkách strategických surovin a z nich vyplývajících rizik. Tato problematika ale není například v Bezpečnostních strategiích 1999 a 2001 nijak výrazněji rozváděna, což spíše naznačuje, že bylo s touto hrozbou kalkulováno jako s jednou z možných ohrožení do budoucna, než jako s bezprostředním nebezpečím (Bezpečnostní strategie 1999; Bezpečnostní strategie 2001). Závislost České republiky na dovozu zemního plynu z Ruska, byla mezi lety 1999-2003 mezi 70-80 % (Ministerstvo průmyslu a obchodu 2011). Přerušlení těchto dodávek by tak pro Českou republiku představovalo zásadní bezpečnostní problém, ať už by se jednalo o problém technického charakteru, nebo o snahu vytvoření politického nátlaku. Na druhou stranu je nutné vše uvést v kontextu mezinárodních vztahů tehdejšího doby. Ruská federace se na počátku nového milénia musela vyrovnat se změnou politické garnitury (nástupem Vladimira Putina), otřepat se z ekonomické studené sprchy z 90. let, kdy se muselo vypořádávat s ekonomickou krizí. Využívat dodávky strategických surovin jakožto politickou zbraň by pro Rusko v tehdejší době bylo devastující – hrozilo by, že se sníží jeho zisky z dodávek těchto surovin. Zároveň se Ruská federace po roce 2000 prezentovala mnohem otevřenější zahraniční politikou – nikoliv servilní, ale byla ochotná velice otevřeně jednat se Západem jako s možným partnerem. Tento trend lze poukázat na ruské snaze o vybudování partnerství s Evropskou unií po roce 2000

(Nalbandov 2016). Nelze tedy opomenout riziko, které z přílišné závislosti vyplývalo, ale je zjevné, že nebylo v rámci Bezpečnostních strategií z let 1999-2003 považováno za absolutně zásadní pro bezpečnost státu. V kontextu definic a tehdejších zahraničně politických vztahů ovšem Ruskou federaci nelze spojit s jinou hrozbou definovanou v těchto strategiích, kromě té ekonomické. K výrazné změně ovšem došlo v bezpečnostní strategii z roku 2011.

6.2.3 Bezpečnostní hrozby ze strany ruské zahraniční politiky v Bezpečnostní strategii 2011

Bezpečnostní strategie z roku 2011 se významným způsobem odlišuje od předchozích Bezpečnostních strategií. Největší změna je patrná nejenom ve skladbě hrozeb, které jsou v této strategii definovány jakožto nejvýznamnější pro bezpečnost ČR, ale i ve formulacích, které jsou k jejich popisu užity. Stejně tak jako v dřívějších dokumentech není Ruská federace přímo spojená s žádnou hrozbou, ale náznaků poukazujících na ohrožující aktivity Ruské federace je v tomto dokumentu nezanedbatelné množství a velice se tak mění jeho vyznění směrem k Ruské federaci.

Změny mezi staršími a novějšími dokumenty jsou vzhledem k časovému odstupu pochopitelné, ale mezera mezi lety 2003 až 2011 přinesla značnou proměnu bezpečnostního prostředí a vztahů mezi jednotlivými aktéry, což přineslo významnou změnu ve vnímání Ruska v Bezpečnostní strategiích.

Mezi definované hrozby v Bezpečnostní strategii 2011, které lze jednoznačně spojit se Zahraničně-politickými a bezpečnostními strategiemi Ruské federace jsou tyto:

1. Nestabilita a regionální konflikty v Euroatlantickém prostoru
2. Ohrožení funkcí kritické infrastruktury
3. Přerušování dodávek strategických surovin nebo energie

Pokud bychom měli zhodnotit hrozbu vyplývající z nestability a regionálních konfliktů v Euroatlantickém prostoru, nelze se nepozastavit nad operacemi Ruské federace, která se právě po roce 2008 začala v prostoru svého blízkého příhraničí a v okolních státech chovat mnohem asertivněji. Samotné riziko vyplývající z nestability

v některých regionech v Euroatlantickém prostoru sice bylo již zmíněno v Bezpečnostní strategii 2003, ale vzhledem k relativně otevřeným vztahům západu a Ruské federace v tehdejší době nelze tvrdit, že by odkazovalo právě na aktivity Ruské federace. Ruská federace se však naučila využívat tzv. „zamrzlých konfliktů“ jako jeden z nástrojů své zahraniční politiky - příkladem mohou být operace Ruské federace v Moldavě, kdy podpořila proruský orientovaná vládu v regionu Podněstří v roce 1992, ale i pozdější vojenské operace v Gruzii, ale i později na Krymu a v oblasti ukrajinského Donbasu (Grossman 2018). Nebezpečným aspektem těchto operací není jen jejich potenciál k bezpečnostní destabilizaci regionů v okolí Euroatlantického prostoru, ale i protitlak, který je vytvářen na Západ a NATO. Samotná operace v Gruzii byla motivována vytvořit protitlak Evropské unii a NATO, které před Ruskou invazí zvažovali možnosti členství v Gruzii ve svých strukturách (Grossman 2018). Ruská federace tak využívá zvyšování napětí v některých regionech k dosažení svých strategických cílů, které mohou ale potenciálně vést k narušení rovnováhy v bezpečnostním prostředí.

Hrozby č. 2 a 3 (tedy ohrožení infrastruktury a hospodářské bezpečnosti) spolu v rámci hrozeb přímo souvisejí. Důležitá je především formulace a definice těchto hrozeb v Bezpečnostní strategii. Bod týkající se ohrožení kritické infrastruktury je definován takto: *„ S ohledem na vysoký stupeň vzájemného propojení jednotlivých odvětví je kritická infrastruktura ohrožena komplexně, a to přírodními, technologickými a asymetrickými hrozbami. Zejména funkčnost energetické infrastruktury je ohrožována jak politickými tlaky, tak hrozbami s kriminální podstatou. Příkladem těchto ohrožení jsou politicky motivované manipulace s dodávkami strategických surovin, vstup cizího kapitálu s potenciálně rizikovým původem a cíli do kritické infrastruktury ČR, sabotáže či hospodářská kriminalita.“* (Bezpečnostní strategie 2011, str 10). Důležitá je pak formulace týkající se politických tlaků souvisejících s dodávkami strategicky významných surovin a politicky motivovaná manipulace s těmito dodávkami. Skutečnost, že se v rámci mezinárodního prostoru vyskytují aktéři, kteří neváhají využít různých tlaků je zároveň akcentována prohlášením, že: *„ Za hrozbu lze považovat jednostranné pokusy některých států budovat sféry vlivu prostřednictvím kombinace politického, hospodářského a vojenského tlaku a zpravodajských aktivit. S těmito*

tendencemi je spojeno riziko eroze politických i právních závazků týkajících se evropské bezpečnosti.“ (Bezpečnostní strategie 2011, str. 7)

Taková formulace naznačuje, že došlo k významné změně ve vnímání hrozeb, kdy se někteří aktéři postupně snaží změnit bezpečnostní architekturu Evropy, což by samozřejmě ovlivnilo i bezpečnost České republiky. V otázce zajištění energetické nezávislosti se řeší především otázka diverzifikace a přerozdělení zdrojů, která byla ale zdůrazněna už v předchozích bezpečnostních strategiích – v kontextu Bezpečnostní strategie z roku 2011 je ovšem zdůrazněno, že důvodem diverzifikace by měla být právě vysoké riziko zneužitelnosti závislosti na dodavatelích strategických surovin, což nebylo v přechodných bezpečnostních strategiích významněji rozvinuto.

Tyto změny ve formulacích Bezpečnostní strategie lze vysvětlit událostmi probíhajícími po roce 2004, kdy se postupně začal měnit vztah Ruské federace k západu po tzv. Barevných revolucích na Ukrajině a v Gruzii, které byly vnímány Ruskou federací jako ohrožení jeho vlastních zájmů ze strany západu (Tsygankov 2016). Rusko se tak postupně transformovalo svoji částečnou spolupráci se západem, která fungovala od počátku milénia, na opoziční postoj vůči západu.

Rusko implementovalo také nové strategie, které jsou reflektovány právě v Bezpečnostní strategii 2011 jako možné hrozby, tedy využití svého postavení největšího dodavatele nerostných surovin jako prostředek pro prosazování vlastních politických zájmů a z toho vyplývající ohrožení funkčnosti krizové infrastruktury v případě omezení nebo úplného přerušení dodávek. Na tuto hrozbu se ale lze ovšem dívat ze dvou rovin. Politický tlak a manipulace skrze dodávky nerostných surovin podle některých autorů může představovat nebezpečí (např. Stegen), ale zároveň ho nelze zveličovat, jelikož Ruská federace je na dodávkách do Evropy stále ekonomicky závislá (Stegen 2011; Varol 2013). Ruská federace tak sice svoji energetickou politiku může využívat jako prostředek politického nátlaku, nicméně pokud by se Rusku nepodařilo významně nahradit evropský trh například expanzí exportu do Asie, znamenalo by dlouhodobější omezení dodávek do Evropy jeho ekonomickou likvidaci. Úplně jiná situace by ovšem nastala, pokud by došlo k takovému vyhocení vztahů, kdy by hrozil

případný konflikt mezi Západem a Ruskem. V takovém případě by se stalo vypnutí dodávek eminentní hrozbou.

6.2.4 Bezpečnostní hrozby ze strany ruské zahraniční politiky v Bezpečnostní strategii 2015

S novou Bezpečnostní strategií z roku 2015 se významně rozšířil počet hrozeb, které lze spojit s aktivitami ruské zahraniční politiky. V kontextu událostí v mezinárodním systému je to ovšem naprosto pochopitelné, jelikož Bezpečnostní strategie byla vydána po Anexi Krymu v roce 2014 Ruskou federací. Mezi hrozby, které lze přisoudit Ruské federaci v této Bezpečnostní strategii lze zařadit:

1. Oslabování mechanismu kooperativní bezpečnosti i politických a mezinárodně-právních závazků v oblasti bezpečnosti za pomoci hybridního válčení
2. Nestabilita a regionální konflikty v Euroatlantickém prostoru
3. Kybernetické útoky
4. Ohrožení funkce kritické infrastruktury
5. Přerušování dodávek strategických surovin a energií

Oproti strategii z roku 2011 se počet hrozeb rozšířil. Nově přibyla hrozba týkající se oslabování mechanismu kooperativní bezpečnosti za pomoci metod hybridního válčení a dále pak kybernetické útoky. Samotná hrozba hybridního válčení byla nicméně lehce naznačena již v Bezpečnostní strategii 2011, především pak ve formulaci, že někteří státní aktéři využívají jak politického, tak hospodářského i vojenského tlaku (Bezpečnostní strategie 2015, Bezpečnostní strategie 2011). Dále lze zařadit mezi další prostředky Ruské federaci k prosazování vlastních zájmů nově kybernetické útoky. Ty byly sice označeny za hrozbu již v Bezpečnostní strategii z roku 2011, ale v té době je nelze ještě jednoznačně přisoudit Ruské federaci jako prostředek k prosazování jeho zájmů. Formulace této problematiky je jak ve strategii z roku 2011, tak 2015 formulována velmi podobně, ale ve verzi z roku 2015 byla doplněna věta: „ S kybernetickými útoky zároveň úzce souvisí problematika politické a ekonomické špionáže.“ (Bezpečnostní strategie 2015, str 11). Kybernetické útoky jsou zde tak explicitně identifikovány a přisouzeny jako prostředek špionáže cizích státních aktérů

(na rozdíl od verze z roku 2011). Tuto skutečnost potvrzují i výroční zprávy BIS, které začaly po roce 2012 spojovat aktivity v kyberprostoru s nepřátelskými aktivitami zpravodajských služeb cizích mocností – Rusko ale Výroční zprávě z roku 2012 není explicitně zmíněno (Výroční zpráva BIS 2012).

Významné roli se zde poprvé dostává konceptu hybridních hrozeb, který se v bezpečnostní diskusi začal etablovat po ruské anexi Krymu v roce 2014. Tento koncept je v odborné diskusi do značné míry přisuzován Ruské federaci a mnohými je označován právě za jednu z taktik Ruské federace k prosazování jeho zájmů (Charap 2015). Tvrzení o využívání hybridních taktik Ruskou federací lze nalézt i mimo odbornou literaturu například ve výroční zprávě BIS z roku 2015, ve které se lze dočíst, že využívá Ruská federace hybridních taktik v České republice, především pak mediálních a informačních operací, které mají za cíl prohloubit společenské napětí (Výroční zpráva BIS 2015). Tuto hrozbu definovanou v Bezpečnostní strategii z roku 2015 tak lze jednoznačně přisoudit Ruské federaci, i když s ní není v Bezpečnostní strategii 2015 Ruská federace explicitně spojena.

Další hrozbou pro Českou republiku, která je definovaná v Bezpečnostní strategii 2015 a lze ji spojit s akcemi ruské zahraniční politiky, jsou regionální konflikty v Euroatlantickém prostoru a z nich vyplývající riziko destabilizace bezpečnostního prostředí. Ty byly sice zmíněny již v Bezpečnostní strategii z roku 2011, ale ve strategii z roku 2015 ještě nabyly na významu vzhledem k událostem na Ukrajině. Anexe Krymu se stala jedním z nejasertivnějších projevů Ruské zahraniční politiky a dočkala se významné kritiky ze strany západních zemí. Ukrajina se stala významným trumfem Ruské federace, jelikož se jí podařilo naplnit svoji zahraniční politiku zaměřenou na udržení vlivu v bývalých státech bývalého Sovětského svazu a zároveň upevnit svoji opoziční pozici vůči západu a NATO. Podporou separatistických hnutí v Doněcké a Luhanské oblasti zároveň vytvářela Ruská federace tlak na Ukrajinu a prodlužovala vojenské napětí v oblasti (Galeotti 2016a). Potvrdil se tak zároveň trend, kdy se Ruská federace nebojí využívat konfliktního prostředí k vytváření nátlaku na západní společenství a prosazování svých zahraničně-politických a bezpečnostních zájmů.

Hrozby týkající se ohrožení krizové infrastruktury a závislosti na dodávkách strategických surovin nebyly oproti roku 2011 nijak změněny, význam těchto hrozeb zůstává stejný jako v Bezpečnostní strategii z roku 2011, tedy riziko vyplývající z možných politických a ekonomických tlaků, které by v teoretické rovině mohly přijít ze strany Ruské federace vůči České republice. Důležité je ovšem znovu zdůraznit, že Ruská federace by se v případě využití strategicky významných surovin k politickým tlakům mohla dostat do z ekonomického hlediska nevýhodné pozice.

6.2.5 Explicitní zmínky o Ruské federaci

V samotných bezpečnostní strategiích se lze setkat s několika explicitními zmínkami o Ruské federaci, které ale nejsou nijak spojeny s potenciálními hrozbami, kterým by z její strany mohla Česká republika čelit. Formulace explicitně se týkající Ruské federace lze nalézt v Bezpečnostní strategii 2001 a 2003. V Bezpečnostních strategiích 1999, 2011 a 2015 pak není Ruská federace žádným způsobem jmenovitě zmíněna.

V Bezpečnostní strategii 2001 se komentáře o Ruské federaci týkají především jeho role jako významného člena Společenství nezávislých států, jeho významné roli v udržení bezpečnosti v Evropě a pozitivnímu politickému vývoji od rozpadu SSSR, který vedl k rozvoji demokracie v regionu. Zároveň jsou ale zdůrazněny i nedotažené politické a ekonomické reformy, které vedly k rozvoji oligarchie a vysoké míry korupce. V druhém případě je pak Ruská federace zmíněna v souvislosti s možnými etnickými a náboženskými konflikty zasahujícími i do jeho území (Bezpečnostní strategie 2001 str. 3).

V textu Bezpečnostní strategie 2003 je kvitováno prohloubení vztahů a spolupráce NATO s Ruskem, především pak v otázkách řešení terorismu. Dále je zmíněno řešení konceptu Evropské unie tzv. „širší Evropy“, který měl řešit otázky přístupu k jejím novým sousedům, včetně řešení bezpečnostních otázek (Bezpečnostní strategie 2003, str. 8).

Tyto komentáře naznačují, že přístup České republiky byl v prvních strategiích otevřenější než ve strategiích následujících, ve kterých sice Ruská federace není explicitně zmíněna, ale z některých formulací a v kontextu tehdejších zahraničně-politických a bezpečnostních vztahů jasně vyplývá, že se jedná o Ruskou federaci, jako například v této části Bezpečnostní strategie 2011: „*Za hrozbu lze považovat jednostranné pokusy některých států budovat sféry vlivu prostřednictvím kombinace politického, hospodářského a vojenského tlaku a zpravodajských aktivit.*“ (Bezpečnostní strategie 2011 str. 7), nebo tvrzení z Bezpečnostní strategie 2015: „*Některé státy usilují o revizi stávajícího mezinárodního uspořádání a jsou připraveny k dosažení svých mocenských cílů použitím metod hybridního válčení...*“ (Bezpečnostní strategie 2015 str. 11).

6.2.6 Závěr ke komparaci Bezpečnostních strategií ČR

Vývoj hrozeb v Bezpečnostní strategiích od roku 1999 naznačuje, jak významně se měnilo bezpečnostní prostředí a zároveň náš vztah k Ruské federaci. Zatímco z Bezpečnostní strategií z roku 1999, 2001 a 2003 nevyplývá jasná rétorická formulace, která by označovala Ruskou federaci jako možný zdroj rizik – jako riziko lze označit pouze potenciální ohrožení při zneužití strategických surovin –, ba naopak se mluví o možné spolupráci, především pak v souvislosti s řešením rizik souvisejících s terorismem, tak v pozdějších bezpečnostních strategiích (2011 a 2015) došlo k významnému navýšení počtu hrozeb, které lze spojit s aktivitami Ruské federace v bezpečnostním prostředí a zároveň ke změně rétoriky, která s těmito hrozbami souvisí. Lze tak říct, že na základě těchto zjištění z bezpečnostních strategií, se stal postoj České republiky vůči Ruské federaci mnohem vyhraněnější a opatrnější.

6.3 Komparace výročních zpráv BIS v souvislosti s hrozbami ze strany Ruské federace

Pro zjištění, jakým způsobem se nahlíželo na hrozby ze strany Ruské federace, je jednou z nejpraktičtějších pomůcek veřejná dokumentace k činnosti Bezpečnostní informační služby. Je sice zřejmé, že zde vzhledem ke skutečnosti, že jsou výroční zprávy veřejné, nebudou zde uveřejněny veškeré informace k činnosti Ruské federace na českém území, ale pro orientaci v ruských aktivitách tyto dokumenty postačí.

Komparací jednotlivých hrozeb ze strany Ruské federace v jednotlivých výročních zprávách tak lze vytvořit mapu vývoje hrozeb a jejich vnímání v rámci Českého bezpečnostního prostoru a Bezpečnostní informační služby.

6.3.1 Bezpečnostní hrozby ze strany Ruské federace ve výročních zprávách Bezpečnostní informační služby

Hrozby, které lze přisoudit Ruské federaci, se v rámci Výročních zpráv Bezpečnostní informační služby různým způsobem proměňovaly, což souvisí se změnami v bezpečnostním prostředí v průběhu let. První veřejná výroční zpráva, která je ze strany BIS dostupná, se zaměřuje na činnost BIS v letech 1996-1997, zatím poslední vydaná pak shrnuje rok 2020.

Tabulka 5: Hrozby ze strany Ruské federace v jednotlivých výročních zprávách BIS a jejich počet

Ročník výroční zprávy	Hrozby	Počet hrozeb
Výroční zpráva BIS 1996-1997	<ul style="list-style-type: none"> • Výzvědné a informační aktivity tajných služeb RF • Podpora levicových uskupení ze strany RF • Prosazování ekonomických zájmů • Aktivity zaměřené na prosazení vlastních zájmů v otázce vstupu ČR do NATO 	4
Výroční zpráva BIS 1998-1999	<ul style="list-style-type: none"> • Výzvědné a informační aktivity tajných služeb RF • Podpora levicových proruských extremistů v ČR • Podpora ruskojazyčného org. zločinu a ruskojazyčných jazykových skupin • Snaha o zachování závislosti na strategických surovinách z Ruské federace 	4
Výroční zpráva BIS 2000	<ul style="list-style-type: none"> • Výzvědné aktivity tajných služeb RF • Budování systému vlivových agentur na českém území – ovlivňování vnitropolitických procesů • Infiltrace ozbrojených složek, ministerstev a extremistických skupin ruskými tajnými službami 	3
Výroční zpráva BIS 2001	<ul style="list-style-type: none"> • Pouze popis aktivit jednotlivých Bezpečnostních složek RF. Nezmíněny přímé aktivity v ČR 	0
Výroční zpráva BIS 2002	<ul style="list-style-type: none"> • Pouze popis aktivit jednotlivých Bezpečnostních složek RF. Nezmíněny přímé aktivity v ČR 	0

Výroční zpráva BIS 2003	<ul style="list-style-type: none"> • Výzvědné aktivity tajných služeb RF – ekonomické otázky a členství v NATO • Infiltrace českého prostředí – využívání spících zpravodajských buněk 	2
Výroční zpráva BIS 2004	<ul style="list-style-type: none"> • Výzvědné a informační aktivity tajných služeb RF • Prosazování Ruska skrze ruské firmy a kapitál – udržování ekonomického vlivu • Využívání ruské diaspory ke zpravodajským akcím 	3
Výroční zpráva BIS 2005	<ul style="list-style-type: none"> • Výzvědné a informační aktivity tajných služeb RF • Kulturní a propagandistické akce zacílené na podporu politických zájmů RF • Prosazování vlivu skrze ekonomické nástroje – akvizice českých firem • Využívání organizovaného zločinu jakožto nástroje k prosazování ruských zájmů 	4
Výroční zpráva BIS 2006	<ul style="list-style-type: none"> • Výzvědné a informační aktivity tajných služeb RF • Kulturní a propagandistické akce zacílené na podporu politických zájmů RF • Snaha o prosazení ekonomických zájmů RF - zamezení diverzifikace dodávek strategických surovin • Využívání organizovaného zločinu jakožto nástroje k prosazování ruských zájmů 	4
Výroční zpráva BIS 2007	<ul style="list-style-type: none"> • Výzvědné a informační aktivity tajných služeb RF • Aktivní opatření RF proti budování amerického radarového systému v ČR • Ovlivňování veřejného mínění • Aktivity na podporu ruských ekonomických zájmů v ČR – Forma nátlaku na ČR 	4
Výroční zpráva BIS 2008	<ul style="list-style-type: none"> • Silné výzvědné a informační aktivity tajných služeb RF • Snahy RF posílit své pozice na evropské energetické scéně vstupem do některých společností • Zneužívání nacionalistických hnutí k prosazování zájmů ČR • Vlivové operace v mediálním a hospodářském prostoru – vytváření nátlaku 	4
Výroční zpráva BIS 2009	<ul style="list-style-type: none"> • Snaha ruských subjektů napojených na vládu o proniknutí na český trh – prosazování zájmů RF skrze ekonomické operace • Silné výzvědné a informační aktivity tajných služeb RF • Politický nátlak ze strany RF při prosazování zpravodajců do diplomatických pozic • Zaměření zpravodajských služeb RF na krajanskou komunitu v ČR • Vazby zpravodajských služeb RF na organizovaný zločin 	5
Výroční zpráva BIS 2010	<ul style="list-style-type: none"> • Snaha o zamezení diverzifikace dodávek skrze posílení vlivu přes vlastněné společnosti 	4

	<ul style="list-style-type: none"> • Zaměření zpravodajských služeb RF na krajskou komunitu v ČR • Zesílený zájem zpravodajských složek RF o posílení vlivu na českou ekonomiku a energetiku • Silné výzvědné a informační aktivity tajných služeb RF 	
Výroční zpráva BIS 2011	<ul style="list-style-type: none"> • Pronikání ruských vlivů do českých energetických zakázek • Silné výzvědné a informační aktivity tajných služeb RF a zneužívání disproporcí diplomatických zastoupení • Napojení ruských zpravodajských služeb na ruský organizovaný zločin • Vlivové aktivity zaměřené na krajské samosprávy 	4
Výroční zpráva BIS 2012	<ul style="list-style-type: none"> • Snaha o vstup ruských subjektů do českého energetického prostoru – napojení na ruskou administrativu • Posílení výzvědné a informační činnosti zpravodajských služeb RF • Ekonomické, politické a hospodářské vlivové aktivity • Zaměření zpravodajských služeb RF na krajskou komunitu v ČR • Snižování odolnosti médií za využití dezinformačních kampaní 	5
Výroční zpráva BIS 2013	<ul style="list-style-type: none"> • Velice silné výzvědné a informační činnosti zpravodajských služeb RF • Působení proti hospodářským zájmům – zaměření na energetiku • Rozšiřování vlivových kapacit v ČR zaměřených na ekonomiku • Využívání politických, mediálních a společenských pák k prosazování ruského vlivu v ČR • Odvetné diplomatické akce v případě neudělování víz diplomatickému personálu ČR 	5
Výroční zpráva BIS 2014	<ul style="list-style-type: none"> • Rizika vyplývající z energetické závislosti na dovozu z RF – silné tlaky na energetický sektor ze strany RF • Velice silné výzvědné a informační činnosti zpravodajských služeb RF • Zaměření zpravodajských služeb RF na krajskou komunitu v ČR • Budování silných propagandistických struktur 	4
Výroční zpráva BIS 2015	<ul style="list-style-type: none"> • Informační válka ze strany RF • Velice silné výzvědné a informační činnosti zpravodajských služeb RF • Aktivity zaměřené na získání vlivu v politickém, ekonomickém a energetickém sektoru • Kybernetické aktivity ze strany RF • Využití metod hybridní války 	5
Výroční zpráva BIS 2016	<ul style="list-style-type: none"> • Aktivity ruských firem a kapitálu v Českém prostředí – bezpečnostní riziko 	5

	<ul style="list-style-type: none"> • Velice silné výzvědné a informační činnosti zpravodajských služeb RF – navýšení oproti předchozím letům • Hybridní kampaň proti České republice • Silné kybernetické aktivity Ruské federace zaměřené vůči zájmům ČR • Snaha RF o ovlivňování politické scény a státní správy skrze různé nevládní a neziskové organizace 	
Výroční zpráva BIS 2017	<ul style="list-style-type: none"> • Velice silné výzvědné a informační činnosti zpravodajských služeb RF • Hybridní kampaň proti České republice, EU a NATO • Využívání hybridních taktik ze strany RF • Kybernetické operace a špionáž ze strany Ruské federace • Využívání extremistických skupin a paramilitárních uskupení 	5
Výroční zpráva BIS 2018	<ul style="list-style-type: none"> • Velice silné výzvědné a informační činnosti zpravodajských služeb RF a silné personální obsazení • Hybridní operace ze strany zpravodajských služeb RF • Využívání ruských společností ke zpravodajským a zájmovým účelům • Snaha o vytvoření vazeb ruské strany na českou politickou scénu • Kyberšpionáž ze strany Ruské federace • Aktivity zpravodajských složek RF zaměřené na krajanskou komunitu v ČR 	6
Výroční zpráva BIS 2019	<ul style="list-style-type: none"> • Velice silné výzvědné a informační činnosti zpravodajských služeb RF silné personální obsazení • Orientace vlivových aktivit cizích mocností na strategicky významné projekty zaměřené na energetiku a kybernetiku a jejich zneužití k politickým účelům • Aktivity zpravodajských složek RF zaměřené na krajanskou komunitu v ČR • Silné dezinformační operace ze strany Ruské federace • Využívání nekonvenčních taktik ze strany Ruské federace (hybridní hrozby) 	5
Výroční zpráva BIS 2020	<ul style="list-style-type: none"> • Posílení dezinformačních aktivit ze strany Ruské federace • Kybernetické útoky ze strany ruské federace • Riziko vyplývající z možného zapojení ruské strany do projektu jaderné elektrárny Dukovany • Možné zapojení ruských tajných služeb do vrbětického incidentu • Rizika vyplývající z disproportionality českého a ruského diplomatického zastoupení – potenciál k vydírání 	5

Zdroj: Výroční zprávy BIS 1996-2020

Tabulka č. 5 výše shrnuje jednotlivé hrozby, které jsou spojeny s aktivitami Ruské federace, a které zároveň mohou ohrožovat bezpečnost České republiky či její zájmy ve Výročních zprávách BIS. Orientačním bodem, který ale nelze brát jako nezpochybnitelný ukazatel, může být vývoj počtu hrozeb v jednotlivých letech. Ten může alespoň orientačně ukázat, jak se historicky počet jednotlivých hrozeb měnil a souvisí samozřejmě s politickým a bezpečnostním vnímáním Ruské federace ze strany České republiky.

Vývoj hrozeb ze strany Ruské federace ve výročních zprávách lze rozdělit do několika etap, které byly určovány zahraničně-politickými a bezpečnostními vztahy obou zemí. Tyto etapy lze identifikovat z rétoriky BIS v jednotlivých výročních zprávách a vývoje hrozeb souvisejícími s aktivitami Ruské federace.

Období vývoje vnímání hrozeb ze strany Ruské federace:

1. Období mezi lety 1996-2000
2. Období mezi lety 2001-2006
3. Období mezi lety 2007-2014
4. Období mezi lety 2015-2020

Dělení jednotlivých výročních zpráv do těchto období má svůj význam, jelikož se rétorika a přístup k Ruské federaci významněji měnili, což lze následně porovnat s kontextem vývoje zahraniční politiky jak Ruské federace, tak České republiky.

6.3.2 Hrozby ze strany Ruské federace ve výročních zprávách BIS v období let 1996-2000

Do tohoto časového období lze zařadit tři Výroční zprávy BIS, jelikož zprávy za roky 96-97 a 98-99 jsou psány ve dvou shrnujících dokumentech, nikoliv samostatně za každý rok. Od roku 2000 se nicméně každá jednotlivá výroční zpráva věnuje pouze jednomu roku.

Výroční zprávy BIS do roku 2000 lze v rámci výzkumu přiřadit do jedné skupiny zpráv, jelikož jejich rétorika vůči Ruské federaci je relativně konstantní, nejedná se o hlavní bezpečnostní téma, ale zároveň nejsou v dokumentech rizika ze strany Ruské federace opomenuta. Hlavními bezpečnostními tématy, na které je v těchto třech zprávách kladen největší důraz, jsou činnosti extremistických skupin, jak pravicových, tak levicových. Problematika bezpečnosti v souvislosti s aktivitami Ruské federace je v těchto zprávách komunikována relativně konstantně, jednotlivé hrozby jsou v těchto zprávách podobné – jednalo se především o hrozby vyplývající z výzvědných aktivit tajných služeb Ruské federace, možných ekonomických vlivů Ruska v České republice, podpora levicových extremisticky orientovaných skupin prosazující politické idey blízké Ruské federaci a aktivity týkající se prosazování ruských zájmů vzhledem ke vstupu České republiky do NATO.

Krom relativně podobné skladby hrozeb se zároveň významněji neměnil jejich počet, v těchto třech výročních zprávách se počet hrozeb ze strany Ruské federace pohyboval mezi 3-4 identifikovanými hrozbami (viz. tabulka). V jiném kontextu, než ve spojitosti s možnými riziky, v těchto zprávách pak Rusko není nijak zmíněno (Výroční zpráva BIS za rok 1996 a 1997; Výroční zpráva BIS za rok 1998 a 1999; Výroční zpráva BIS za rok 2000).

V kontextu tehdejšího zahraničně-politického nastavení České republiky a Ruska byly tyto roky symbolem mírného ochlazení vztahů mezi Českou republikou a Ruskou federací vzhledem ke vstupu České republiky do Severoatlantické aliance, kterou Ruská federace považovala za potenciálně ohrožující. Rusko tak svoji pozornost zaměřilo na výzvědné operace, ale i na podporu převážně extremistických hnutí, které měly tento proces co nejvíce narušit či snížit důvěru obyvatelstva v NATO (Dodge 2020). V několika případech je zdůrazněn význam zpravodajských služeb pro prosazování ruské zahraniční politiky. S tímto tvrzením se lze setkat ve Výroční zprávě BIS za rok 1998 a 1999, kde se blíže píše: „*Ruské zpravodajské služby (ZS) mají tradičně značnou podporu vedení svého státu a jsou jím považovány za významný nástroj sloužící k prosazování zahraniční politiky Ruska, kterou lze nadále charakterizovat snahami o zachování ruského vlivu ve většině států bývalého SSSR (blízké zahraničí) a v členských zemích bývalé Varšavské*

smlouvy.“ (Výroční zpráva BIS za rok 1998 a 1999 str. 25). Toto tvrzení je následně ještě zdůrazněno ve Výroční zprávě za rok 2000, která reflektuje nástup Vladimira Putina a další nárůst významu ruských zpravodajských služeb, kterým je v prosazování zahraniční politiky Ruské federace přikládán větší význam, než resortům řízeným vládou (Výroční zpráva BIS za rok 2000).

Ruská federace je tedy ve Výročních zprávách do roku 2000 popisována jako zdroj možného nebezpečí, především pak její tajné služby. Aktivity a činnosti Ruské federace jsou zde dávány především do kontextu vstupu České republiky do NATO a na snahy Ruské federace o udržení ekonomického vlivu.

6.3.3 Hrozby ze strany Ruské federace ve výročních zprávách BIS v období let 2001-2006

K významnější změně v případě popisu aktivit Ruské federace dochází ale ve výroční zprávě roku 2001. Především Výroční zprávy BIS z let 2001 a 2002 jsou obzvláště zajímavé, jelikož jejich formulace v souvislosti s aktivitami Ruska je úplně jiná než ve zprávách předchozích, ale i budoucích. V těchto dvou výročních zprávách se sice lze setkat s kapitolou, která popisuje aktivity ruských tajných služeb a jejich hlavní zájmy, ale zprávy z let 2001 a 2002 se této problematice věnují velice povrchně a popisně – respektive, činnost těchto služeb není dávána do kontextu ohrožení České republiky jejich operacemi či zájmy Ruské federace, ale pouze do rámce základních charakteristik a úkolů, které služby jako jsou SVR, GRU či FSB v zahraničí plní (Výroční zpráva BIS 2001; Výroční zpráva BIS 2002). Z tohoto důvodu je tak v tabulce výše u počtu hrozeb souvisejících s aktivitami Ruské federace číslo 0, jelikož v těchto Výročních zprávách není identifikována jediná přímá hrozba ze strany Ruska, která by byla spojena s Českou republikou.

Tuto změnu rétoriky vůči aktivitám Ruské federace ve výročních zprávách BIS lze pravděpodobně vysvětlit celkovou proměnou ruské zahraniční politiky a její interakce se Západem. Po nástupu Vladimira Putina do úřadu prezidenta se sice významně zvýšila důležitost tajných služeb jako nástroje pro prosazování zahraniční politiky, ale také se změnil postoj Ruské federace vůči západu. Rusko bylo po roce 2000 mnohem

otevřenější k jednání se Západními státy, především pak v otázkách posilování bezpečnosti (Nalbandov 2016). Tuto skutečnost ilustruje například formulace v české Bezpečnostní strategii 2003, kde je oceněn přístup Ruské federace v prohlubování vztahů s NATO, především pak v otázkách bezpečnosti (Bezpečnostní strategie 2003, str. 8).

Ke změně došlo následně ve výroční zprávě BIS z roku 2003. Stále je ale z této zprávy jasné, že aktivity Ruské federace nejsou bezpečnostní prioritou – to se stal terorismus, který se po útocích z 11. září stal jedním z nejnápadnějších témat v bezpečnostním prostředí. Přikládání menšího významu aktivitám Ruské federace může symbolizovat i skutečnost, že v kapitole věnující se kontrarozvědné činnosti jsou ruské tajné služby zařazeny až na poslední místo (pozn. za zpravodajské služby Iránu, Iráku a KLRD), byť v předchozích zprávách se aktivitám zpravodajských služeb Ruské federace věnovala BIS vždy na první místě a věnovala jim značný prostor. Další změnou, která opět napovídá o změně postoje k Ruské federaci je explicitní zmínka o spolupráci s ruskými tajnými službami, která se ve Výročních zprávách objevila vůbec poprvé (Výroční zpráva BIS 2003).

Výroční zprávy BIS z let 2004, 2005 a 2006 se nesou ve velice podobném znění – alespoň v kontextu potenciálně ohrožujících aktivit ze strany Ruské federace. Hlavním tématem a stěžejní hrozbou se stal terorismus a hrozby ze strany zahraničních rozvědek sice nejsou opomenuty, ale z rétoriky jednotlivých dokumentů vyplývá, že hlavním rizikem jsou převážně ekonomické vlivové aktivity skrze ruský kapitál, firmy a jejich navázání na strategicky významné projekty, jako například energetiku. Ve výroční zprávě z roku 2004 je zároveň uvedeno: „*Metody jejich špiónážní činnosti se oproti totalitním dobám postupně zjemňují. Velké množství zájmových informací dokáží získat i oficiální cestou.*“ (Výroční zpráva BIS 2004, str. 10). Metody ruských zpravodajských služeb tak nejsou popisovány agresivně, nicméně ani nelze říct, že by podle BIS nepředstavovaly riziko. Zároveň je zdůrazněn velmi vysoký počet zpravodajských důstojníků působících pod diplomatickým krytím na našem území – nicméně tato skutečnost je v různých formách zdůrazněna i v předchozích výročních zprávách. Na rozdíl od roku 2003 v dalších Výročních zprávách není již explicitně zmíněna spolupráce

mezi BIS a zpravodajskými službami Ruska – což ale samozřejmě neznamena, že by k ní nedocházelo.

Ve velice podobném duchu se nesou i výroční zprávy BIS z let 2005 a 2006, kde je i nadále hlavní hrozbou hrozba terorismu. Skladba hrozeb ze strany Ruské federace je zde podobná jako ve zprávách minulých, znovu se jedná především o operace související s ekonomikou, výzvědnými operacemi, působením ruských firem a kapitálu v České republice, kulturními a propagandistickými akcemi na podporu dobrého obrazu Ruska v České republice a prosazování vlivu skrze kontakty s ruskojazyčným organizovaným zločinem (Výroční zpráva BIS za rok 2005; Výroční zpráva BIS za rok 2006).

Obraz Ruské federace ve Výročních zprávách z let 2001-2006 lze tedy rozdělit do dvou skupin. Výroční zprávy z roku 2001 a 2002 se zabývají pouze hrubým popisem činnosti ruských zpravodajských služeb, bez přímého spojení s aktivitami v České republice, výroční zprávy z let 2003-2006 pak ruské aktivity popisují více do hloubky, uznávají je jako rizikové, ale zároveň je nijak nedémonizují. Tyto skutečnosti lze pravděpodobně přisoudit zlepšení vztahů mezi Západem a Ruskou federací, který nicméně v pozdějších letech začal degradovat, což se promítlo i do rétoriky výročních zpráv.

6.3.4 Hrozby ze strany Ruské federace ve výročních zprávách BIS v období let 2007- 2014

Rokem 2007 začíná ve výročních zprávách nabývat riziko ze strany Ruské federace na důležitosti. Skladba hrozeb, kde se i nadále vyskytují převážně ekonomická rizika spojená s ruským vlivem v rámci společností v zahraničí a energetiky, je zároveň doplněna specificky o ruské operace související s výstavbou radarového systému v Brdech, který považovala Ruská federace jako vlastní ohrožení. V této zprávě je navíc specificky uvedeno, že „*Ruská špionáž dosahuje mimořádné intenzity a úrovně*“ (Výroční zpráva BIS 2007, str. 5). Tuto zprávu tak lze brát jako první předzvěst vyhocenějších vztahů mezi Západem a Ruskou federací, což se samozřejmě promítlo i do rétoriky BIS.

Tento trend, kdy došlo ke změně pohledu na aktivity ruských tajných služeb, které do roku 2007 sice byly považovány za riziko, ale nikoliv za absolutně zásadní, dokládá i formulace ve Výroční zprávě z roku 2008, kde BIS tvrdí: „*Potvrdil se předpoklad o ruském návratu k sovětské praxi aktivních protipatření jako významnému nástroji prosazování zahraničních a politických zájmů Ruska.*“ (Výroční zpráva BIS 2008, str 5). Toto tvrzení tak naznačuje, že došlo ke změně způsobu využívání tajných služeb k prosazování zahraničních zájmů – tajné služby započaly využívat agresivnějších taktik k jejich dosažení.

Vývoj hrozeb ve výročních zprávách BIS z let 2009-2013 je pak relativně ustálený. Nelze tvrdit, že by došlo k významnější změně skladby hrozeb, které jsou ve výročních zprávách přisouzeny Ruské federaci. Nelze ani tvrdit, že by se vyskytla nová hrozba či taktika ze strany Ruské federace. I nadále se Ruská federace podle těchto zpráv soustředila převážně na výzvědné aktivity vycházející z jejího robustního výzvědného aparátu, ekonomické aktivity navázané převážně na strategicky významné odvětví jako je energetika, vlivové a informační operace, zajištění politického vlivu a informací a aktivity související s krajanskou komunitou v Čechách a ruským organizovaným zločinem (viz. tabulka 5).

Celkový počet jasně identifikovatelných hrozeb z výročních zpráv ze strany ruských aktivit se mezi lety 2007–2013 oproti dřívějším výročním zprávám zvýšil – pohyboval se mezi 4-6 hrozbami, kdežto v dřívějších zprávách tento počet osciloval mezi 0-4. Změna nastala i v kladeném důrazu na jejich nebezpečnost – ve výročních zprávách z let 2007-2013 jsou ruské aktivity popisovány jako agresivnější. Tento trend lze připsat značnému zvýšení asertivity ruské zahraniční politiky, kterou lze datovat právě do roku 2007, kdy se Ruská politika začala stávat mnohem reaktivnější vůči západu, což dokazuje i výrok Vladimira Putina z mnichovské bezpečnostní konference, kde označil politiku USA za silově ovlivňující mezinárodní bezpečnostní prostředí, kde se žádný stát nemůže cítit v naprostém bezpečí (McFaul 2020). Zároveň lze ale toto období, které popisují výroční zprávy BIS, považovat za jakýsi vývojový mezistupeň vyhocení vztahů mezi Západem a Ruskou federací. Významnou změnu ve vnímání rizik ze strany Ruské federace přinesl rok 2014.

6.3.5 Hrozby ze strany Ruské federace ve Výročních zprávách BIS v období let 2014-2020

Výroční zprávy vydané po roce 2014 se ve formulacích v problematice hrozeb ze strany Ruské federace od zpráv z dřívějších let odlišují – a to jak rétorikou, tak formulací hrozeb. Zásadní rozdíl lze spatřit už ve Výroční zprávě z roku 2014, kde je jsou cíle zahraniční politiky Ruské federace popsány takto: „*Rusko podle názoru BIS buduje v Evropě strukturu ideologicky opřenu o expanzionistický Duginovský neo-urasianismus (který je svým způsobem akceptovatelný pro celé evropské politické spektrum od extrémní levice přes populisty k extrémní pravici), kterou lze považovat za návrat ke konceptu Kominterny (alias Komunistické internacionály alias Třetí internacionály), kterou zřídil a využíval Sovětský svaz*“ (Výroční zpráva BIS 2014, str 11). Toto tvrzení tak označuje Rusko za aktéra, který se silně angažuje v prosazování vlastního vlivu v zahraničí. Skladba hrozeb je nicméně v roce 2014 formulována podobně jako v letech předešlých – rizika vyplývají především z nátlaku Ruska na strategický sektor energetiky a přílišná závislost na dodávkách strategických surovin, propagandistické aktivity a silné špiónážní aktivity s cílem utužit ruský vliv v České republice – výrazně se tedy oproti předešlým zprávám neliší (Výroční zpráva BIS 2014).

Výroční zpráva BIS z roku 2015 formuluje několik nových nebezpečí, které ze strany Ruské federace vyplývají. Ruská federace se podle zprávy aktivně snaží ovlivňovat dění v České republice za pomoci informační války a silných propagandistických aktivit. Poprvé se také ve Výroční zprávě objevuje termín hybridní válka, který zde ale ještě není jednoznačně ukotven a definován. Rusko je také poprvé spojeno s kybernetickými aktivitami ve virtuálním prostoru, jelikož v dřívějších zprávách byla sice problematika kybernetiky vždy zmíněna, ale spíše obecně bez explicitní zmínky o ruských operacích (Výroční zpráva BIS 2015).

Výroční zpráva BIS za rok 2016 na rozdíl od poslední zprávy definičně ukotvuje koncept hybridních hrozeb, které popisuje jako využití dostupných nevojenských i vojenských prostředků, slabin v protivníkově obraně a následné působení pod prahem války (Výroční zpráva BIS 2016). Hybridní hrozby se tak od mezi lety 2015-2016 staly novou „nálepkou“, za pomoci které se definovaly hrozby ze strany Ruské federace.

Hrozby, které tak byly dříve přisuzovány Ruské federaci, jako ekonomická rizika a tlaky, silné špiónážní aktivity, využívání krajanské komunity, akce zaměřené na prosazení politických cílů, jsou v novějších zprávách doplněny a rozšířeny právě o riziko ze strany hybridních aktivit – kam ostatně podle jejich definice spadá velká část dříve samostatně definovaných hrozeb. Ve zprávách od roku 2015 je taktéž značný význam přikládán dezinformačním aktivitám, které lze přiřadit právě do spektra tzv. hybridních aktivit (Výroční zpráva BIS 2015).

Výroční zprávy z let 2014-2019 jsou co se týče hrozeb relativně stálé – definice hrozeb v jednotlivých strategiích se liší jen nepatrně, což je ale samozřejmě způsobeno i etablováním pojmu „hybridní hrozby“ v českém bezpečnostním prostředí, který pod sebe velkou část hrozeb, které byly dříve definovány samostatně, shrnuje. Ve výroční zprávě z roku 2019 lze ale i tak nalézt změnu, kterou lze doložit opět posunutím vnímání Ruské federace – a to ve změně názvu kapitoly. O činnosti ruských zpravodajských skupin se až do výroční zprávy za rok 2018 psalo v podkapitole „kontrarozvědná činnost“, ve výroční zprávě z roku 2019 je ovšem tato podkapitola již přejmenována na „Zpravodajské služby a nepřátelské aktivity cizí moci na území ČR“ (Výroční zpráva BIS 2019). Takovéto nuance naznačují, že se posunulo vnímání Ruské federace blíže k pojmu „nepřítel“, což z předchozích zpráv explicitně nevyplývalo.

Co se týče počtu jednotlivých hrozeb, které BIS přisuzuje Ruské federaci, tak je mezi lety 2014-2020 jejich počet relativně konstantní, na každou zprávu připadalo většinou 5 hrozeb, na zprávu z roku 2014 4 a na zprávu z roku 2018 až 6. To znamená mírné navýšení počtu hrozeb oproti zprávám do roku 2013. Mezi hrozbami se objevovaly jak hrozby definované v dřívějších zprávách, tak nové – jakými jsou hrozby hybridní nebo kybernetické aktivity Ruské federace, ale i dezinformace, na které je kladen důraz především ve zprávách vydaných po roce 2015.

Ruské aktivity jsou v obecné rovině ve výročních zprávách po roce 2014 popisovány jako silné se dvěma menšími výkyvy. Ve výroční zprávě z roku 2018 jsou ruské zpravodajské aktivity popsány jako částečně oslabené z důvodu diplomatické reakce na události týkající se otravy Sergeje Skripala ve formě vyhoštění několika

ruských diplomatů. Ve výroční zprávě BIS z roku 2019 ovšem toto „oslabení“ ruského zpravodajského sboru již není nijak reflektováno a o ruských zpravodajských aktivitách se i nadále hovoří jako o intenzivních (Výroční zpráva BIS 2018; Výroční zpráva BIS 2019). Určitou změnu ovšem přináší výroční zpráva za rok 2020, kdy se poprvé mluví o snížení míry hrozeb, a to i ze strany Ruské federace (především těch špionážních), což je ale vysvětleno restrikcemi v souvislosti s pandemií onemocnění Covid-19, které ovšem omezily nejenom aktivity ruských zpravodajců, ale i činnost BIS. Co je nicméně v této zprávě zdůrazněno, je navýšení ruských aktivit především v oblasti kyberprostoru a dezinformačních aktivit – došlo tak tak spíše pouze k přesunu jejich operací (Výroční zpráva BIS 2020).

V celkovém kontextu je z výročních zpráv BIS vydaných po roce 2014 patrné, že došlo k posunu ve vnímání ruských aktivit oproti dříve vydaným výročním zprávám a i nadále se tak pokračovalo v trendu, kdy bylo Rusko v rámci jednotlivých zpráv postupně považováno za větší hrozbu – což bylo symbolizováno nejen rozšířením počtu hrozeb, ale i změnou rétoriky v jednotlivých dokumentech, která postupně zdůrazňovala změnu ve využívání aktivních opatření ze strany tajných služeb, návrat k rozvědným praktikám z dob SSSR a rozpínavým tendencím ruské zahraniční politiky.

6.4 Závěr ke komparaci Bezpečnostních strategií ČR a výročních zpráv BIS

Z výročních zpráv BIS i bezpečnostních strategií ČR je patrná změna ve vnímání Ruské federace jakožto hrozby. V bezpečnostních strategiích se postupně měnil počet hrozeb, které lze spojit s aktivitami ruské zahraniční politiky a v průběhu let se navyšoval. K podobnému závěru lze dojít i v případě výročních zpráv BIS, kde je také patrná postupná změna ve vnímání Ruska jako hrozby. Tyto změny relativně přesně kopírují události, které Ruskou zahraniční politiku formovaly – s postupnou větší asertivitou a zhoršováním vztahů Ruské federace se západem se počet hrozeb v jednotlivých dokumentech navyšoval, hrozby byly popisovány naléhavěji a bezprostředněji, ale relativně konstantně. Po roce 2014 se ovšem začaly objevovat hrozby nového typu, především pak v souvislosti s etablováním konceptu tzv.

„hybridních hrozeb“ a dále pak nové technologické hrozby, jako jsou například hrozby vyplývající z možného ohrožení kybernetického prostoru a elektronických systémů.

7 VÝSLEDKY VÝZKUMNÝCH ROZHovorů

Výsledky této části výzkumu vyplývají ze 14 uskutečněných výzkumných rozhovorů s odborníky na téma ruské zahraniční politiky a její potenciální nebezpečnosti. Tato část výzkumu bude tematicky rozdělena do pěti bloků z důvodu snazší orientace, aby dokázala popsat názory odborníků na Ruskou zahraniční politiku, potenciál ohrožení pro Českou republiku ze strany Ruské federace, možnosti obrany proti případným hrozbám a dále také opoziční názory některých odborníků. Dále je důležité zdůraznit, že veškeré rozhovory uskutečněné v rámci výzkumu pro tuto diplomovou práci byli uskutečněny před Ruskou invazní operací na Ukrajinu – a tudíž popisuje jednotlivé názory před touto událostí.

7.1 Blok 1: Ruská zahraniční politika a její vývoj

Tento blok reflektuje odpovědi odborníků na dvě otázky. První otázka byla zaměřená na to, jakým způsobem by jednotliví respondenti popsali Ruskou zahraniční politiku. Druhá otázka se pak zaměřovala na jejich vnímání vývoje ruské zahraniční politiky od počátku 21. století. Tyto otázky jsou důležité pro ujasnění kontextu ruské zahraniční politiky v českém odborném prostředí a měly za cíl zjistit, zda se v percepci této problematiky v rámci odborného prostředí objevují významnější neshody či zda se názorově odborná veřejnost shodne. Tyto otázky byly položeny všem osloveným odborníkům, na rozdíl od pozdějších otázek, které se lišily v závislosti na odpovědích na některé otázky.

7.1.1 Popis ruské zahraniční politiky v rámci výzkumných rozhovorů

Cílem první otázky bylo získat osobní pohled jednotlivých respondentů na formu ruské zahraniční politiky a zachytit tak jejich percepci této problematiky v širším kontextu. Otázka byla položena explicitně takto: „Jakým způsobem byste svými slovy popsal(a) Ruskou zahraniční politiku?“.

Obecně byly odpovědi na tuto otázku jedny z nejvíce konsensuálních v rámci celého výzkumu. Popisy ruské zahraniční politiky odborníky tak byly relativně podobné,

lišily se hlavně v různorodosti použitých slov ekvivalentního významu. Popisy ruské zahraniční politiky jednotlivých odborníků shrnuje tabulka 6 níže.

Tabulka 6: Obecné shrnutí odpovědí na otázku č.1 v rámci výzkumných rozhovorů

Respondent	Shrnutí popisu ruské zahraniční politiky
Michael Romancov	Politika velmocenská, revizionistická
Lukáš Visingr	Politika velmocenská
Jonáš Syrovátka	Politika velmocenská, omezování moci USA
Tomáš Pojar	Politika impéria, které se rozpíná
Pavel Havlíček	Politika revizionistická – snaha o návrat do síly SSSR
Veronika Víchová	Agresivní a rozpínavá zahraniční politika
Vojtěch Bahenský	Defenzivně-expanzivní politika, velmocenská, orientovaná na jednání s ostatními velmocemi
Miroslav Mareš	Expanzivní a vlivová politika
Petr Drulák	Politika Euroasijské velmoci
Jakub Eberle	Velmocenská politika, imperiální
Petr Kolář	Revanšistická politika, snaha o návrat do pozice velmoci
Ondřej Soukup	Revanšistická a imperiální politika, snaha o návrat do pozice velmoci
Jiří Šedivý	Politika zaměřená na návrat do pozice supervelmoci
Veronika Sušová - Salminen	Politika vojenské velmoci, neorevizionistická politika

Zdroj: Interview s jednotlivými respondenty

Po shrnutí jednotlivých názorových příklonů tabulkou výše lze dojít k závěru, že jednotlivé názory se v popisu ruské zahraniční politiky odlišují jen málo. Není tedy překvapivé, že se jednalo o otázku s nejvyšší mírou konsensu mezi jednotlivými

odborníky v rámci výzkumu. Více přiblížit popis ruské zahraniční politiky může také četnost jednotlivých slov užitých respondenty, jimiž ruskou zahraniční politiku charakterizovali, viz. tabulka 7 níže.

Tabulka 7: Četnost užitých pojmů k popisu ruské zahraniční politiky v rámci výzkumných rozhovorů

Pojem	Četnost
Velmocenská	9
Imperiální	3
Rozpínavá (expanzivní)	3
Politika zaměřená na návrat do pozice supervelmoci	3
Orientovaná na jednání s velmocemi	2
Revanšistická	2
Revizionistická	2
Aserktivní	1
Politika nenápadného vměšování a rozdělování společnosti	1
Politika vlivová	1
Politika eurasijské velmoci	1
Agresivní politika	1
Politika neorevizionistická	1

Zdroj: Interview s jednotlivými respondenty

Na základě výše uvedených tabulek a poznatků výzkumu lze říct, že odborníci vnímají Ruskou zahraniční politiku nejvíce jako politiku velmoci, případně jako politiku imperiální a rozpínavou, čímž nikterak nevybočují z roviny odborné literatury, která se Ruskou zahraniční politikou zabývá.

Při hlubším zkoumání jednotlivých pohledů oslovených odborníků, se v popisech vyskytují další zajímavé informace, které Ruskou zahraniční politiku blíže ilustrují. Nejčastěji uvedený výraz „velmocenská“ například někteří odborníci blíže rozvádějí, že se Ruská federace snaží navrátit do síly bývalého Sovětského svazu – tento názor explicitně uvedli např. Havlíček, Šedivý a Kolář (Interview Havlíček, 21.12.2021; Interview Šedivý, 16.2.2022; Interview Kolář). Tento názor také koresponduje s dalším obecným pohledem, kdy oslovení odborníci vnímají Ruskou zahraniční politiku jako antagonistickou systému, a především pak vyvažující politiku USA a NATO, což dále zdůrazňovalo pět oslovených odborníků. Kupříkladu podle politologa Michaela Romancova se Rusko v rámci systému necítí dobře, aplikuje svoji revizionistickou, opoziční politiku a stává se tudíž nebezpečným (Interview Romancov, 1.12. 2021). Pojem revizionistická politika byl ostatně jeden z dalších pojmů, který se v popisu ruské zahraniční politiky objevoval. K tomuto pojmu se nicméně staví skepticky historička Veronika Sušová-Salminen, která Ruskou zahraniční politiku nepovažuje za revizionistickou, tedy takovou, která by se snažila změnit mezinárodní systém jako takový, ale spíše za neorevizionistickou, kde se Rusko zaměřuje na změnu pravidel jednání v jednotlivých mezinárodních institucích a zisku výhod – nikoliv však na změnu systému jako celku (Interview Sušová-Salminen, 10.2.2022). Podobně jako Salminen se vyjádřil i politolog Drulák, který vnímá Ruskou zahraniční politiku jako takovou, která není revoluční a neohrožuje mezinárodní systém, jen se v mezinárodním systému snaží vydobýt co nejvíce (Interview Drulák, 1.2.2022). Tito dva respondenti tedy tvoří opoziční názory respondentů, kteří vnímají Rusko jako nebezpečí spočívající v možné změně mezinárodního systému.

Samotné užití pojmů k popisu ruské zahraniční politiky jako jsou pojmy: imperiální, rozpínavá, revizionistická, revanšistická, agresivní, asertivní či vlivová napovídá, že většina oslovených odborníků nicméně vnímá ruskou zahraniční politiku

spíše jako opoziční, využívající různých prostředků k prosazení vlastního vlivu v zahraničí. Objevily se nicméně i názory, že Rusko mezinárodní systém neohrožuje, jen se snaží přizpůsobit jeho pravidla, aby mohlo získat co nejvíce.

7.1.2 Vývoj ruské zahraniční politiky od počátku 21. století

Pro zjištění širšího kontextu vnímání ruské zahraniční politiky byla respondentům položena i otázka, zda došlo v ruské zahraniční politice k významnějším změnám či obrátům během 21. století. Stejně tak jako u odpovědí na předešlou otázku lze tvrdit, že se jedná o otázku, u které došlo k velké míře konsensu mezi jednotlivými respondenty.

Obecně lze říct, že všichni respondenti hodnotí ruskou zahraniční politiku od počátku 21. století v několika fázích. Povětšinou ve 2-3 cyklech, kdy docházelo k postupným změnám. I tak nicméně nebyla ruská zahraniční politika popisována jako překotně se měnící, ale spíše jako přizpůsobující se vnějším vztahům se Západem, se zachováním základních prvků a zájmů ruské zahraniční politiky, které se nemění.

Mezi respondenty se nenašel jediný odborník, který by popisoval vývoj a prvky zahraniční politiky Ruské federace natolik odlišně, že by mezi výpověďmi vznikala zásadnější rozpor. Ruská zahraniční politika byla tedy popsána jako relativně konstantní, držící se svých imperiálních a velmocenských nastavení. Jak zdůrazňuje politolog Bahenský, ruská zahraniční politika neprocházela toliko ideovými změnami, její cíle a principy zůstávají stejné. Mění se nicméně prostředky, jakými těchto cílů ruská federace dosahuje (Interview Bahenský 18.1.2022). Podle politologa Mareše jsou pak hlavními prvky ruské zahraniční politiky, které se nikterak nemění, zdůrazňování ruské velikosti a snaha o ovlivňování dění v ostatních zemích – jako například protesty proti vstupu České republiky do NATO (Interview Mareš, 28.1.2022).

Respondenti se v rámci odpovědí na tuto otázku shodují, že ruskou zahraniční politiku v 21. století lze rozdělit na 2-3 základní období:

1. Období spolupráce mezi Západem a Ruskou federací po nástupu V. Putina
2. Období zhoršování vztahů – odborníky datováno různě (nástup mezi lety 2003-2008)
3. Období vyostření vztahů (Datováno různě – jako milníky lze označit znovuzvolení Vladimira Putina jako prezidenta v roce 2012 či invazi na Krym v roce 2014)

Prvá fáze vývoje vztahů mezi Západem a Ruskou federací po nástupu Vladimira Putina začátkem nového tisíciletí byla obecně respondenty popisována jakožto otevřená spolupráci se Západem.

Změnu v ruské zahraniční politice pak 12 ze 14 respondentů explicitně identifikovalo mezi lety 2003 až 2008. Léta 2007 a 2008 pak byla odborníky většinově identifikována jako opravdový zlom, a to v souvislosti s projevem Vladimira Putina na mnichovské bezpečnostní konferenci a jeho značné protizápadní rétorikou, a následně pak s rokem 2008 v souvislosti se započnutím ruské vojenské operace v Gruzii. Relativně vysoký rozptyl let, kdy docházelo podle respondentů k postupnému zhoršování vztahů, je ale ovlivněn historickými okolnostmi – jelikož například Eberle s Havlíčkem identifikovali jako milník přerodu vztahů s Ruskem a Západem rok 2003, specificky vojenské angažmá západu v Iráku a následné barevné revoluce v Gruzii a na Ukrajině (Interview Eberle, 31.1. 2022, Interview Havlíček, 21.12.2021). Stěžejní pro formování vztahů mezi Západem a Ruskou federací nicméně zůstávají roky 2007-2008, kdy došlo k významné změně, kdy se podle generála Šedivého dostalo Rusko do pozice, kdy začalo cíleně útočně řešit problémy ve svém blízkém okolí – což začalo právě Gruzii (Interview Šedivý, 16.2.2022). Názor, že politika Ruska se stala vůči západu nedůvěřivá a asertivnější pak akcentovala většina z oslovených odborníků.

Další vývoj tak popisují odborníci jednotně jako vývoj postupného zhoršování vztahů a nárůstu ostrosti rétoriky. Jako další milník je pak většinově označována invaze na Krym v roce 2014, případně pak znovuzvolení Vladimira Putina v roce 2012, které

bylo katalyzátorem zvýšení agresivity vedoucí právě až k anexi Krymu. Od roku 2014 se pak podle politologa Michaela Romancova měnila už jen ostrost rétoriky, kdy se postupem času stupňovala (Interview Romancov, 1.12. 2021). Velmi podobně se o stupňování asertivity a agrese explicitně vyjádřilo i dalších pět respondentů.

Vývoj ruské zahraniční politiky byl tak v rámci výzkumných rozhovorů popsán odborníky konsensuálně, hlavní rozdíly mezi odpověďmi jednotlivých respondentů lze najít převážně ve formulacích a rozsahu jejich odpovědí. Co se týče jejich sdělení, zastávají nicméně jednotné názory, kdy Ruskou zahraniční politiku vnímají jako politiku založenou na stabilních prvcích – viz. například vyjádření bezpečnostního experta Tomáše Pojara, že se Ruská zahraniční politika ustálila na jeho tradiční, imperiální politice (Interview Pojar, 18.1.2022). Obecně lze také říct, že odborníci jasně identifikovali linie postupného zhoršování vztahů, které se podle většiny z nich konstantně stupňovalo až do současnosti.

7.2 Blok 2: Ruská zahraniční politika jako hrozba pro Českou republiku

Blok číslo 2 shrnuje odpovědi respondentů na 3 otázky týkající se specificky ruské zahraniční politiky a hrozeb, které z ní vyplývají. Jednalo se o otázky, zda ruská zahraniční politika představuje pro ČR hrozbu, jaké aspekty a kroky Ruské federace považují respondenti za nejvíce ohrožující (případně otázka proč nepovažují ruské aktivity za hrozbu, pokud odpověděli na první otázku, že Rusko za hrozbu nevnímají) a zda považují českou diskusi o problematice hrozeb ze strany Ruské federace za podceňovanou nebo naopak přeceňovanou. Tato část je pro výzkum zásadní, jelikož přináší mapu vnímání Ruska jako hrozby mezi oslovenými respondenty, kteří reprezentují část českého odborného prostředí.

7.2.1 Ruská federace jako hrozba pro Českou republiku

Jednou ze stěžejních otázek pro celý výzkum byla ta, která se respondentů dotazovala na to, zda vnímají Ruskou zahraniční politiku jako ohrožující pro Českou republiku, či nikoliv. Tato otázka mnohem více rozšiřovala spektrum názorů mezi

respondenty – většinově sice respondenti považovali Ruskou zahraniční politiku za ohrožující, ale neexistuje jasná shoda v tom, jakým způsobem.

Ze čtrnácti oslovených respondentů jich celkově dvanáct označilo Rusko za hrozbu pro Českou republiku – a je tedy možné říct, že většinově bylo i před Ruskou invazí na Ukrajinu v roce 2022 považováno Rusko a jeho asertivní zahraniční politika za ohrožující pro zájmy České republiky. Dva respondenti označili hrozby ze strany Ruské federace za nadsazené, a jejich odpovědi se tak odlišovali od většiny názorů.

Z pohledu respondentů, kteří vnímají Ruskou a jeho zahraniční politiku jako ohrožující pro Českou republiku, lze jejich odpovědi rozdělit do těchto názorových skupin:

1. Odborníci vnímající ohrožení ze strany Ruské federace především jako nepřímé – ohrožení vyplývá podle nich především z možného vojenského tlaku a destabilizace evropského bezpečnostního prostředí (3 respondenti)
2. Odborníci vnímající jak přímé, tak nepřímé hrozby ze strany Ruské federace (Vlivové a vnitřní operace v ČR x Destabilizace evropského bezpečnostního prostředí) (2 respondenti)
3. Respondenti přesvědčení o tom, že napětí mezi Ruskem a západem vzniká především v důsledku odlišnosti zájmů – což vede i ke vzniku hrozeb ze strany Ruské federace (4 respondenti)
4. Ostatní odborníci vnímající nebezpečnost ruské zahraniční politiky z důvodu kombinace různých příčin– agresivního nastavení ruské zahraniční politiky, vlivových akcí atp.

Zajímavý a v rámci vzorku respondentů vybočující, je pak názor bezpečnostního a vojenského analytika Lukáše Visingra, který sice Rusko za hrozbu považuje, zdůrazňuje nicméně, že hrozbu pro nás může představovat jakákoliv velmoc, ať už ji vnímáme jako spojence či ne. K tomuto názoru se přiklání i Drulák, který taktéž zdůrazňoval, že potenciální ohrožení může pro stát velikosti České republiky představovat jakákoliv velmoc (Interview Visingr, 3.12.2021; Interview Drulák, 1.2.2022).

Z pohledu percepce Ruska jako hrozby pro Českou republiku byly výrazněji odlišné dva pohledy na tuto problematiku – a to pohledy politologa Petra Druláka a historičky Veroniky Sušové-Salminen. Veronika Sušová – Salminen v době uskutečnění rozhovoru nevnímala, že by se Česká republika nacházela v hledáčku zájmů Ruské federace, a tudíž vyjádřila názor, že Rusko nepředstavuje přímo pro Českou republiku hrozbu (Interview Sušová- Salminen, 10.2.2022). Jako velice nadsazenou vnímal hrozbu ze strany Ruské federace i Petr Drulák – ten zdůrazňoval chybné rámování Ruska jako hrozby a nesprávné zveličování této problematiky (Interview Drulák, 1.2.2022). Z těchto pohledů je zřejmé, že se tito odborníci stavěli k této problematice s větším odstupem, zároveň ale ani na základě jejich odpovědí na další otázky nelze říct, že by Rusku nepřikládali z pohledu ohrožení žádný význam – rizika ze strany Ruské federace nicméně vnímali v době uskutečnění rozhovoru na mnohem menší úrovni než většina ostatních oslovených respondentů z odborných kruhů.

Většina z oslovených odborníků se tak přiklonila k přesvědčení, že ruská zahraniční politika představuje pro Českou republiku hrozbu – a to z rozličných důvodů, ať už z pohledu hodnotového rozkolu mezi západem a Ruskem – a z toho vyvěrající agresivity – či hrozbou destabilizace evropského bezpečnostního prostředí a ruských vlivových aktivit.

Tabulka 8: Shrnutí názorů respondentů na otázku, zda představuje ruská zahraniční politika hrozbu pro ČR

Respondent	Vnímání Ruské federace jako hrozby pro ČR	Poznámka
Michael Romancov	Ano	Aktuální hrozba – vojenský, vlivový charakter
Lukáš Visingr	Ano	Ano, Rusko je hrozba, stejně ale jakákoliv jiná velmoc
Jonáš Syrovátka	Ano	Rusko představuje do určité míry hrozbu v důsledku značné rozdílnosti jeho zájmů s našimi zájmy

Tomáš Pojar	Ano	Nepřímá hrozba pro ČR → tlak na vnější hranice EU, destabilizace evropského prostoru
Pavel Havlíček	Ano	Ano, agresivní nastavení ruské ZP představuje pro ČR hrozbu
Veronika Víchová	Ano	Ano, seriózní hrozba pro ČR → Rusko nerozlišuje mezi mírem a konfliktem
Vojtěch Bahenský	Ano	Rusko hrozbou především nepřímou → destabilizace Evropy a bezpečnosti, případná eskalace vztahů by mohla být zničující
Miroslav Mareš	Ano	Hrozba jak přímá, tak nepřímá. Nepřímá vyplývá z vojenského tlaku na hranice EU, přímá hrozba pak z vlivových aktivit Ruska
Petr Drulák	Spíše ne/hrozba zveličena	Chybné vnímání Ruska jako hrozby → konflikt vyplývá z odlišných zájmů, ale hrozba nadsazena
Jakub Eberle	Ano	Ano, velice vážná hrozba → především z pohledu destabilizace bezpečnostního prostředí
Petr Kolář	Ano	Ano, Rusko jako takové představuje hrozbu, rozpor vyplývá z odlišnosti zájmů
Ondřej Soukup	Ano	Ano, představuje – nicméně nikoliv hrozbu, která by nás ohrožovala naprosto bezprostředně. Nebezpečná snaha Ruska ve využívání našich slabostí.
Jiří Šedivý	Ano	Nepřímá hrozba → ohrožení ze strany ruských vlivových aktivit a pák, které může Rusko využít
Veronika Sušová - Salminen	Spíše ne/ problematika zveličena	Specificky vůči ČR Rusko nepředstavuje hrozbu – jsme mimo ruský „radar“.

Zdroj: Interview s jednotlivými respondenty

7.2.2 Hrozby vyplývající ze strany Ruské federace

Další otázkou, kterou bylo pro účely výzkumu nutné zodpovědět, byla otázka týkající se samotných hrozeb, které ze strany Ruské federace a jeho zahraniční politik vyplývají. Cílem bylo tedy i zjistit, jaké hrozby jsou ze strany Ruska vnímány v rámci českého expertního prostředí jako nejvíce vážné či ohrožující. Respondentům byla

v rámci výzkumu položena otázka v podobě: „*Jaké aspekty ruské zahraniční politiky podle Vás představují nejvýznamnější riziko pro ČR?*“ a byla položena 12 respondentům. Snížený počet respondentů vyplývá z toho, že u respondentů, kteří označili problematiku hrozeb ze strany Ruska za přeceňovaný, by nedávalo smysl doptávat se, jaké hrozby ze strany Ruské federace pokládají za nejvážnější – byla jim tedy položena jiná otázka.

Samotné rozčlenění hrozeb, které byly respondenty nejčastěji označovány za největší ohrožení ze strany Ruské federace, je nejlépe čitelné z tabulky četnosti jednotlivých hrozeb, které byly v rámci rozhovorů zmíněny (viz. tabulka č. 9 níže).

Tabulka 9: Četnosti hrozeb označených jako nejvíce ohrožující pro ČR

HROZBY	Četnost
Aktivity ruských tajných služeb RF	6
Destabilizace evropského bezpečnostního a politického prostředí skrze agresivní zahraniční politiku a vojenský tlak	5
Hrozba vlivu Ruské federace na politický aparát ČR	4
Ekonomické aktivity Ruské federace v ČR	4
Propagandistické, vlivové a dezinformační kampaně vůči ČR	4
Kybernetické operace proti ČR	2
Využívání metod hybridní války	2
Rizika vyplývající z energetických vazeb s Ruskem	1
Snahy o převzetí kontroly nad prvky KI	1

Zdroj: Interview s 12 respondenty

Tabulka č. 9 výše shrnuje nejčastěji zmiňované hrozby a ilustruje, jaké hrozby jsou v českém bezpečnostním prostředí vnímány ze strany Ruské federace jakožto nejvíce palčivé. Není překvapivé, že byly nejčastěji explicitně zmíněny aktivity tajných služeb Ruska a jejich operace. Tyto aktivity jsou s železnou pravidelností zmiňovány ve výročních zprávách Bezpečnostní informační služby, která teprve až ve výroční zprávě za rok 2020 zmiňuje, že došlo k omezení potenciálu ruských zpravodajských aktivit v České republice, což souvisí s narušením ruské zpravodajské rezidentury na ambasádě České republiky a vyhoštěním ruských diplomatů (Výroční zpráva BIS 2020). V kontrastu s touto informací ze strany BIS je ale vyjádření generála Šedivého, který se nedomnívá, že by došlo k rozbití ruských zpravodajských složek na českém území, jak je často prezentováno (Interview Šedivý, 16.2.2022).

Druhou hrozbou, která byla v souvislosti s aktivitami Ruské federace nejčastěji zmiňována, byla hrozba z možné destabilizace evropského bezpečnostního prostředí, ale i politické jednoty v Evropě, což by mělo vliv i na bezpečnost České republiky. Tyto hrozby byly jako důležité označeny pěti respondenty a vzhledem k vývoji situaci na Ukrajině, se jedná v současnosti o jedno z nejaktuálnějších témat.

Není také překvapením, že další hrozby, které byly v rozhovorech zmíněny vícekrát byly i hrozby týkající se vlivových aktivit Ruské federace zaměřené na politický aparát, ekonomické aktivity Ruské federace v ČR a z nich vyplývající hrozby a propagandistické a vlivové operace zaměřené vůči společnosti v ČR. Otázky těchto vlivů a ohrožení byly v České republice velice často diskutovány, ať už s aktivitami dezinformačních webů, ruských společností v ČR a aktivitami některých politiků.

Mezi méně akcentované hrozby pak lze zařadit například kybernetické operace, rizika vyplývající z ovládnutí důležitých prvků kritické infrastruktury, či rizika vyplývající z energetických vazeb s Ruskou federací – které nicméně pravděpodobně někteří odborníci ve svých odpovědích zahrnují do ekonomických rizik.

Co je ovšem zajímavé, je relativně slabá frekvence termínů „hybridní hrozba“ či „hybridní válka“, jelikož se jedná o koncepty, které jsou v souvislosti s aktivitami Ruské federace od doby anexe Krymu zmiňovány. Tento koncept byl explicitně zmíněn pouze dvěma respondenty. Z této skutečnosti ovšem nelze vyvodit, že by respondenty nebyl brán v potaz, spíše byly ale explicitně popsány jednotlivé aspekty „hybridních hrozeb“, které byly respondenty považovány za relevantní – jako například právě propagandistické aktivity, využívání ekonomických pák či snaha o ovlivňování politiků, které lze vzhledem k širší a nejasnému vymezení konceptu hybridních hrozeb, také přiřadit k této hrozbě.

Z pohledu skladeb jednotlivých hrozeb se nejedná o hrozby, které by významným způsobem vybočovaly mimo rovinu současného diskursu o Ruské federaci, rizik s ní spojených a současného bezpečnostního prostředí. Veškeré tyto hrozby lze najít ve výročních zprávách BIS, ale i v menším rozsahu v Bezpečnostních strategiích.

7.2.3 Proč zahraniční politika Ruské federace naopak hrozbu nepředstavuje?

U dvou respondentů, vzhledem k odchýlení jejich odpovědí mimo hlavní proud, který vnímal Rusko jako primárně ohrožující, byly dále položeny odlišné otázky než zbytku vzorku. Jedním z cílů bylo zjistit, proč nepovažují Ruskou zahraniční politiku za ohrožující, či proč vnímají tuto hrozbu za zveličenou.

Na předchozí otázku odpověděli dva respondenti, historička Veronika Sušová–Salminen a politolog Petr Drulák, že rizika ze strany Ruské federace vnímají jako značně zveličená, čímž se názorově odchýlili od většiny oslovených respondentů.

Podle Sušové-Salminen je celkový diskurz o Ruské federaci v České republice zkreslený. Tuto problematiku vysvětlila na příkladu ruského seznamu „nepřátelských zemí“, na kterém se nachází i Česká republika, a který byl v této souvislosti často zmiňován jako seznam nepřátel Ruska. Podle Sušové-Salminen se nicméně jedná o seznam zemí, které nemají s Ruskem přátelské vztahy, nikoliv že by byli nepřátelé v pravém slova smyslu. Zároveň se v době uskutečnění rozhovoru nedomnívala, že by

se Rusko mělo rozšiřovat, a ohrožovat tak například Pobaltí či zabrat Ukrajinu. Určité riziko destabilizace bezpečnostního prostředí podle ní nicméně existuje.

Diskurz ohledně Ruské federace v českém prostředí kritizoval i politolog Petr Drulák. Nelze podle něj říct, že by Rusko nepředstavovalo hrozbu, ale tato hrozba je podle něj ohromným způsobem zveličována. Do určité míry ohrožující podle něj mohou být zpravodajské aktivity, nicméně nejedná se podle něj o nic, co by Českou republiku ohrožovalo zásadním způsobem a zdůrazňoval také, že jsou hrozby, které jsou pro bezpečnost České republiky mnohem zásadnější než aktivity Ruské federace (Interview Drulák, 1.2.2022).

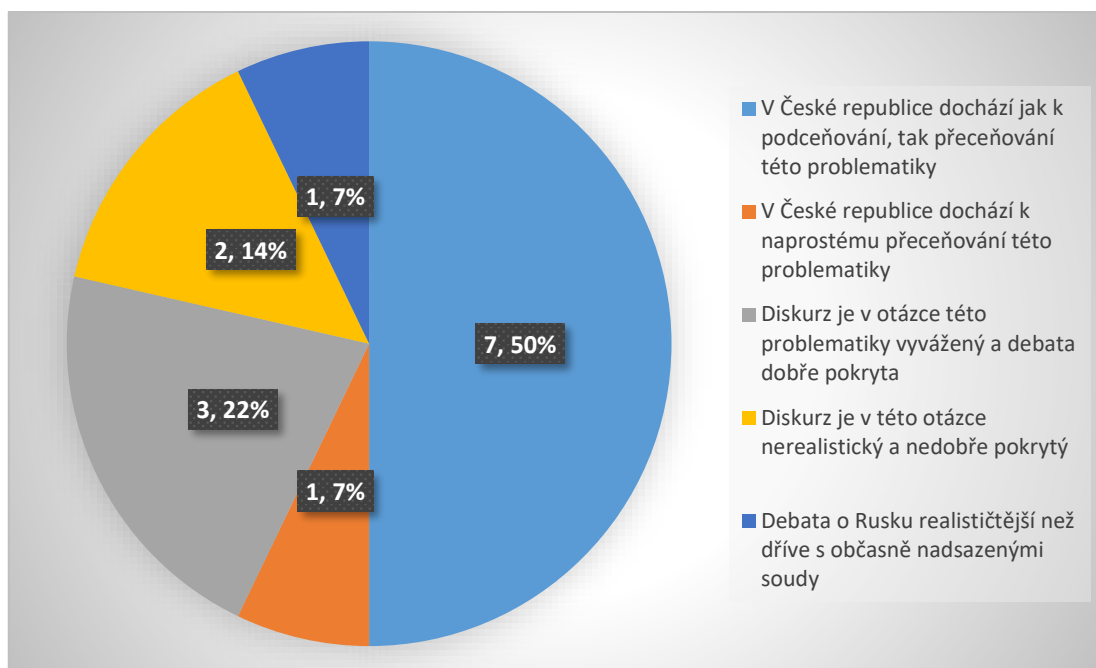
Při zhodnocení jejich pohledů je tak důležité říct, že nelze tvrdit, že by tito odborníci nevnímali žádná rizika, které ze strany Ruské federace mohou vznikat, ale odmítají současný stav diskurzu o Rusku v Českém expertním prostředí, čímž se nicméně jejich názor vůči většině vymyká.

7.2.4 Podceňování či přeceňování ruské hrozby v českém diskurzu

Další důležitou otázkou, kterou bylo pro zmapování českého vnímání problematiky hrozeb ze strany Ruské federace důležité položit, byla otázka týkající se podceňování či naopak přeceňování této hrozby v českém diskursu.

Tato otázka byla položena všem 14 respondentům a odpovědi na ní lze rozdělit do několika názorových pohledů, což naznačuje, že odborná veřejnost je ve vnímání této problematiky názorově polarizována. Odpovědi respondentů lze rozdělit do pěti názorových skupin, které shrnuje graf číslo 2 na další stránce.

Graf 2: Pohledy respondentů na problematiku podceňování či přeceňování hrozeb ze strany Ruska v českém diskursu (vzorek 14 respondentů)

Zdroj: Interview s jednotlivými respondenty

Největší názorová skupina, která činila 7 respondentů, zastává názor, že na tuto otázku není úplně jednoduché odpovědět, jelikož vnímají, že je problematika hrozeb ze strany Ruské federace v českém diskursu na jednu stranu jak podceňována, tak přeceňována. Jako hlavní problém tato skupina odborníků identifikuje názorovou roztříštěnost v české celospolečenské debatě, kdy česká společnost často osciluje mezi dvěma póly – a to podceňováním či přeceňováním těchto hrozeb, přímou podporou Ruska či naopak jeho démonizací. Pokud se podíváme na jednotlivé názory, tak například podle bezpečnostního analytika Lukáše Visingra nicméně přesně tato názorová roztříštěnost Ruské federaci v prosazování jeho zájmů naprosto vyhovuje, a činí nás slabšími (Interview Visingr, 3.12.2021). Bezpečnostní analytik Vojtěch Bahenský pak v odpovědi na tuto otázku zdůraznil, že v Českém diskursu o problematice hrozeb ze strany Ruska dochází k naprostému přeceňování tzv. „soft“ hrozeb, jakými jsou například dezinformace a vlivové aktivity, na úkor „hard“ hrozeb, kam můžeme zařadit riziko vojenského konfliktu, což vede k vytváření iluzí v podobě vnímání bezprostřednosti hrozeb ze strany dezinformací a naopak neuvědomování si rizik ze strany vojenského konfliktu (Interview Bahenský, 18.1.2022). Tento názor je o to zajímavější v kontextu vývoje a eskalací vojenského napětí mezi Západem a Ruskem,

jelikož až do ruské vojenské eskalace na Ukrajině hrály v českém diskurzu prim převážně hrozby typu dezinformačních operací a vlivových akcí.

Druhou nejpočetnější skupinou, byla skupina tří odborníků, kteří vnímají český diskurz o hrozbách ze strany Ruské federace jako vyvážený, tzn. nevnímají, že by zde docházelo k podceňování, ani přeceňování této problematiky, jako například bezpečnostní analytik Tomáš Pojar, který dříve vnímal v rámci českého diskurzu jak podceňování, tak přeceňování této problematiky, ale v současné době vnímá tuto debatu jak na společenské, tak na politické úrovni jako realistickou (Interview Pojar, 18.1.2022).

Jeden z respondentů vnímá komunikace ohledně problematiky hrozeb ze strany Ruské federace jakožto naprosto přeceňující tuto problematiku. Lze ho tedy zařadit do skupiny odborníků, kteří považují diskurz o hrozbách ze strany Ruské federace jakožto nerealistický.

Podle novináře Ondřeje Soukupa je současný stav informování o Ruské federaci velice nerealistický, existuje zde podle něj jen malá skupina odborníků, kteří by problematice rozuměli a v novinářské sféře se těmito tématům věnují i ti, kteří o Rusku vědí jen velmi málo informací a dochází často ke zkreslování informací. K tomuto názoru se přiklání i Sušová-Salminen, která taktéž kritizovala způsob, jakým je problematika Ruska v českém diskurzu komunikována (Interview Soukup, 4.2.2022). Naopak generál Jiří Šedivý se domnívá, že je problematika Ruska vnímána v českém diskurzu realističtěji než dříve, nicméně občas jak v politickém, tak mediálním prostoru dochází k přehnaným soudům (Interview Šedivý, 16.2.2022).

Odpovědi na otázku týkající se podceňování či přeceňování problematiky hrozeb ze strany Ruské federace ukázaly, že je v tomto případě odborná společnost nejednotná a každý tuto problematiku vnímá subjektivně jinak. Lze se tedy setkat jak s názory, že je problematika v českém diskurzu relativně vyvážená, tak s těmi, které tvrdí naprostý opak. Většina odborníků se nicméně přiklání k tomu, že dochází v určité míře jak k

podceňování, tak přeceňování problematiky v závislosti na tom, kde je dané téma komunikováno, což je způsobeno značným názorovým rozštěpením české společnosti.

7.3 Blok 3: Obranyschopnost České republiky

Třetí blok této práce shrnuje odpovědi na 4 otázky položené 12 respondentům, kteří vnímali Ruskou federaci jako možnou hrozbu pro Českou republiku. Tyto otázky se zaměřovaly na odolnost České republiky vůči těmto hrozbám. Otázky shrnující odpovědi dvou respondentů, jimž byla položena rozdílná sada otázek, budou shrnuty v další části. Otázky byly pro tuto skupinu položeny takto:

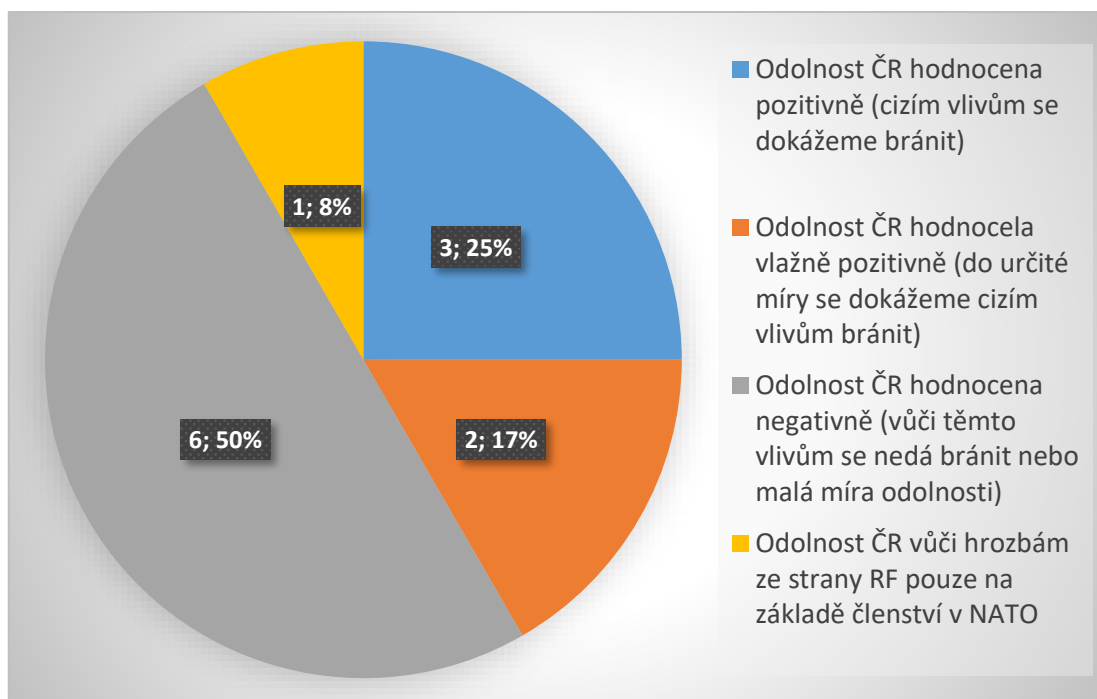
1. Dokáže se vůči hrozbám či vlivům ze strany Ruské federace Česká republika bránit?
2. Jakým způsobem by se Česká republika měla vůči těmto hrozbám bránit?
3. Jaké kroky vnímáte v současné době jako nejzdařilejší v otázce posílení české obranyschopnosti vůči cizím vlivům, a které naopak vnímáte negativně?
4. Jakou roli podle Vás hraje v problematice hrozeb ze strany ruské zahraniční politiky společnost?

7.3.1 Zhodnocení obranyschopnosti České republiky

Důležitou součástí výzkumu bylo zjistit, jakým způsobem hodnotí odborníci celkovou odolnost České republiky vůči vlivům či hrozbám ze strany Ruské federace, což napomůže popsat, jaké přístupy se mezi Českou odbornou veřejností v této problematice objevují, a které převládají.

Odpovědi na otázku, zda se Česká republika dokáže hrozbám či vlivům ze strany Ruské federace bránit, lze shrnout do několika kategorií. Nejlépe lze v tomto případě vysvětlit jednotlivé odpovědi na grafickém znázornění 3 (viz. níže).

Graf 3: Zhodnocení odolnosti České republiky vůči vlivům a hrozbám ze strany Ruské federace (vzorek 12 respondentů)

Zdroj: Interview s 12 respondenty

Výsledky této otázky opět poukazují na rozdělení odborníků na dvě základní názorové skupiny – a to pozitivní a negativní. Z dvanácti odborníků, kterým byla tato otázka položena, se šest z nich domnívá, že se Česká republika spíše nedokáže vůči vlivům a hrozbám ze strany Ruské federaci bránit, jelikož míra resilience v České republice je na nízké úrovni, anebo případně vnímají, že se vůči těmto hrozbám nelze efektivně bránit. Na druhou stranu pět odborníků ohodnotilo míru odolnosti České republiky vůči vlivům či hrozbám ze strany Ruska jako pozitivní, případně jako vlažně pozitivní – tedy že se dokážeme těmto vlivům bránit alespoň částečně. Jeden respondent odolnost České republiky následně determinoval jejím členstvím v NATO.

Otázka míra odolnosti České republiky je tak jednou ze štěpících linií České odborné scény, která ji de facto rozděluje na dvě hlavní názorové linie a opět se tak ukazuje, že odborná veřejnost není v otázce odolnosti vůči hrozbám ze strany Ruské federace jednotná.

7.3.2 Jakým způsobem by se Česká republika měla bránit vůči hrozbám a vlivům ze strany Ruské federace?

Další otázkou byla otázka zaměřená na to, jakým způsobem by se Česká republika měla vůči hrozbám ze strany Ruské federace bránit. Tato otázka přinesla ze strany odborníků velké množství doporučení, která by měla být implementována, aby došlo k navýšení odolnosti České republiky – a to nejenom ze strany Ruské federace. Obecně lze jejich doporučení shrnout do několika kategorií, na které by se Česká republika měla zaměřit – a to na změny v institucionálním nastavení a komunikaci, boj proti dezinformacím, bezpečnostní složky, vztahy s Ruskou federací, společnost a členství v NATO a EU. Jednotlivá doporučení shrnuje tabulka níže.

Tabulka 10: Jakým způsobem by se Česká republika podle respondentů měla vůči hrozbám ze strany Ruské federace bránit

Kategorie	Doporučení
Instituce a komunikace	<ul style="list-style-type: none"> • Zlepšení strategické komunikace ze strany institucí vůči společnosti • Zvyšování důvěry ke vládě • Neopomíjení činnosti institucí zaměřených na boj proti vnějším hrozbám (např. CTHH) • Zlepšit implementaci plánů a strategií vůči hrozbám • Zlepšit řešení problematiky korupce • Připravit instituce a společnost na řešení hard hrozeb/nikoliv soft hrozeb • Identifikovat a medializovat hrozby ze strany Ruska • Otevření mechanismů strategického plánování → větší spolupráce institucí s odborníky • Zlepšení strategické úvahy, jak můžeme nejlépe posílit naši obranu – nezaměřovat se na vzdálené problémy, jako např. Tchaj-wan, ale na naše okolí – posílení východního křídla NATO
Bezpečnostní složky	<ul style="list-style-type: none"> • Posilování funkcí bezpečnostních složek, tajných služeb, armády • Zvyšování důvěry v bezpečnostní složky • Sofistikovat bezpečnostní aparát – zlepšit jeho koordinaci
Vztahy s Ruskou federací	<ul style="list-style-type: none"> • vést dialog s Ruskem a neomezovat debatu o Rusku pouze na rovinu bezpečnosti • Jasně definovat, co od Ruska očekáváme a co naopak odsuzujeme • Vyhodnocovat ruské hrozby racionálně – neinklinovat k extrémům, nebagatelizovat, ale ani nepřehánět • Vymezit se jasně vůči režimu v Rusku • Podporovat jednání s Ruskem – nechat Rusku určitý manévrovací prostor a nezahánět ho do koukat – jinak riziko větší agrese
Společnost	<ul style="list-style-type: none"> • Zaměřit se na vzdělávání v otázkách mediální gramotnosti a vyhodnocování informací • Osvěta a vzdělání mládeže a vhodný způsob informování • Investovat do společenské odolnosti

	<ul style="list-style-type: none"> • Dlouhodobé vzdělávání a výchova k občanství
Boj proti dezinformacím	<ul style="list-style-type: none"> • Zaměření se na vyvracení veškerých dezinformací (nejen ruských) • Sofistikovaněji komunikovat boj s dezinformacemi – neomezovat se pouze na občasná vyjádření • Vznik zákona o nutnosti zveřejnění vlastníků a názorových afiliací jednotlivých médií
NATO a EU	<ul style="list-style-type: none"> • Udržovat jednotu v rámci NATO a EU • Být i nadále pevnou součástí NATO i EU

Zdroj: Interview s 12 respondenty

Z jednotlivých doporučení a rad, které byly odborníky v rámci rozhovorů vysloveny, vyplývá že by se Česká republika měla nejvíce při posilování vlastní odolnosti vůči vlivům ze strany Ruské federace zaměřit na institucionální oblast – zde bylo vysloveno nejvíce doporučení, ať už týkajících se například zlepšení strategické komunikace, posilování důvěry ve vládu nebo zlepšení implementace bezpečnostních plánů a strategií.

Další oblast, která byla taktéž velice často skloňována, také souvisí s politickým nastavením státu, jelikož se jedná o oblast mezinárodních vztahů, tedy samotné definování našeho vztahu k Ruské federaci, jednání s Ruskou federací a vyhodnocování samotných hrozeb ze strany Ruska. Institucionální a politická stránka bezpečnosti tak byla v rámci této otázky nejvíce skloňovanou oblastí, na kterou by se měl stát podle odborníků zaměřit při posilování vlastní odolnosti vůči vnějším vlivům a hrozbám. V o něco menší míře se pak objevovala doporučení zaměřující se na společnost – především pak její vzdělávání – a aktivity zaměřené na boj proti dezinformacím, což může působit překvapivě, vzhledem k tomu, jakým způsobem jsou v současném diskurzu – jak politickém, tak mediálním, dezinformace řešeny.

7.3.3 Pozitivní a negativní aspekty českého bezpečnostního prostředí ve vztahu k hrozbám ze strany Ruské federace

Další otázkou, která byla respondentům položena, byla ta, jaké vnímají kladné a negativní aspekty českého bezpečnostního prostředí ve vztahu k hrozbám ze strany Ruské federace. Tato otázka byla položena 12 respondentům z celkového počtu 14 oslovených, stejně jako předchozí otázka.

Četnosti jednotlivých aspektů, které vnímají respondenti v českém bezpečnostním prostředí v obraně vůči těmto hrozbám jako kladné či negativní, může poskytnout alespoň základní ilustraci stavu českých kapacit, pokud jde o obranu vůči těmto hrozbám/vlivům. Jednotlivé zmiňované kladně i záporně hodnocené oblasti jsou shrnuty v tabulkách 11 a 12 níže.

Tabulka 11: Kladně hodnocené aspekty českého bezpečnostního prostředí ve vztahu k hrozbám ze strany Ruské federace

Kladně hodnocené aspekty českého bezpečnostního prostředí	Četnosti
Vznik Národní strategie proti hybridnímu působení	4
Vznik nových bezpečnostních dokumentů a strategií	2
Vznik místa koordinátora proti čelení hybridním hrozbám	2
Vyspělé kybernetické obranné kapacity	2
Ustavení národního poradce pro bezpečnost	2
Kultivace občanské společnosti – aktivity neziskových organizací a think-tanků	2
Aktivity bezpečnostních odborníků v osvětové a přednáškové činnosti	1
Kvalita práce BIS	1
Komplexnější vnímání bezpečnostních hrozeb v rámci státních institucí	1
Vznik nových center zabývajících se hrozbami v rámci ministerstev	1
Snížení počtu ruských diplomatů na ambasádě RF	1
Implementace konceptu hybridních hrozeb do Bezpečnostní strategie	1
České obranné aktivity v Pobaltí v rámci misí NATO	1

Kvalita záloh, velení a generálního štábu AČR	1
Zdravé, pragmatické politické jádro	1
Politická vůle zabývat se těmito typy hrozeb	1
Aktivity na podporu občanské společnosti v Rusku	1
Nevnímá žádná pozitiva	1
Zdroj: Interview s 12 respondenty	

Tabulka 12: Negativně hodnocené aspekty českého bezpečnostního prostředí ve vztahu k hrozbám ze strany Ruské federace

Negativně hodnocené aspekty českého bezpečnostního prostředí	Četnosti
Nedostatečná strategická komunikace státu a podcenění jejího významu	3
Nedostatečná míra koordinace pro řešení hrozeb ve státním aparátu	2
Problém implementovat strategie a opatření definované bezpečnostními dokumenty	2
Nedostatečná modernizace armády a neschopnost dokončovat důležité tendry	2
Nedostatečné budování vztahu mezi státem a občany	2
Nedostatečná politická vůle zabývat se vlivovými hrozbami	1
Nedostatečné řešení problematiky související s proruskou orientací politiků	1
Významná degradace činnosti Centra proti terorismu a hybridním hrozbám	1
Silná závislosti na zahraniční politice ostatních velmocí	1
Přikládání přílišného významu některým hrozbám – dezinformace	1

Obecné podceňování krizových a nouzových situací	1
Politická reprezentace zoufale nepřipravena na řešení krizí	1
Velké mezery v potírání korupce	1
Dvojkolejnost České zahraniční politiky	1
Neschopnost zaujmout pragmatickou pozici vůči evropské bezpečnosti	1
Nedaří se získat pro politiku vzdělané a odpovědné jedince	1
Neexistuje efektivní systém zaměřený na vysvětlování problematiky dezinformací	1
Nevnímá významná negativa (1 respondent)	1

Zdroj: Interview s 12 respondenty

Pokud se zaměříme na kladně hodnocené aspekty českého bezpečnostního prostředí, tak se pozornost oslovených odborníků zaměřovala ponejvíce na vznik nových bezpečnostních dokumentů, jako například Národní strategie proti hybridnímu působení, která byla celkově akcentována nejvíce ze všech kladně hodnocených aspektů. Celkově byla bezpečnostní dokumentace ohodnocena kladně šesti respondenty, tedy polovinou z celkového počtu oslovených. Další kladně hodnocenou oblastí, bylo zavedení nových poradních pozic, které se zabývají bezpečnostními otázkami – jako například pozice poradce pro národní bezpečnost nebo pozice koordinátora pro čelení hybridním hrozbám. Další kladně hodnocené aspekty se nicméně vyskytovaly jako jednotlivosti a nelze tedy říct, že by v nich existovala vícečetná shoda.

Velice podobná situace pak nastává i v případě negativních aspektů, u kterých se vyskytlo několik, které byly akcentovány vícero respondenty, jako například nedostatečné zavádění strategické komunikace na úrovni státu, nedostatečná míra koordinace na úrovni státu v otázkách bezpečnosti a nedostatečná schopnost

implementovat definované strategie a opatření z bezpečnostních dokumentů či absolutně nedostatečná modernizace armády a neschopnost dokončovat vojenské tendry. Negativní kritika, se tak opět do značné míry soustředila právě na otázky týkající se nastavení státu, jeho institucí a politiky (nevyskytla se kupříkladu kritika občanské společnosti či aktivit neziskových organizací). Kritizována pak byla i dvojkolejnost české zahraniční politiky, silná závislost na zahraniční politice velmocí, neschopnost zaujmout pragmatickou pozici vůči evropské bezpečnosti či nedostatečné zaměření se na problematiku korupce a orientace některých politiků na Rusko. V jednotlivých negativních aspektech lze ale najít i rozporné názory – jako například tvrzení, že je zde malá politická vůle zabývat se vlivovými hrozbami, kdy ale naopak jeden z respondentů upozorňuje, že se například problematice dezinformací přikládá až přílišná váha. Podle bezpečnostního analytika Vojtěcha Bahenského je pak v České republice významným způsobem podceňena příprava na krizové situace a malá připravenost politické reprezentace na řešení těchto krizí, což může představovat v budoucnu významné bezpečnostní riziko (Interview Bahenský, 18.1.2022).

V obou otázkách, tedy jak té na pozitivní aspekty, tak negativní aspekty českého bezpečnostního prostředí, se objevili respondenti, kteří nevnímali žádná významná pozitiva či významná negativa. V případě těchto otázek tak došlo pouze k částečné odborné shodě, a to především v kvalitním provedení české bezpečnostní dokumentace a zavedení nových pozic v rámci státního aparátu zaměřených na řešení bezpečnostních otázek. V případě kritického zhodnocení nedostatků nicméně odborníci spatřují hlavní nedostatky především v politickém aparátu a státních institucích – kde byla nejčastěji kritizována nedostatečná strategická komunikace státu a nedostatečná koordinace při řešení bezpečnostních otázek ve státním aparátu.

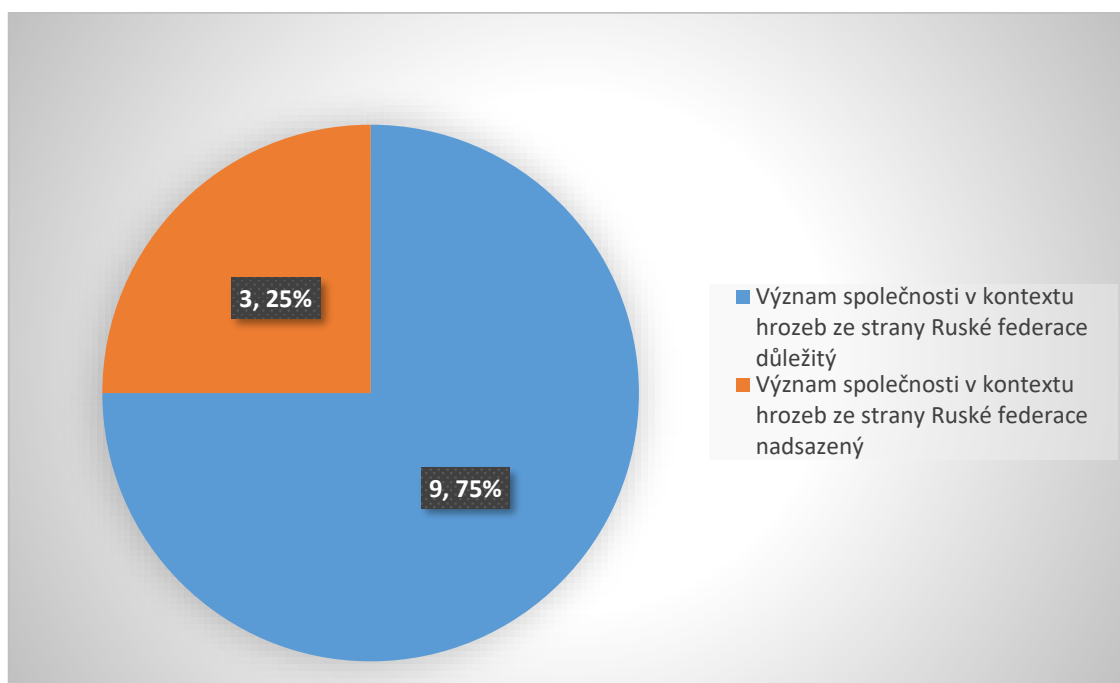
7.3.4 Význam společnosti ve vztahu k hrozbám ze strany Ruské federace

Společnost je z hlediska hrozeb, které jsou často ze strany Ruské federace identifikovány jako ohrožující či nebezpečné – jako jsou hybridní hrozby, do kterých lze zařadit širokou škálu prostředků –, často skloňována jakožto jeden z důležitých faktorů, který může významným způsobem ovlivnit odolnost, což zdůrazňuje například studie

„Best practices in the whole-society approach in countering hybrid threats“ vydaná v roce 2021 pod záštitou Evropské unie (Wigell et al 2021).

Dvanácti respondentům, kterým byly pokládány otázky týkající se problematiky hrozeb ze strany Ruské federace a odolnosti, byla tedy položena i otázka, jaký přiřkládají význam společnosti v kontextu problematiky ohrožení ze strany Ruska. Jejich pohledy lze rozdělit na dvě skupiny, které shrnuje graf 4 níže:

Graf 4: Pohledy respondentů na význam společnosti v kontextu hrozeb ze strany Ruské federace

Zdroj: Interview s jednotlivými respondenty

Jak je patrné z grafu 4, odpovědi odborníků lze rozdělit do dvou skupin. Většina z oslovených odborníků – přesněji 9 z nich – přisuzuje společnosti v této problematice důležitý význam. Tři z oslovených pak vnímají význam společnosti jako spíše přeceňovaný.

Většina z oslovených odborníků se tak přiklonila spíše k důležitosti společnosti v kontextu hrozeb, které ze strany Ruské federace mohou vyplývat. Důležité je nicméně zmínit, že každý z nich již tuto problematiku vnímá trochu z jiné perspektivy. Kupříkladu bezpečnostní analytička Veronika Víchová a bývalý diplomat Petr Kolář vnímají

důležitost společnosti především v kontextu jejího vzdělání – vzdělaná společnost je podle nich odolnější vůči vnějším vlivům, čímž se zvyšuje celková odolnost vůči hrozbám, které jsou v současné době nazývány jako hybridní (Interview Víchová, 26.1.2022; Interview Kolář, 9.2.2022). Další odborníci pak ale vnímají významy i z jiných úhlů pohledu. Bezpečnostní analytik Lukáš Visingr naopak tvrdí, že je z hlediska společnosti důležitá především její důvěra v armádu a bezpečnostní složky, což významným způsobem usnadňuje zvyšování bezpečnosti (Interview Visingr, 3.12.2021). Podle politologa Michaela Romancova a bezpečnostního analytika Vojtěcha Bahenského je důležitá především důvěra společnosti ve stát. Ta je podle Bahenského zásadní při překonávání jakékoliv krize či nebezpečí, jelikož nedůvěra ve stát zásadně ovlivňuje, jakým způsobem může být daná situace zvládnuta (Interview Romancov, 1.12.2021; Interview Bahenský, 18.1.2022). Ostatní odborníci se pak přiklání k tomu, že z hlediska ruských vlivových aktivity je význam společnosti a její odolnosti důležitý.

Tři další oslovení odborníci se oproti výše zmíněným přiklání k názoru, že je význam společnosti nadsazen. Shodují se pak v přesvědčení, že význam společnosti je v této oblasti přeceňován, jelikož efektivita ruských vlivových operací zaměřených na společnost podle nich není natolik vysoká, jak je často prezentováno.

Odborníci tak nejsou v této otázce jednotní, byť lze tvrdit, že se většina z nich spíše přiklání k přesvědčení, že je společnost důležitá pro překonávání hrozeb ze strany Ruské federace.

7.4 Blok 4: Odpovědi respondentů, kteří nevnímají Rusko jako významnou hrozbu

Tento blok shrnuje samostatné odpovědi dvou respondentů, kterým byly v rámci výzkumu položeny jiné otázky – a to z důvodu, že se jejich odpovědi odlišovaly od hlavního názorového proudu a hrozbu ze strany Ruské federace považovali za značným způsobem nadsazenou. Tento blok shrnuje jejich odpovědi na 3 níže uvedené otázky.

1. Jaký je podle Vás důvod, proč se o Ruské federaci velice často hovoří jako o hrozbě?
2. Jaké hrozby podle Vás v současné době představují největší riziko pro Českou republiku?
3. Může vnímání Ruské federace a její zahraniční politiky jako hrozby představovat riziko pro zájmy ČR?

7.4.1 Důvody vnímání Ruské federace jako hrozby

Respondenti, kterým byla položena tato otázka, tedy politolog Petr Drulák a historička Veronika Sušová-Salminen, se v této otázce do značné míry shodují. Podle Petra Druláka lze v zásadě identifikovat dva důvody, proč je Rusko v českém diskurzu tak značně démonizováno. Tím prvním důvodem je podle něj negativní historická zkušenost České republiky s Ruskem a z ní vyplývající předsudky, která je společensky pochopitelná, i když je podle něj již méně pochopitelná u mladší generace, která historické události nezažila. Druhým důvodem je pak podle něj přimknutí k politice USA, která vytváří tlak na své spojence, aby drželi ve své zahraniční politice stejný kurz. Rusko se zároveň v zahraniční politice USA stalo jakýmsi strašákem, tichým nepřítelem, což vytváří přesvědčení i v českém diskurzu, že by mělo být Rusko bráno jako nepřítel (Interview Drulák, 1.2.2022).

Podobný názor sdílí i Veronika Sušová-Salminen, podle které jsou hlavní důvody, proč je vnímáno Rusko jako hrozba především rozdíl v hodnotách, které vyznáváme v Evropské unii, dále pak relativní blízkost Ruské federace a jeho vojenský potenciál a

opomenout nelze ani negativní historickou zkušenost České republiky s politikou bývalého SSSR (Interview Sušová-Salminen, 10.2.2022).

Oba dva oslovení respondenti se tedy shodují, že jedním z hlavních důvodů, proč je Ruská federace vnímána jako hrozba, je negativní historická zkušenost České republiky s Ruskem. Zároveň jejich pohled dává možnost vnímat problematiku z úplně jiné perspektivy a naznačuje, že i v odborném prostředí se vyskytují odborníci, jejichž percepce Ruské federace vychází z jiného úhlu pohledu a odmítají vnímat Rusko jako tichou hrozbu, která pro nás představuje pouze zdroj ohrožení. Důležité je ovšem opět zmínit, že jednotlivé rozhovory proběhly před Ruskou invazí na Ukrajinu (a popisují tak percepce odborníků před touto událostí), a tudíž pravděpodobně došlo k vývoji názorů jednotlivých respondentů.

7.4.2 Největší hrozby současnosti pro Českou republiku

Pro ujasnění kontextu bylo důležité také zjistit, jaké hrozby tito respondenti v současné době vnímají jako nejpalčivější v kontextu České republiky. Opět lze říct, že se tito dva respondenti v mnoha ohledech shodují.

Podle Petra Druláka v současné době existuje několik hrozeb, které jsou podle něj o mnoho důležitější než aktivity spojované s Kremlem. Jako významné riziko vnímá problematiku energetiky, převážně pak problémy spojené s tzv. „green dealem“, který podle něj může významným způsobem naši energetiku poškodit (Interview Drulák, 1.2.2022). Podobný pohled na tuto problematiku sdílí i Sušová-Salminen, podle které je taktéž transformace v souvislosti s novou evropskou energetickou koncepcí značně problematická. Také zároveň dodává, že samotná energetická krize má potenciál ohrozit náš socio-ekonomický základ. Podle ní bychom se z pohledu odbytišť energetiky neměli obávat Ruské federace, jelikož vzhledem k její závislosti na prodeji plynu nehrozí, že by zamezila vývoz do Evropy (Interview Sušová-Salminen, 10.2.2022). Tento názor tak koresponduje s literaturou, která hovoří o problematice ruského energetického vývozu, na kterém je Rusko podle těchto zdrojů natolik ekonomicky závislé, že nehrozí, že by v budoucnu omezovalo své dodávky.

Jako další hrozbu pak Drulák identifikuje hodnotové štěpení v Evropské unii, kdy se její západní část hodnotově vymezuje vůči východním zemím, což může vést k institucionální a hodnotové nestabilitě. Další problém spatřuje i v nezvládnuté migrační vlně a nedostatku kvalifikovaných pracovníků, což se podle něj dotkne i nás, jelikož hrozí, že velká část našich kvalifikovaných pracovníků odejde za prací do Německa (Interview Drulák, 1.2.2022). Zároveň Drulák dodává, že destabilizace bezpečnosti a eskalace napětí na Ukrajině (ještě před invazí – pozn. aut), byla do značné míry ovlivněna zahraniční politikou USA a NATO, která napomohla k vystupňování tohoto napětí (Interview Drulák, 1.2.2022).

Salminen dále významné hrozby spatřuje v klimatické krizi, která zasáhne celou planetu, ve vzestupu Číny (která má podle ní veliký potenciál k tomu, aby dokázala otřást mezinárodním uspořádáním) či ve vzestupu terorismu a extremismu (Interview Sušová-Salminen, 10.2.2022).

Oba respondenti se tak v otázce hlavních rizik, se kterými se Česká republika bude v budoucnu pravděpodobně potýkat do značné míry shodují, především pak v otázce energetické problematiky a v souvislosti s tzv. „green dealem“, který podle nich může vést k destabilizaci energetického odvětví.

7.4.3 Vnímání Ruské federace jako hrozby – riziko pro zájmy ČR

V kontextu odpovědí výše zmíněných respondentů vyvstává otázka, do jaké míry posuzování Ruské federace jako hrozby může představovat rizika pro zájmy České republiky. Petr Drulák k této otázce dodává, že vyhrocené vztahy s Ruskou federací, snižují možnosti České zahraniční politiky při vyjednávání a zavírají nám dveře i v případě našich zájmů. Jednou z domén, kterou v tomto kontextu jmenuje, je doména jaderné energetiky. Podle Druláka bychom si neměli snižovat počet možností vyloučením Ruska z podílení se na technologicky složitých projektech v jaderné energetice. Zdůrazňuje především, že by ruská technologická vyspělost mohla být využita v počátcích projektů a výstavbě technologií, které bychom později mohli dokončit na základě vlastních technologických kapacit. Také dodává, že by Česká

republika neměla omezovat spolupráci s Ruskem v otázkách například mezinárodního zločinu či v otázce sdílení informací mezi tajnými službami (Interview Drulák, 1.2.2022).

Sušová-Salminen v této otázce dodává, že bychom se měli v otázce vztahů s Ruskem chovat především racionálně – a eskalace vztahů mezi Západem a Ruskou federací není v našem zájmu. Eskalace konfliktu a ochlazení vztahů mezi Západem a Ruskem vnímá totiž jako něco, co by již dokázalo ohrozit i nás. V době uskutečnění rozhovoru tedy apelovala především na umírněnost (Interview Sušová-Salminen, 10.2.2022).

7.5 Blok 5: Jaký postoj by měla Česká republika zaujmout vůči Ruské federaci?

Poslední otázka výzkumu, která byla položena všem 14 respondentům, nehledě na jejich předchozí odpovědi, si kladla za cíl zjistit, jaký postoj by měla Česká republika zaujmout vůči Ruské federaci. Odpovědi na tuto otázku byly značně různorodé a oscillovaly mezi odpověďmi typu, že by se Česká republika měla držet ve vztahu k Ruské federaci spíše nízkého profilu a neeskalovat vzájemné vztahy, až po odpovědi, že by měla naopak zaujmout asertivní sebevědomý přístup.

Vzhledem k širokému rozptylu jednotlivých odpovědí na tuto otázku je relativně složité je přesně kategorizovat a třídit. Jednotlivé nuance jsou nejlépe viditelné ve shrnující tabulce jednotlivých pohledů (viz. níže). Vzhledem k současným okolnostem vývoje vztahů mezi Západem a Ruskou federací je ovšem nutné vzít v potaz skutečnost, že tato data – stejně jako u ostatních otázek – popisují realitu před Ruskou invazí na Ukrajinu, a tudíž by se dnes pravděpodobně lišila.

V případě této otázky nelze říct, že by docházelo k významným rozporům, tedy že by odborníci zaujímali většinově antagonistické názory. Hlavní názorové proudy lze kategorizovat především podle míry asertivity, kterou by měla Česká republika podle odborníků zaujmout, jelikož v tom se některé odborné pohledy rozcházejí. Kupříkladu Historička Sušová-Salminen se přiklání spíše k přístupu, že by se Česká republika měla držet spíše nízkého profilu, nesoustředit se na otázky bezpečnosti, neeskalovat

vzájemné vztahy a nevést asertivní rétoriku jako USA. Skutečnost, že by Česká republika nicméně neměla komunikovat stejným způsobem jako Spojené státy americké naznačovali ovšem i další odborníci, jako například politolog Petr Drulák. Podobně se vyjádřil i Pavel Havíček, podle kterého by se Česká republika neměla prezentovat jako vazal USA, nýbrž jako jeden z pevných článků Aliance (Interview Sušová-Salminen, 10.2.2022; Interview Drulák, 1.2.2022; Interview Havlíček, 21.12.2021).

Nejčastěji se nicméně odborníci přikláněli k názoru, že by Česká republika měla jednat s Ruskou federací především racionálně, střízlivě, pevně a bez známek slabosti a na základě našich vlastních zájmů pragmaticky. V rámci dialogu by se Česká republika měla vymezovat vůči vlivům, které jsou vnímány jako pro nás ohrožující, ale zároveň byly vysloveny i názory, že by se Česká republika vůči Rusku neměla uzavřít, ale vést s ním dialog, pomalu začít budovat vzájemné vztahy, především v otázkách společných zájmů. V tomto případě se ale ovšem lze domnívat, že pokud by tato otázka byla položena po invazi na Ukrajinu, byla by skladba odpovědí značně rozdílná.

Pokud bychom tedy měli shrnout odpovědi na tuto otázku, tak nelze říct, že by došlo mezi odborníky k celkovému konsensu, jakým způsobem by Česká republika měla komunikovat s Ruskou federací. Rozdíly v jednotlivých přístupech se však nachází především v intenzitě a způsobu, jak by Česká republika měla k Rusku přistupovat. Zároveň ovšem nelze ani tvrdit, že by mezi odborníky docházelo k významnějším rozporům.

Tabulka 13: Shrnutí pohledů na otázku, jaký přístup by měla ČR zaujmout vůči Ruské federaci

Michael Romancov	<ul style="list-style-type: none"> • Nastavit vztahy s Ruskem, aby byly standardní, podle principu velikosti • Komunikovat s Ruskem skrze oficiální kanály, v rámci OSN
Lukáš Visinger	<ul style="list-style-type: none"> • Sebevědomá, asertivní politika • Spolupráce a komunikace na základě společných zájmů • Jasně vymezení se vůči případnému vměšování se ze strany RF (Ale platí pro jakoukoliv velmoc)
Jonáš Syrovátka	<ul style="list-style-type: none"> • vést s Ruskem dialog, jasně komunikovat priority na bilaterální či multilaterální úrovni • V případě ochlazení vztahů vést dialog mimo diplomatické kanály, například skrze byznys či akademickou sféru
Tomáš Pojar	<ul style="list-style-type: none"> • Střízlivý a pevný postoj vůči Rusku • Jasně se vymezit vůči hrozbám, tak aby tento postoj Rusko pochopilo • Držet svoji pozici v rámci západního bloku
Pavel Havlíček	<ul style="list-style-type: none"> • Asertivnější vůči Rusku, otevřenější vůči jeho společnosti • Jednat s Ruskem pokud je to potřeba • Je nutné nebýt vnímán jako vazal USA, ale jako svébytný stát, který je součástí aliance
Veronika Víchová	<ul style="list-style-type: none"> • Nemít silné oficiální vztahy s Ruskem na bilaterální úrovni • Komunikovat pouze přes kanály tomu určené – EU, NATO a mezinárodní instituce
Vojtěch Bahenský	<ul style="list-style-type: none"> • Patová situace vzhledem k rozporu zájmů a hodnot • Budování vztahů s Ruskem v současné době značně složité
Miroslav Mareš	<ul style="list-style-type: none"> • Jasně se vymezit vůči ruským vlivovým akcím v ČR • Motivovat naše spojence v alianci k větší míře soudržnosti • Nezavírat se vůči Ruské federaci úplně • Neeskalovat vztahy
Petr Drulák	<ul style="list-style-type: none"> • Neřídít se rétorikou Washingtonu • Jednat s Ruskem na základě našich vlastních zájmů
Jakub Eberle	<ul style="list-style-type: none"> • Pragmatické jednání s Ruskem • Na nejnižší úrovni diplomacie řešit funkční a praktické věci – funkčnost ambasád atp.
Petr Kolář	<ul style="list-style-type: none"> • Sebevědomý postoj • Neprojevit vůči Rusku slabost • Opírat se o sílu aliance a spojenců
Ondřej Soukup	<ul style="list-style-type: none"> • Snaha o pochopení Ruska • Jasná komunikace našich zájmů, ale i nesouhlasu – snaha o nalezení kompromisu • vést dialog s EU a NATO a nalézt společný způsob, jak komunikovat s Ruskem

Jiří Šedivý	<ul style="list-style-type: none"> • Racionální jednání • Pomalé budování vzájemných vztahů a respektu • Pečlivá příprava veškerých jednání
Veronika Salminen	<ul style="list-style-type: none"> • Držet nízký profil • Neeskalovat vzájemné vztahy • Nevést stejnou rétoriku jako USA – nejsme velmoc • Hledat umírněnou cestu a vést dialog • Snažit se rozvíjet jiné otázky než bezpečnostní

Zdroj: Interview s jednotlivými respondenty

7.5.1 Shrnutí výzkumných rozhovorů

Z provedených výzkumných rozhovorů je zřejmé, že odborníci v otázce problematiky hrozeb ze strany Ruské zahraniční politiky nezaujmají jednotná stanoviska. Největší míra konsensu v případě jednotlivých otázek nastala v případě otázek týkajících se povahy ruské zahraniční politiky a Ruska jako takového. V otázkách Ruska jako hrozby pak došlo k většinové shodě, že Rusko pro Českou republiku hrozbu představuje, ale názory odborníků se rozcházel v tom, jakou hrozbu představuje. Část odborníků nicméně akcentovala vojenský rozměr hrozby, což naznačuje, že odborníci kalkulovali i s možností vojenské intervence Ruské federace v zahraničí. Jednotlivé hrozby, které respondenti popisovali jako ohrožení pro Českou republiku, nikterak nevybočovali z diskurzu ohledně hrozeb ze strany Ruské federace – nejčastěji tak byly skloňovány aktivity tajných služeb RF, možnost destabilizace bezpečnostního prostředí nebo vlivové akce. Menší část z oslovených odborníků však zastávala názor, že hrozby ze strany Ruské federace jsou v kontextu České republiky velice přeceňovány a jejich význam pro bezpečnost České republiky není zásadní.

V otázkách týkajících se obrany a bezpečnosti České republiky vůči těmto hrozbám, odborníci akcentovali především nutnost institucionálních změn, zaměření se na strategickou komunikaci, zlepšení koordinace na státní úrovni v otázce obrany vůči těmto hrozbám a nutnost zaměřit se na vzdělávání občanů, implementaci strategií z bezpečnostních dokumentů a modernizaci armády. Většinová odborná shoda nenastala ani v otázce významu společnosti při obraně vůči hrozbám, které mohou představovat aktivity Ruské federace. Větší část z oslovených odborníků se nicméně domnívala, že je význam společnosti spíše důležitý.

Menšina oslovených odborníků, kteří považovali hrozby ze strany ruské zahraniční politiky spíše za přeceňované, a jejich odpovědi se tak odlišovaly, identifikovali různé hrozby, které považují za palčivější než hrozby ze strany Ruské federace – jednalo se především o problematiku vnitřní jednoty Evropské unie, problematiku energetiky a tzv. zeleného dealu aj. Odpovědi těchto odborníků nicméně vytvořily zajímavý kontrast a přináší možnosti, z jakých dalších perspektiv se na tuto problematiku dá nahlížet. V otázce celkového přístupu České republiky vůči Ruské federaci se odpovědi respondentů lišily především v intenzitě, jakou by měla Česká republika při jednání s Ruskem využívat – od taktiky zachování nízkého profilu, postupného budování vzájemných vztahů a dialogu až po sebevědomou politiku založenou na jednotě NATO.

8 DISKUSE

V této části diplomové práce se text zaměří na zhodnocení výzkumu, jeho souvislostí s literaturou a na potenciál rozvoje výzkumu do budoucna.

8.1 Zhodnocení cílů, výsledků práce

Diplomová práce s názvem „*Projevy ruské zahraniční politiky a z ní vyplývající hrozby pro Českou republiku*“ si kladla za cíl popsat český bezpečnostní diskurz v případě problematiky Ruska a jeho zahraniční politiky jako hrozby – a to v kontextu českých bezpečnostních dokumentů, respektive výročních zpráv BIS a Bezpečnostních strategií České republiky, a dále také z pohledu české odborné veřejnosti, která se touto tematikou profesně zabývá. Výzkum tak měl přinést ucelenou mapu, jakým způsobem se hrozby ze strany Ruské federace promítají do českých dokumentů a jakou pozici zauímají v rámci českého odborného diskurzu.

Práce zhodnotila diskurz v jednotlivých Bezpečnostních strategiích a výročních zprávách BIS a došla k závěru, že počet hrozeb ze strany Ruské federace v průběhu let postupně narůstal a do značné míry kopíroval zahraničněpolitické nastavení Ruské federace a její postoj k západu. S nástupem vnímání Ruska jako hrozby se zároveň změnila rétorika v těchto dokumentech, se zvýšením asertivity ruské zahraniční politiky se rozšiřovala i paleta hrozeb, které byly v souvislosti s Ruskem v těchto dokumentech identifikovány a zároveň se měnila i rétorika těchto dokumentů, kdy byla v souvislosti s Ruskem zmiňována narůstající míra agresivity.

Druhá část výzkumu se týkala vyhodnocení výzkumných rozhovorů, které byly uskutečněny se 14 odborníky, a to ještě před invazí Ruské federace na Ukrajinu. Cílem bylo zjistit, jakým způsobem vnímají ruskou zahraniční politiku a hrozby s ní spojené, jakým hrozbám přiřkládají v kontextu České republiky největší význam, jak vnímají obranyschopnost České republiky vůči těmto hrozbám, popřípadě proč Ruskou federaci jako hrozbu nevnímají a kontext s touto percepcí spojený.

Výzkum ukázal, že oslovení odborníci se spíše přiklánějí k tomu, že Ruská federace a její politika do určité míry představuje hrozbu. Pouze menšina z oslovených odborníků akcentovala názor, že je tato hrozba přeceňována a zveličována. Odborné názory se nicméně dále v jednotlivých otázkách více či méně rozcházely – odborníci identifikovali jako ohrožující pro Českou republiku různé typy hrozeb, od destabilizace evropské bezpečnostní architektury v souvislosti s možným konfliktem, až po ruské aktivity probíhající přímo v České republice, převážně pak aktivity tajných služeb, dezinformační operace aj. Rozsah odpovědí byl tak různý. Zajímavé byly také odpovědi týkající se hodnocení českého diskurzu o problematice Ruska jako hrozby, jelikož část odborníků hodnotila diskurz jako jak přeceňující, tak podceňující tuto problematiku. Další naopak vnímali diskurz jako vyvážený a dobře nastavený, kdežto několik odborníků zaujalo opoziční postoj s tím, že je tato problematika v českém diskurzu naprosto přeceňovaná či nerealisticky popisována. V otázce obrany České republiky se odborníci de facto rozdělili na opoziční tábory, kdy se část domnívá, že se vůči hrozbám ze strany Ruské federace do určité míry bránit lze, druhá skupina ale naopak vnímá, že je obrana naopak značně složitá. Oslovení odborníci pak definovali seznam opatření a doporučení, které by bylo vhodné pro posílení obrany vůči těmto hrozbám zavést, případně které aspekty hodnotí v Českém bezpečnostním prostředí kladně, a které naopak negativně. Tato hodnocení tak přináší ucelený seznam bezpečnostních postupů či kroků, které odborníci vnímají jako stěžejní, pokud jde o zvyšování obrany vůči hrozbám ze strany Ruské federace. Tento rozsáhlý seznam opatření by mohl být následně použit při tvorbě komplexní bezpečnostní strategie pro obranu vůči těmto hrozbám, která by mohla být vytvořena v návaznosti na tento výzkum.

Ve výzkumných rozhovorech se ovšem objevily i názory, které do určité míry vybočovaly z českého odborného „mainstreamu“. Dva respondenti vyhodnotili diskurz o hrozbách ze strany Ruské federace jakožto nadsazený a zveličený a přinesly tak v kontextu této problematiky odlišnou perspektivu, která dává možnost vnímat tuto problematiku z odlišného úhlu pohledu. Tito odborníci vnímali diskusi o Ruské federaci v České republice jako nereálnou či nadsazenou a důvody, proč je Rusko vnímáno jako hrozba přisuzovali k negativním historickým zkušenostem České republiky s Ruskem, vzájemným kulturním odlišnostem a odlišným hodnotovým nastavením, ale i silně

orientaci České republiky na zahraniční politiku USA, která si z Ruské federace učinila jednoho ze svých oponentů. Dále identifikovali hrozby, které v současné době vnímají v kontextu bezpečnosti České republiky jako mnohem závažnější než hrozbu ze strany Ruska, jako například možné problémy Evropské unie s energetikou, ideové rozštěpení v Evropské unii či rizika klimatické krize či terorismu.

Poslední shrnující otázka si pak kladla za cíl zjistit, jaký postoj by podle oslovených odborníků měla Česká republika zaujmout vůči Ruské federaci. V této části se objevovala celá paleta názorů, od zachování nízkého profilu, zachování dialogu s Ruskem či omezení dialogu s Ruskem, až po sebevědomou a nezávislou zahraniční politiku se zaujetím pevné pozice vůči Ruské federaci. Práce tak došla k závěru, že paleta odborných názorů je v otázkách Ruska jako hrozby nesmírně variabilní, a i když se ve většině otázek objevila určitá názorová většina, tak nelze tvrdit, že by byli odborníci v percepci této problematiky jednotní.

8.2 Zasazení práce do kontextu současného vědění

Zasazení práce do kontextu současného vědění a již existujících zdrojů není vzhledem k tématu práce tak jednoduché, jak by se na první pohled mohlo zdát. Odborných článků či akademických prací je sice na problematiku hrozeb ze strany Ruské federace celá řada, problém je nicméně jejich zacílení. Práce se ve většině případů zabývají dílčími problematikami, jako například tematikou Ruska a hybridních hrozeb, vlivových operací na území České republiky či jinými hrozbami, které ze strany Ruska mohou pro Českou republiku představovat riziko. Nezabývají se však specificky hrozbami jako celkem. Zároveň neexistuje příliš publikací, které by se zaměřovaly přímo na diskurz ohledně této problematiky v českém prostředí. Existují tak práce, které se zaměřují na diskurz ohledně Ruské federace jako hrozby v politickém prostředí, jako například práce „Perception of the Russian Threat in the Czech Political, and Administrative discourse“ Ondřeje Keřky, která popisuje diskusi o hrozbách ze strany Ruské federace v českém administrativním prostředí a zkoumá, jaký postoj zaujímají k těmto hrozbám politické strany a přední političtí představitelé České republiky (Keřka 2017). Dalšími autory, kteří se zabývají zkoumáním diskurzu jsou například Jan Daniel a

Jakub Eberle, kteří se zaměřují na výzkum odborného diskurzu v tématice hybridních hrozeb (Daniel a Eberle 2021). Je to sice téma vzdáleně příbuzné, jelikož hybridní hrozby lze zařadit mezi rizika, která nám ze strany Ruské federace mohou hrozit, ale stále je to téma mnohem užší než hrozby ze strany Ruské zahraniční politiky jako celku. Výčet prací v této oblasti je tak do značné míry omezený a zacílený povětšinou na užší problematiku jako jsou právě například hybridní hrozby.

Co se týče analýzy bezpečnostních dokumentů České republiky, jako jsou Bezpečnostní strategie a výroční zprávy BIS v kontextu hrozeb ze strany Ruské federace, tak nebyla nalezena další práce či odborná literatura, která by se zabývala přímo touto problematikou. Nedostatek literatury, která by prezentovala podobné výsledky, nicméně zvyšuje potenciál rozšíření tohoto výzkumu.

Pokud bychom se nicméně zaměřili na literaturu, která se zabývá specificky hrozbami ze strany Ruské federace se zacílením na Českou republiku, tak lze nalézt celou řadu odborných statí, které se tímto tématem zabývají. Vývoj zahraničně-politických vztahů mezi Českou republikou a Ruskem v kontextu bezpečnosti shrnuje publikace „Czech Security Dilemma, Russia as a Friend or Enemy?“ vydaná v roce 2020, specificky se zaměřením na sekuritizaci ruské hrozby v českém prostředí (Holzer a Mareš 2020). Tato publikace shrnuje rizika ruských aktivit a hrozeb, jako jsou například hybridní hrozby, vlivové aktivity Ruské federace v České republice, rizika ekonomická a hrozby z možného zneužití energetických vazeb. Zaměřuje se zároveň ale i na popsání percepce Ruské federace v českém politickém a mediálním prostředí (Holzer a Mareš 2020). Ve výčtu jednotlivých hrozeb, které v českém kontextu Ruská federace představuje, tak tato práce popisuje podobná rizika a hrozby, která byla identifikována i odborníky v rámci výzkumu této diplomové práce.

Pro porovnání je taktéž zajímavá publikace vydaná společností Globsec ve spolupráci s Prague Security Studies Institute, která se zabývá odolností České republiky vůči vlivovým aktivitám cizích mocností. Tato publikace se zaměřovala převážně na vyhodnocení odolnosti České republiky vůči vnějším vlivům v kategoriích společnosti, státní administrativy, akademické sféry, informačního a politického prostředí.

V kontextu tohoto výzkumu byla Česká republika vyhodnocena jako relativně odolná s celkovým skóre 29 ze 100 na škále zranitelnosti vůči vnějším vlivovým aktivitám. Nejlépe ze všech kategorií byla hodnocena státní administrativa (skóre 19/100) a nejhůře naopak společnost (45/100). Tento výzkum, stejně jako velká část odborníků oslovených pro tuto diplomovou práci, zdůrazňuje vůli zabývat se novými hrozbami na státní úrovni, což se projevuje vydáváním nových bezpečnostních dokumentů a analýz – nicméně stejně tak jako oslovení odborníci tento výzkum na druhou stranu státní sféry vytýká slabou míru strategické komunikace. Další důležitou oblastí, která byla v této publikaci označena za nejzranitelnější, je společnost. Podle tohoto výzkumu zranitelnost české společnosti vyplývá především z jejího názorového rozštěpení (Syrovátka et al 2021). To potvrzují i odborníci oslovení pro tuto diplomovou práci, kteří v majoritní většině považovali společnost za důležitou v obraně proti hrozbám ze strany Ruské federace. Polovina respondentů také označila debatu o hrozbách ze strany Ruska v České republice za rozštěpenou, kdy dochází v tématu jak k jeho přeceňování, tak podceňování, což naznačuje názorovou nejednotnost v těchto otázkách.

8.3 Potenciál dalšího rozvoje výzkumu

Ruská intervence na Ukrajině v současné době význačným způsobem ovlivňuje bezpečnostní prostředí v Evropě, a to nejenom v kontextu možného vojenského ohrožení, ale i z celkového napětí ve vztazích západu a Ruské federace, ze kterého vyplývají další rizika, jako je problematika možného odstřižení od dodávek ruských energetických surovin či riziko zvýšení ruských zpravodajských operací na území Evropy. Tato bezprecedentní událost nicméně otevírá možnost rozšíření původního výzkumu, který popisuje české odborné a bezpečnostní prostředí před Ruskou invazí na Ukrajinu. V souvislosti s touto událostí dojde pravděpodobně k vývoji jak na poli českých bezpečnostních dokumentů – lze očekávat vznik nové Bezpečnostní strategie ČR – ,tak v českém odborném diskurzu.

Ve výzkumu této práce se ukázalo, že část oslovených odborníků odhadovala ještě před eskalací událostí, že může dojít k bezpečnostní destabilizaci ve formě vojenské intervence Ruské federace. Zajímavý pohled na další vývoj v českém

bezpečnostním diskurzu by nicméně mohl přinést doplňující výzkum, který by popisoval percepci Ruska jako hrozby v českém odborném prostředí právě po ruské vojenské intervenci na Ukrajině. Naskytl by se tak potenciál ke komparaci pohledů odborníků před Ruskou intervencí na Ukrajině a po ní. Lze se domnívat, že by došlo k významnějším změnám ve vnímání Ruska jako hrozby, pravděpodobně by došlo ke změně skladby hrozeb, které by odborníci považovali nyní pro bezpečnost České republiky jako nejvíce ohrožující a pravděpodobně by také došlo k úplné změně některých odborných názorů na tuto problematiku. Změna by se možná projevila i v percepci obranyschopnosti České republiky vůči těmto hrozbám a odborných doporučení, jak tuto obranyschopnost zvýšit, především v kontextu zajištění fyzické bezpečnosti.

9 ZÁVĚR

Práce si kladla za cíl zjistit, jakým způsobem je v českém bezpečnostním prostředí reflektována problematika ruské zahraniční politiky jakožto hrozby. Deskriptivní výzkum tak byl zacílen na percepci těchto hrozeb v bezpečnostních dokumentech, jakými jsou Bezpečnostní strategie ČR a výroční zprávy BIS, ale i na diskurz v českém expertním prostředí. Velká část dat tak byla získána skrze polostrukturované vedené rozhovory s odborníky zaměřujícími se na problematiku Ruské federace, převážně pak s bezpečnostními analytiky, akademiky a žurnalisty. Rozhovory byly uskutečněny ještě před invazí Ruské federace na Ukrajinu a popisují tak stav odborného diskurzu ještě před touto událostí.

Cílem výzkumné části zabývající se bezpečnostní dokumentací bylo především zjistit, jak byly v jednotlivých letech bezpečnostní hrozby ze strany Ruské federace reflektovány, a jakým způsobem se měnily či vyvinuly. Z pohledu Bezpečnostních strategií lze dojít k závěru, že hrozby ze strany Ruské federace byly až do roku 2003 relativně marginalizovány. Jedinou hrozbu, kterou lze spojit v dokumentech vydaných do roku 2003 s Ruskou federací byla hrozba ekonomického charakteru související se závislostí na dovozu energetických surovin. V souvislosti s Ruskou federací byla dokonce připuštěna možná spolupráce. K postupné změně nicméně docházelo v pozdějších strategiích (od roku 2011), kdy byly poprvé definovány hrozby nového charakteru týkající se skrytého působení cizích mocností. Počet hrozeb, které lze s Ruskou federací přímo spojit tak v jednotlivých dokumentech stoupal a měnila se i vážnost, která byla těmto hrozbám přisuzována. K podobnému závěru lze dojít i v případě výročních zpráv BIS, kde lze od roku 2007 pozorovat postupné zvyšování počtu hrozeb ze strany Ruské federace a upozorňování BIS, že aktivity Ruska představují závažné bezpečnostní riziko především v důsledku špiónážních akcí Ruské federace. Dalším milníkem je pak výroční zpráva BIS 2014, která již popisuje Ruskou zahraniční politiku přímo jako agresivní. V dalších zprávách pak byly rizika rozšířena o nové koncepty, jako jsou např. hybridní hrozby a kybernetické operace. Z obou typů dokumentů tak vyplývá, že v průběhu vývoje byla Ruské federaci přisuzována větší agresivita a zvyšovala se i paleta hrozeb.

Z názorových příklonů české odborné scény lze vyvodit několik závěrů. Většina ze čtrnácti oslovených odborníků vnímá Ruskou federaci jako hrozbu pro Českou republiku, liší se však jejich identifikace největších rizik. Zatímco někteří spatřovali největší riziko především v potenciálu destabilizace evropské bezpečnosti v důsledku vyostření bezpečnostních hrozeb, část z nich ale naopak vidí největší riziko přímo v akcích zacílených na Českou republiku ze strany Ruské federace, či kombinaci těchto dvou rizik. Dva z oslovených odborníků se přiklonily k názoru, že je tato problematika do značné míry zveličena a identifikovaly jiné hrozby, které vnímali jako významnější, jako například problematiku energetiky či ideologického štěpení v Evropské unii. Lze tak tvrdit, že i když bylo většinově Rusko vnímáno jako hrozba, tak není tato problematika rozhodně černobílá a lze ji vnímat z vícero pohledů.

Z pohledu obranyschopnosti České republiky vůči těmto hrozbám odborníci identifikovali základní problémy a výhody, které se v Českém bezpečnostním prostředí vyskytují – převážně pak z pohledu státní správy a implementace nových strategií, strategické komunikace či problematiky státních bezpečnostních zakázek a slabého vzdělávání společnosti. Tato sumarizace by tak mohla posloužit jako základ pro vznik obranné strategie či analýzy odolnosti České republiky vůči těmto hrozbám, kde by sloužila jakožto základ dat pro tvorbu seznamu hlavních silných a slabých stránek českého bezpečnostního systému vůči hrozbám, které mohou velmoci jako je Rusko představovat.

Tento deskriptivní výzkum měl převážně za cíl popsat vývoj a současný pohled na problematiku Ruska jakožto hrozby v českém kontextuálním prostředí, ale vzhledem k jeho zacílení na dobu před ruskou invazí na Ukrajinu, se dále objevuje možnost jeho rozšíření a doplnění vzhledem k novým výzvám, které se v souvislosti s Ruskou invazí na Ukrajinu v bezpečnostní diskusi vyskytly.

10 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

- NATO – Severoatlantická aliance
- EU – Evropská unie
- RF – Ruská federace
- BIS – Bezpečnostní informační služba
- MU – Mimořádná událost
- Prvky KI – Prvky kritické infrastruktury

11 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

11.1 Bibliografické prameny

A)Odlet se zpožděním. Česko opustila zbylá část vyhoštěných zaměstnanců ruské ambasády. In: *Www.irozhlas.cz* [online]. 31. 5. 2021 [cit. 2021-10-15]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/rusko-vyhosteni-diplomate-ambasada_2105311411_pj

C)Hamáček vysvětloval na policii plánovanou cestu do Moskvy. K obsahu výpovědi se odmítl vyjádřit. In: *Www.irozhlas.cz* [online]. 7. 9. 2021 [cit. 2021-10-15]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/jan-hamacek-cesta-do-moskvy-vrbetice-vysetrovani_2109071849_onz

B)Zemanův projev k Vrběticím byl proti zájmům Česka, myslí si podle průzkumu polovina Čechů. In: *Www.irozhlas.cz* [online]. 28. 5. 2021 [cit. 2021-10-15]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/pruzkum-kauza-vrbetice-vlada-projev-prezidenta-milos-zeman-rusko_2105282112_onz

ABOYADE, Ariyo. *The Changing Pattern of the Foreign Policy of the New Russia since 1991* [online]. 15.2.2018 [cit. 2021-10-4]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/335589622_THE_CHANGING_PATTERN_OF_THE_FOREIGN_POLICY_OF_THE_NEW_RUSSIA_SINCE_1991

AS, Bojang, 2018. *The Study of Foreign Policy in International Relations* [online]. **06**(04) [cit. 2021-10-1]. ISSN 23320761. Dostupné z: doi:10.4172/2332-0761.1000337

ASTROV, Vasily. *Current State and Prospects of the Russian Energy Sector* [online]. 2010, 1-36 [cit. 2021-10-4]. Dostupné z: <https://wiiw.ac.at/current-state-and-prospects-of-the-russian-energy-sector-dlp-2174.pdf>

Audit národní bezpečnosti. In: *www.vlada.cz* [online]. Ministerstvo vnitra, 2016, 2016 [cit. 2021-18-10]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Audit-narodni-bezpecnosti-20161201.pdf>

BAHENSKÝ, Vojtěch a Aleš KARMAZIN. Ve Vrběticích se žádný teroristický útok nestal, tvrdit opak nás jen zmate. In: *Www.voxpot.cz* [online]. 3. 5. 2021 [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: <https://www.voxpot.cz/ve-vrbeticich-se-zadny-teroristicky-utok-nestal-tvrdit-opak-nas-jen-zmate/>

BANASIK, Mirosław, 2020. Armed Forces As The Russian Federation's Strategic Tool. *Journal on Baltic Security* [online]. **5**(2), 29-40 [cit. 2021-10-1]. ISSN 2382-9230. Dostupné z: doi:10.2478/jobs-2019-0008

BAQUÉS-QUESADA, Josep a Guillem COLOM-PIELLA, 2021. Russian Influence in the Czech Republic as a Grey Zone Case Study. *Politics in Central Europe* [online]. **17**(1), 29-56 [cit. 2021-10-13]. ISSN 1801-3422. Dostupné z: doi:10.2478/pce-2021-0002

Bezpečnostní strategie 1999 [online], 1999. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: <https://mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/002.pdf>

Bezpečnostní strategie České republiky 2001 [online], 2001. Ministerstvo zahraničních věcí [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: <https://mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/2001%20Bezpecnostni%20strategie%20CR.pdf>

Bezpečnostní strategie České republiky 2001 [online], 2001. Ministerstvo zahraničních věcí, 3 [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: <https://mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/2001%20Bezpecnostni%20strategie%20CR.pdf>

Bezpečnostní strategie České republiky 2003 [online], 2003. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: <https://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/2003%20Bezpecnostni%20strategie%20CR.pdf>

Bezpečnostní strategie České republiky 2003 [online], 2003. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí, 8 [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: <https://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/2003%20Bezpecnostni%20strategie%20CR.pdf>

Bezpečnostní strategie České republiky 2011 [online], 2011. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: <https://mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/011.pdf>

Bezpečnostní strategie České republiky 2011 [online], 2011. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí, 7 [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: <https://mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/011.pdf>

Bezpečnostní strategie České republiky 2011 [online], 2011. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí, 10 [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: <https://mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/011.pdf>

Bezpečnostní strategie České republiky 2015 [online], 2015. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí, 11 [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: https://mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/Bezpecnostni_strategie_2015.pdf

Bezpečnostní strategie České republiky 2015 [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2015 [cit. 2021-10-18]. ISBN 978-80-7441-005-5. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf>

BINHACK, Petr a Lukáš TICHÝ, 2012. Asymmetric interdependence in the Czech–Russian energy relations. *Energy Policy* [online]. **45**, 54–63 [cit. 2021-10-13]. ISSN 03014215. Dostupné z: doi:10.1016/j.enpol.2012.01.027

BORSHCHEVSKAYA, Anna, 2020. The Role of the Military in Russian Politics and Foreign Policy Over the Past 20 Years. *Orbis* [online]. **64**(3), 434–446 [cit. 2021-10-1]. ISSN 00304387. Dostupné z: doi:10.1016/j.orbis.2020.05.006

CAFOUREK, Tomáš, 2022. Plyn v rublech platit nebudeme, zásoby ropy máme na 90 dní, říká Síkela. *Www.idnes.cz* [online]. 1. 4. 2022 [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/plyn-rusko-rubl-sikela.A220401_110755_ekonomika_cfr

CANCIAN, Mark, 2022. Russian Casualties in Ukraine: Reaching the Tipping Point. *Www.csis.org* [online]. 31.3.2022 [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: <https://www.csis.org/analysis/russian-casualties-ukraine-reaching-tipping-point>

Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám. *www.mvcr.cz* [online]. 2022 [cit. 2021-10-18]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/centrum-proti-terorismu-a-hybridnim-hrozbam.aspx>

CLEM, Ralfph a Ray FINCH. Crowded Skies and Turbulent Seas: Assessing the Full Scope of NATO-Russian Military Incidents. In: *Www.warontherocks.com* [online]. 19.8. 2021 [cit. 2021-10-04]. Dostupné z: <https://warontherocks.com/2021/08/crowded-skies-and-turbulent-seas-assessing-the-full-scope-of-nato-russian-military-incidents/>

COUFALOVÁ, Lucie a Libor ŽÍDEK, 2020. The Big Partner with a Small Turnover: Czech–Russian Economic Relations and Their Dynamics. HOLZER, Jan a Miroslav MAREŠ. *Czech Security Dilemma: Russia as a Friend or Enemy?* [online]. Palgrave Macmillan, s. 91-116 [cit. 2021-10-18]. ISBN 978-3-030-20546-1.

DANIEL, Jan a Jakub EBERLE, 2021. Speaking of hybrid warfare: Multiple narratives and differing expertise in the 'hybrid warfare' debate in Czechia. *Cooperation and Conflict* [online]. **56**(4), 432-453 [cit. 2022-04-08]. ISSN 0010-8367. Dostupné z: doi:10.1177/00108367211000799

DODGE, Michaela, 2020. Russia's influence operations in the Czech Republic during the radar debate. *Comparative Strategy* [online]. **39**(2), 162-170 [cit. 2021-10-13]. ISSN 0149-5933. Dostupné z: doi:10.1080/01495933.2020.1718989

DOLEJŠÍ, Milan. Sobotka hájil centrum proti hybridním hrozbám: Je potřebné kvůli koordinaci. In: *Www.ct24.ceskatelevize.cz* [online]. 27. 1. 2017 [cit. 2022-04-13]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2024274-sobotka-hajil-centrum-proti-hybridnim-hrozbam-je-potrebne-kvuli-koordinaci>

DRAGOUN, Radek. Novičok byl brutální ruská kampaň proti Česku, říká šéf BIS a chválí Babiše za odvalu. In: *Www.aktualne.cz* [online]. 14.12.2021 [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/novicok-byl-brutalni-ruska-kampan-proti-cesku-rika-sef-bis/r~fbce6e7e1d9e11ea8d520cc47ab5f122/>

DRULÁK, Petr. KOMENTÁŘ: Ukvapené české vyhošťování. Kdo na kauze Vrbětice vydělal? In: *Www.idnes.cz* [online]. 27. 4. 2021 [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/vrbetice-cesko-rusko.A210426_191356_domaci_kzem

DVOŘÁKOVÁ, Michaela a Jonáš SYROVÁTKA, 2021. *Vrbětice: Case Study of Czech Resilience Against Hostile Propaganda* [online]. Prague Security Studies Institute, 8. 7. 2021 [cit. 2021-10-15]. Dostupné z: https://www.pssi.cz/download//docs/8744_pssi-perspectives-12-vrbetice-case-study.pdf

ELLIOTT, Stuart. Russia to remain dominant gas supplier for Europe to 2040: Platts Analytics. In: *Www.spglobal.com* [online]. 31.3.2021 [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/electric-power/033121-russia-to-remain-dominant-gas-supplier-for-europe-to-2040-platts-analytics>

Energy Dashboard [online], 2021. Eurostat [cit. 2021-10-4]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/cache/infographs/energy_dashboard/endash.html?geo=EU27_2020&year=2019&language=EN&detail=1&nrg_bal=&unit=MTOE&chart=chart_1,chart_2,chart_3,chart_4,chart_5,chart_8&modal=0

Energy imports dependency. *Ec.europa.eu* [online]. 2021 [cit. 2021-10-4]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/NRG_IND_ID_custom_938402/bookmark/able?lang=en,en&bookmarkId=f1ab4519-82df-4a89-a329-1b8d0a5925f7

EUGENE, Rumer, 2007. *Russian Foreign Policy Beyond Putin* [online]. New York: Routledge [cit. 2021-8-12]. ISBN 978-1-138-45922-9.

FABIAN, Sandor, 2019. *The Russian hybrid warfare strategy – neither Russian nor strategy* [online]. **35**(3), 308-325 [cit. 2021-10-4]. ISSN 1475-1798. Dostupné z: doi:10.1080/14751798.2019.1640424

FAJNOR, Jakub. Vláda schválila Národní strategii pro čelení hybridnímu působení. In: *Www.mocr.army.cz* [online]. 19. 4. 2021 [cit. 2021-10-18]. Dostupné z: <https://www.mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/vlada-schvalila-narodni-strategii-pro-celeni-hybridnimu-pusobeni-227120/>

Koncept zahraniční politiky Ruské federace 2016 [online], 2016. In: . The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation [cit. 2021-10-4]. Dostupné z: https://www.mid.ru/en/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptlCk6BZ29/content/id/2542248

A)GALEOTTI, Mark, 2016. Hybrid, ambiguous, and non-linear? How new is Russia's 'new way of war'? *Small Wars & Insurgencies* [online]. **27**(2), 282-301 [cit. 2021-08-12]. ISSN 0959-2318. Dostupné z: doi:10.1080/09592318.2015.1129170

B)GALEOTTI, Mark, 2016. *Putin's hydra: Inside Russia's intelligence services* [online]. European Council of Foreign Relations [cit. 2021-10-4]. ISBN 978-1-910118-69-6. Dostupné z: https://ecfr.eu/publication/putins_hydra_inside_russias_intelligence_services/

GIANNOPOULOS, Georgios, Hanna SMITH a Marianthi THEOCHARIDOU, 2020. *The landscape of Hybrid Threats: A Conceptual Model (Public Version)*. European Commission. ISBN 978-92-76-29819-9. ISSN 1831-9424.

GRESSEL, Gustav, 2022. Combined farces: Russia's early military failures in Ukraine. In: *Www.ecfr.eu* [online]. 15. 3. 2022 [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: <https://ecfr.eu/article/combined-farces-russias-early-military-failures-in-ukraine/>

GROSSMAN, Erik. Russia's Frozen Conflicts and the Donbas. *Parameters* [online]. 1.6. 2018, **48**(2) [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: <https://press.armywarcollege.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2944&context=parameters>

HAVLÍČEK, Pavel a Tereza SOUŠKOVÁ. *Česko-ruské vztahy na prahu výzev i nových příležitostí* [online]. 1.6.2021, 4 [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: <https://www.amo.cz/cesko-ruske-vztahy-na-prahu-vyzev-i-novych-prilezitosti/>

- HAVLÍČEK, Pavel a Tereza SOUŠKOVÁ. *Česko-ruské vztahy na prahu výzev i nových příležitostí* [online]. 1.6.2021, 8 [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: <https://www.amo.cz/cesko-ruske-vztahy-na-prahu-vyzev-i-novych-prilezitosti/>
- HLADÍKOVÁ, Simona. Zásoby zemního plynu: nezbytná součást moderní energetiky. In: *Www.tzb-info.cz* [online]. 6.4.2021 [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: <https://energetika.tzb-info.cz/22085-zasoby-zemniho-plynu-nezbytna-soucast-moderni-energetiky>
- HOFFMAN, Frank. G. *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars* [online]. Arlington, Virginia: Potomac Institute for Policy Studies, 2007, 1-72 [cit. 2021-10-1]. Dostupné z: https://www.potomac institute.org/images/stories/publications/potomac_hybridwar_0108.pdf
- HORÁK, Jan a Lukáš VALÁŠEK. V tendru na Dukovany je ve hře suverenita, nepřímo varovala BIS před Ruskem a Čínou. In: *Www.aktualne.cz* [online]. 10.11.2020 [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/bis-vyrocní-zprava/r~80e1fcf6228b11eb9d470cc47ab5f122/>
- HRON, Jan. Rusko dalo na seznam nepřátel jen USA a Česko. Eskaluje vztahy, míní Praha. In: *Www.idnes.cz* [online]. 14. 5. 2021 [cit. 2021-10-15]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/rusko-seznam-usa-cesko.A210514_173252_zahranicni_jhr
- CHARAP, Samuel. The Ghost of Hybrid War. *Survival* [online]. 2015, **57**(6), 51-58 [cit. 2021-10-1]. DOI: 10.1080/00396338.2015.1116147. ISSN 0039-6338. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00396338.2015.1116147>
- CHIVVIS, Christopher. *Understanding Russian "Hybrid Warfare": And What Can Be Done About It* [online]. 2017 [cit. 2021-10-1]. Dostupné z: doi:10.7249/CT468
- JANDA, Jakub a Veronika VÍCHOVÁ. *Fungování českých dezinformačních webů* [online]. Evropské hodnoty, 2016 [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: <https://www.zsmiletin.cz/1920/wp-content/uploads/2020/06/Fungov%C3%A1n%C3%AD-%C4%8Desk%C3%BDch-dezinforma%C4%8Dn%C3%ADch-web%C5%AF4.pdf>
- JIRIČKA, Jan. Zeman: Sankce mohou eskalovat konflikt, hrozí nám miliardové ztráty. In: *Www.idnes.cz* [online]. 21.8.2014 [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/zeman-kritizoval-sankce.A140821_185159_ekonomika_jj
- KEŘKA, Ondřej, 2017. *Perception of the Russian Threat in the Czech Political, and Administrative Discourse* [online]. [cit. 2022-04-08]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/2242>. Diplomová práce. Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy. Vedoucí práce Vít Střítecký.
- KREJČÍ, Markéta, Veronika VÍCHOVÁ a Jakub JANDA. *The role of the Kremlin's influence and disinformation in the Czech presidential elections* [online]. 29.1.2018 [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: https://www.kremlinwatch.eu/userfiles/the-role-of-the-kremlin-s-influence-and-disinformation-in-the-czech-presidential-elections_15263778517686.pdf
- KUCHINS, Andrew C. a Igor A. ZEVELEV, 2012. Russian Foreign Policy: Continuity in Change. *The Washington Quarterly* [online]. **35**(1), 147-161 [cit. 2021-8-12]. ISSN 0163-660X. Dostupné z: doi:10.1080/0163660X.2012.642787

- KUMAR, Rajan, 2016. Russia's Foreign Policy. *International Studies* [online]. **53**(3-4), 210-226 [cit. 2021-8-12]. ISSN 0020-8817. Dostupné z: doi:10.1177/0020881717745961
- KUNDRA, Ondřej a Jakub VALÁŠEK. *Babiš mluví o odsunutí jaderného tendru, Zemanův poradce chce letět do Moskvy* [online]. www.respekt.cz, 25. 11. 2020 [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/agenda/babis-chce-odsunout-jaderny-tendr-zemanuv-poradce-chce-letet-do-moskvy>
- LIPOLD, Jan. Komentář: Zeman musí přestat s Ruskem, nebo odstoupit. In: *Www.seznamzpravy.cz* [online]. 18.4.2021 [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/komentar-zeman-musi-prestat-s-ruskem-nebo-odstoupit-151040>
- LYNCH, Allen C., 2016. The influence of regime type on Russian foreign policy toward "the West," 1992–2015. *Communist and Post-Communist Studies* [online]. **49**(1), 101-111 [cit. 2021-8-12]. ISSN 0967-067X. Dostupné z: doi:10.1016/j.postcomstud.2015.12.004
- MANKOFF, Jeffrey, 2009. *Russian Foreign Policy: The Return of Great Power Politics* [online]. Rowman & Littlefield Publishers [cit. 2021-6-10]. ISBN 978-0742557956.
- HOLZER, Jan a Miroslav MAREŠ, 2020. *Czech Security Dilemma : Russia as a Friend or Enemy?* [online]. Palgrave Macmillan [cit. 2022-04-13]. ISBN 978-3-030-20545-4.
- MAREŠ, Miroslav, Jan HOLZER a Tomáš ŠMÍD, 2020. The Hybrid Campaign Concept and Contemporary Czech–Russian Relations. MAREŠ, Miroslav a Jan HOLZER. *Czech Security Dilemma: Russia as a Friend or Enemy?* [online]. Palgrave Macmillan, s. 15-54 [cit. 2021-10-18].
- MARGARETE, Klein. *Russia's new military doctrine: NATO, the United States and the "colour revolutions"* [online]. Berlin, 2015, 1-4 [cit. 2021-10-1]. ISSN 1611-6364. Dostupné z: <https://www.ssoar.info/ssoar/handle/document/42331>
- MCFAUL, Michael, 2020. Putin, Putinism, and the Domestic Determinants of Russian Foreign Policy. *International Security* [online]. **45**(2), 95-139 [cit. 2021-6-10]. ISSN 0162-2889. Dostupné z: doi:10.1162/isec_a_00390
- MOSHES, ARKADY, 2012. Russia's European policy under Medvedev: how sustainable is a new compromise? *International Affairs* [online]. **88**(1), 17-30 [cit. 2021-10-4]. ISSN 00205850. Dostupné z: doi:10.1111/j.1468-2346.2012.01054.x
- NALBANDOV, Robert, 2016. *Not by Bread Alone: Russian Foreign Policy under Putin* [online]. University of Nebraska Press [cit. 2021-10-4]. ISBN 9781612348001.
- NALBANDOV, Robert, 2016. *Not by Bread Alone: Russian Foreign Policy under Putin* [online]. University of Nebraska Press, s. 8 [cit. 2022-04-13]. ISBN 9781612348001.
- NALBANDOV, Robert, 2016. *Not by Bread Alone: Russian Foreign Policy under Putin* [online]. University of Nebraska Press, s. 197-198 [cit. 2022-04-13]. ISBN 9781612348001.
- Národní strategie pro čelení hybridnímu působení* [online]. Ministerstvo obrany, 2021, 6 [cit. 2022-04-13]. Dostupné z: <https://mocr.army.cz/assets/informacni-servis/zpravodajstvi/narodni-strategie-pro-celeni-hybridnimu-pusobeni.pdf>

NELSON, Amy a Alexander MONTGOMERY, 2022. Mind the escalation aversion: Managing risk without losing the initiative in the Russia-Ukraine war. *Www.brookings.edu* [online]. 11.3.2022 [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2022/03/11/mind-the-escalation-aversion-managing-risk-without-losing-the-initiative-in-the-russia-ukraine-war/>

Oil and petroleum products - a statistical overview. *Https://ec.europa.eu* [online]. 2021 [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Oil and petroleum products - a statistical overview&oldid=315177#Imports of crude oil](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Oil_and_petroleum_products_-_a_statistical_overview&oldid=315177#Imports_of_crude_oil)

PAPADOPULOS, Andreas. Výbušné zařízení přivezli podle naší teorie agenti s diplomatickým krytím, říká o Vrběticích Grozev z Bellingcatu. In: *Www.ct24.ceskatelevize.cz* [online]. 27. 4. 2021 [cit. 2021-10-27]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/specialy/cesko-ruska-krize/3303917-vybusne-zarizeni-privezli-podle-nasi-teorie-agenti-s>

PIFER, Steven, 2022. Russia vs. Ukraine: How does this end?. *Www.brookings.edu* [online]. 10.3.2022 [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2022/03/10/russia-vs-ukraine-how-does-this-end/>

REICHEL, Jiří, 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, s. 111-112. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3006-6.

RENZ, Betina a Hanna SMITH. RUSSIA AND HYBRID WARFARE – GOING BEYOND THE LABEL. *Aleksanteri papers* [online]. 2016, 6 [cit. 2021-10-1]. ISSN 1457-9251. Dostupné z: <https://www.stratcomcoe.org/bettina-renz-and-hanna-smith-russia-and-hybrid-warfare-going-beyond-label>

Sanctions adopted following Russia's military aggression against Ukraine. *Www.ec.europa.eu* [online]. 2022 [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/international-relations/restrictive-measures-sanctions/sanctions-adopted-following-russias-military-aggression-against-ukraine_en

SHAVIT, Eldad a Shimon STEIN. *Crisis in Ukraine: Another Effort by President Putin to Change the Existing Order in the Face of Western Determination to Preserve It* [online]. Institute for National Security Studies, 14.2.2022, 1-5 [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep39799>

SMITH STEGEN, Karen, 2011. Deconstructing the "energy weapon": Russia's threat to Europe as case study. *Energy Policy* [online]. **39**(10), 6505-6513 [cit. 2021-10-4]. ISSN 03014215. Dostupné z: doi:10.1016/j.enpol.2011.07.051

SONMEZ, A.Sait a Sedat COBANOGLU, 2016. The Use of Energy Resources as Foreign Policy Tools: The Russian Case. *European Scientific Journal, ESJ* [online]. **12**(11) [cit. 2021-10-4]. ISSN 18577431. Dostupné z: doi:10.19044/esj.2016.v12n11p78

Společný rámec pro boj proti hybridním hrozbám: Reakce Evropské unie [online], 6.4.2016, 2 [cit. 2021-10-1]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A52016JC0018>

SVITÁK, Matěj. Na Ukrajinu míří nové dodávky zbraní, na Rusko další sankce. *Www.ct24.ceskatelevize.cz* [online]. 20. 3. 2022 [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3457428-ukrajina-dostane-nove-javeliny-a-stingery-na-rusko-miri-dalsi-sankce>

SYROVÁTKA, Jonáš, Kristína ŠEFČÍKOVÁ a Šimon PINKAS. *GLOBSEC: Vulnerability index 2021: Czechia* [online]. In: . GLOBSEC, 2021 [cit. 2022-04-08]. Dostupné z: http://www.vulnerabilityindex.org/src/files/Globsec_VI_Czechia-Report_online.pdf

ŠTĚTKA, Václav, Jaromír MAZÁK a Lenka VOCHOCOVÁ, 2021. "Nobody Tells us what to Write about": The Disinformation Media Ecosystem and its Consumers in the Czech Republic. *Javnost - The Public* [online]. **28**(1), 90-109 [cit. 2021-10-18]. ISSN 1318-3222. Dostupné z: doi:10.1080/13183222.2020.1841381

Vojenská doktrína Ruské federace 2015 [online]. In: Ministry of Defence of the Russian Federation, 2015 [cit. 2021-10-4]. Dostupné z: <https://rusemb.org.uk/press/2029>

TICHÝ, Jan. *Energetické vztahy mezi Českou republikou a Ruskou federací* [online]. Asociace pro mezinárodní otázky, 2010 [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: <http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amocz-RP-2010-2.pdf>

TICHÝ, Lukáš, 2014. Security and Foreign Policy of Dmitry Medvedev in the Period 2008–2012. *The Journal of Slavic Military Studies* [online]. **27**(4), 533-552 [cit. 2021-10-4]. ISSN 1351-8046. Dostupné z: doi:10.1080/13518046.2014.963398

TRAMBA, David. Česko začalo dovážet ropu z USA i Norska. Rusové ztrácejí. *Ekonomickydenik.cz* [online]. 17.2.2021 [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: <https://ekonomickydenik.cz/cesko-zacalo-dovazet-ropu-z-usa-i-norska-rusove-ztraceji/>

TRENIN, Dmitri, 2019. *Russia* [online]. Cambridge & Medford: Polity Press [cit. 2021-10-04]. ISBN 978-1-5095-2770-0.

TRENIN, Dmitri, 2019. *Russia* [online]. Cambridge & Medford: Polity Press, s. 110-111 [cit. 2022-04-13]. ISBN 978-1-5095-2770-0.

TREVERTON, Gregory, Andrew THVEDT, Alicia CHEN, Kathy LEE a Madeline MCCUE. *Addressing Hybrid Threats* [online]. Swedish Defence University, 2018 [cit. 2019-09-08]. ISBN 978-91-86137-73-1. Dostupné z: <https://www.hybridcoe.fi/wp-content/uploads/2018/05/Treverton-AddressingHybridThreats.pdf>

TSYGANKOV, Andrei, 2015. Vladimir Putin's last stand: the sources of Russia's Ukraine policy. *Post-Soviet Affairs* [online]. **31**(4), 279-303 [cit. 2021-10-1]. ISSN 1060-586X. Dostupné z: doi:10.1080/1060586X.2015.1005903

TSYGANKOV, Andrei, 2016. *Russia's Foreign Policy: Change and Continuity in National Identity* [online]. 4. Maryland: ROWMAN & LITTLEFIELD, [cit. 2022-04-15]. ISBN 9781442254039.

TSYGANKOV, Andrei, 2016. *Russia's Foreign Policy: Change and Continuity in National Identity* [online]. 4. Maryland: ROWMAN & LITTLEFIELD, s. 80 [cit. 2022-04-15]. ISBN 9781442254039.

TVRDOŇ, Jan a Prokop VODRÁŽKA. Přehledně: O co jde v kauze Vrbětice, co víme o ruských agentech a jak Česko a svět zareagují. In: *Www.denikn.cz* [online]. 18. 4. 2021 [cit. 2021-10-15]. Dostupné z: <https://denikn.cz/606516/prehledne-o-co-jde-v-kauze-v-vrbetice-a-co-se-ted-bude-dit/>

Typový plán: Narušení dodávek ropy a ropných produktů velkého rozsahu [online]. Státní správa hmotných rezerv, 14. 12. 2017 [cit. 2021-13-10]. Dostupné z: <https://www.sshr.cz/pro-verejnou-spravu/ropna-bezpecnost-2/>

Ukraine war: Putin being misled by fearful advisers, US says. In: *Www.bbc.com* [online]. 1. 4. 2022 [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-60936117>

Válka nervů kolem plynu. Do Německa nešel plyn Jamalem. *Www.echo24.cz* [online]. 1. 4. 2022 [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: <https://www.echo24.cz/a/SffXt/valka-nervu-kolem-plynu-do-nemecka-nesel-plyn-jamalem>

VAROL, Tugce, 2013. *The Russian Foreign Energy Policy* [online]. [cit. 2021-10-4]. ISBN 978-608-4642-06-0. Dostupné z: <https://eujournal.org/files/journals/1/books/TugceVarol.pdf>

Vláda vyřadila z tendru na rozšíření Dukovan ruský Rosatom. In: *Www.ceskenoviny.cz* [online]. 19. 4. 2021 [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/zapojeni-rosatomu-do-dostavby-dukovan-je-podle-havlicka-takrka-vyloucene/2023736>

Východiska ke koncepci surovinové a energetické bezpečnosti České republiky [online]. 2011 Ministerstvo průmyslu a obchodu [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/assets/dokumenty/44988/50560/583032/priloha001.pdf>

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 1996 a 1997, 1998. *Www.bis.cz* [online]. Bezpečnostní informační služba, 1.6. 1998 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-1996-a-1997-d63d487e.html>

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 1998 a 1999, 2000. In: *Www.bis.cz* [online]. 1.6.2000 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-1998-a-1999-6120897a.html>

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 1998 a 1999, 2000. In: *Www.bis.cz* [online]. 1.6.2000, s. 25 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-1998-a-1999-6120897a.html>

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2000, 2001. In: *Www.bis.cz* [online]. 1.6.2001 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2000-b806ca77.html>

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2001, 2002. In: *Www.bis.cz* [online]. 7.6.2002 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2001-Of1bOb73.html>

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2002, 2003. In: *Www.bis.cz* [online]. 1.6.2003 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2002-0a4b4c6d.html>

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2003, 2004. In: *Www.bis.cz* [online]. 1.6.2004 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2003-bd568d69.html>

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2004, 2005. In: *Www.bis.cz* [online]. 1.6.2005 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2004-6470ce64.html>

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2004, 2005. In: *Www.bis.cz* [online]. 1.6.2005, s. 10 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2004-6470ce64.html>

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2005, 2006. In: *Www.bis.cz* [online]. 1.9.2006 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2005-d36d0f60.html>

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2006, 2007. In: *Www.bis.cz* [online]. 21.11.2007 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2006-0fc22d30.html>

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2007, 2008. In: *Www.bis.cz* [online]. 25.9.2008 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2007-b8dfec34.html>

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2007, 2008. In: *Www.bis.cz* [online]. 25.9.2008, s. 5 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2007-b8dfec34.html>

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2008, 2009. In: *Www.bis.cz* [online]. 31.8.2009 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2008-0562a30c.html>

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2008, 2009. In: *Www.bis.cz* [online]. 31.8.2009, s. 5 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2008-0562a30c.html>

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2009, 2010. In: *Www.bis.cz* [online]. 16.6.2010 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2009-b27f6208.html>

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2010, 2011. In: *Www.bis.cz* [online]. 7.9.2011 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2010-6b592105.html>

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2011, 2012. In: *Www.bis.cz* [online]. 22.8.2012 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2012-d914a71f.html>

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2012, 2013. In: *Www.bis.cz* [online]. 7.11.2013 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2012-d914a71f.html>

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2013, 2014. In: *Www.bis.cz* [online]. 4.11.2014 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocnizpravy/vyrocnizprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2013-6e09661b.html>

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2014, 2015. In: *Www.bis.cz* [online]. 4.9.2015 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocnizpravy/vyrocnizprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2014-b72f2516.html>

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2014, 2015. In: *Www.bis.cz* [online]. 4.9.2015, s. 11 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocnizpravy/vyrocnizprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2014-b72f2516.html>

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2015, 2016. In: *Www.bis.cz* [online]. [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocnizpravy/vyrocnizprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2015-0032e412.html>

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2016, 2017. In: *Www.bis.cz* [online]. 24.10.2017 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocnizpravy/vyrocnizprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2016-d30334e2.html>

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2017, 2018. In: *Www.bis.cz* [online]. 3.12.2018 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocnizpravy/vyrocnizprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2017-d85907e6.html>

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2018, 2019. In: *Www.bis.cz* [online]. 26.11.2019 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocnizpravy/vyrocnizprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2018-ddd066bb.html>

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2019, 2020. In: *Www.bis.cz* [online]. Bezpečnostní informační služba, 10.11.2020, 9 [cit. 2021-10-15]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/public/site/bis.cz/content/vyrocnizpravy/2019-vz-cz.pdf>

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2019, 2020. In: *Www.bis.cz* [online]. 10.11.2020 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocnizpravy/vyrocnizprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2019-c665e2a7.html>

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2019, 2020. In: *Www.bis.cz* [online]. 10.11.2020, s. 9 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocnizpravy/vyrocnizprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2019-c665e2a7.html>

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2020, 2021. In: *Www.bis.cz* [online]. 23.11.2021 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocnizpravy/vyrocnizprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2020-158d1414.html>

Washingtonská smlouva [online]. 1949 [cit. 2021-10-18]. Dostupné z: <https://www.natoaktual.cz/zpravy/lwashingtonskasmlouva>

WIGELL, Mikael, Harri MIKKOLA a Tapio JUNTUNEN, 2021. *Best Practices in the whole-of-society approach in countering hybrid threats* [online]. Directorate General for External Policies of the Union, 2021, 1-60 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/653632/EXPO_STU\(2021\)653632_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/653632/EXPO_STU(2021)653632_EN.pdf)

Zeman předal Babišovi materiál týkající se šéfa BIS Koudelky. ‚Nemám důvod ho měnit,‘ říká Babiš. In: *Www.irozhlas.cz* [online]. 18.11.2020 [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/andrej-babis-bis-michal-koudelka_2011180903_ada

Tabulka č.1: Systém STAZO -ČSÚ, kód zboží 343 (Údaje od 1.1.2020 do 31.12.2020)

Tabulka č. 2: Systém STAZO -ČSÚ, kód zboží 333 (Údaje od 1.1.2020 do 31.12.2020)

11.2 Citace z uskutečněných výzkumných rozhovorů

Z interview s Michaelem Romancovem, pedagogem Univerzity Karlovy. Online 1.12.2021

Z interview s Lukášem Visingrem, vojenským a bezpečnostním analytikem. Online 3.12.2021

Z interview s Jonášem Syrovátkou, analytikem Prague Security Studies Institute. Online 3.12.2022

Z interview s Pavlem Havlíčkem, analytikem Asociace pro mezinárodní otázky. Online 21.12.2021

Z interview s Tomášem Pojarem, poradcem pro zahraničí a bezpečnost. Online 18.1.2022

Z interview s Vojtěchem Bahenským, bezpečnostním analytikem. Online 18.1.2022

Z interview s Veronikou Víchovou, zástupkyní ředitele neziskové organizace Evropské hodnoty. V Praze dne 26.1.2022

Z interview s Miroslavem Marešem, pedagogem Masarykovy univerzity v Brně. Online 28.1.2022

Z interview s Jakubem Eberlem, bezpečnostním analytikem Ústavu mezinárodních vztahů. Online 31.1.2022

Z interview s Petrem Drulákem, pedagogem Západočeské univerzity v Plzni. Online 1.2.2022

Z interview s Ondřejem Soukupem, redaktorem Hospodářských novin. V Praze dne 4.2.2022

Z interview s Petrem Kolářem, bývalým velvyslancem v Moskvě. V Praze 9.2.2022

Z interview s Veronikou Sušovou-Salminen, pedagožkou a výzkumníci Centra globálních studií. Online 10.2.2022

Z interview s Jiřím Šedivým, generálem AČR v záloze. Online 16.2.2022

12 SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKŮ

Graf 1: Vývoj závislosti EU na externích dodávkách energetických surovin	36
Graf 2: Pohledy respondentů na problematiku podceňování či přeceňování hrozeb ze strany Ruska v českém diskursu (vzorek 14 respondentů)	101
Graf 3: Zhodnocení odolnosti České republiky vůči vlivům a hrozbám ze strany Ruské federace (vzorek 12 respondentů).....	104
Graf 4: Pohledy respondentů na význam společnosti v kontextu hrozeb ze strany Ruské federace	111

13 SEZNAM POUŽITÝCH TABULEK

Tabulka 1: Současný objem dodávek plynu do ČR 2020	42
Tabulka 2: Současný objem dodávek ropy do ČR 2020	43
Tabulka 3: Definované hrozby v bezpečnostních strategiích.....	63
Tabulka 4: Počet hrozeb v jednotlivých bezpečnostních strategiích, které lze spojit s Ruskou federací	65
Tabulka 5: Hrozby ze strany Ruské federace v jednotlivých výročních zprávách BIS a jejich počet.....	73
Tabulka 6: Obecné shrnutí odpovědí na otázku č.1 v rámci výzkumných rozhovorů.....	88
Tabulka 7: Četnost užitých pojmů k popisu ruské zahraniční politiky v rámci výzkumných rozhovorů.....	89
Tabulka 8: Shrnutí názorů respondentů na otázku, zda představuje ruská zahraniční politika hrozbu pro ČR	95
Tabulka 9: Četnosti hrozeb označených jako nejvíce ohrožující pro ČR	97
Tabulka 10: Jakým způsobem by se Česká republika podle respondentů měla vůči hrozbám ze strany Ruské federace bránit.....	105
Tabulka 11: Kladně hodnocené aspekty českého bezpečnostního prostředí ve vztahu k hrozbám ze strany Ruské federace	107
Tabulka 12: Negativně hodnocené aspekty českého bezpečnostního prostředí ve vztahu k hrozbám ze strany Ruské federace.....	108
Tabulka 13: Shrnutí pohledů na otázku, jaký přístup by měla ČR zaujmout vůči Ruské federaci.....	118